

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΙ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΡΟΣΜΕΝΑΙ

(ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ)

ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΑΙ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου δρ. 9.55
Βιβλ. ὄσημον δρ. 3.70. Φόρος Ἀναγκ. Δαν. 10 % δρ. 0.40)
Ἀριθμὸς ἐγκριτ. ἀποφάσεως 27966
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 699, 2 Ὀκτωβρίου 1924

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44— ΕΝ ΟΔῳ ΣΤΑΔΙΟΥ— 44

1924

Αρ. ερω. 45070

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΙ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΡΙΣΜΕΝΑΙ

(ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ)

ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΑΙ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44 — ΕΝ ΟΔΩ ΣΤΑΔΙΟΥ — 44

1924

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγρα-
φέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Ε. Σερβιάδου

Handwritten notes and signatures in the lower half of the page, including the name 'Σερβιάδου' and other illegible text.

Τύποις Ξεν. Ε. Σερβιάδου

Ε ΣΕΛΕΓΤΑΕ

I. (ad. fam. II 4)

Scr. Romae a. U. 701 (53 a. Chr.)

CICERO S. D. C. CURIONI

Epistularum genera multa esse non ignoras, sed unum ¹
illud certissimum, cuius causa inventa res ipsa est, ut certio-
res faceremus absentis, si quid esset, quod eos scire aut no-
stra aut ipsorum interesset. Huius generis litteras a me pro-
fecto non exspectas; tuarum enim rerum domesticarum habes
et scriptores et nuntios, in meis autem rebus nihil est sane
novi. Reliqua sunt epistularum genera duo, quae me magno-
pere delectant, unum familiare et iocosum, alterum severum
et grave. Utro me minus deceat uti, non intellego. Jocerne
tecum per litteras? Civem mehercule non puto esse, qui tempo-
ribus his ridere possit. An gravius aliquid scribam? Quid est,
quod possit graviter a Cicerone scribi ad Curionem nisi de re
publica? Atqui in hoc genere haec mea causa est, ut *neque*
ea, quae sentio, audeam, neque ea, quae non sentio, velim
scribere. Quam ob rem, quoniam mihi nullum scribendi ar- ²
gumentum relictum est, utar ea clausula, qua soleo, teque
ad studium summae laudis cohortabor. Est enim tibi gravis
adversaria constituta ei parata incredibilis quaedam exspe-
ctatio; quam tu una re facillime vinces, si hoc statueris, qua-
rum laudum gloriam adamaris, quibus artibus, eae laudes
comparantur, in iis esse laborandum. In hanc sententiam
scriberem plura, nisi te tua sponte satis incitatum esse confi-
derem; et hoc, quicquid attigi, non feci inflammandi tui
causa, sed testificandi amoris mei.

2. (ad fam. II 5)

Scr. Romae a. 701 (53)

CICERO S. D. C. CURIONI

1 Haec negotia quo modo se habeant, ne epistula quidem narrare audeo. Tibi, etsi, ubicumque es, ut scripsi ad te ante, in eadem es navi, tamen, quod abes, gratulor, vel quia non vides ea quae nos, vel quod excelso et inlustri loco sita est laus tua in plurimorum et sociorum et civium conspectu, quae ad nos nec obscuro nec vario sermone, sed et clarissima et ana omnium voce perfertur. Unum illud nescio, gratulari tibi an timeam, quod mirabilis est exspectatio redditus tui, non quo verear, ne tua virtus opinioni hominum non respondeat, sed mehercule ne, cum veneris, non habeas iam, quod cures; ita sunt omnia debilitata et iam prope extincta. Sed haec ipsa nescio rectene sint litteris commissa; quare cetera cognosces ex aliis. Tu tamen, sive habes aliquam spem de re publica sive desperas, ea para, meditare, cogita, quae esse in eo civi ac viro debent, qui sit rem publicam adflictam et oppressam miseris temporibus ac perditis moribus in veterem dignitatem et libertatem vindicaturus.

3. (ad fam. II 6)

Scr. Romae a. 701 (53)

M. CICERO S. D. C. CURIONI

1 Nondum erat auditum te ad Italiam adventare, cum Sex. Villium, Milonis mei familiarem, cum his ad te litteris misi. Sed tamen, cum adpropinquare tuus adventus putaretur, et te iam ex Asia Romam versus profectum esse constaret, magnitudo rei fecit, ut non vereremur, ne nimis cito mitteremus, cum has quam primum ad te perferri litteras magnopere vellemus. Ego, si mea in te essent officia solum, Curio, tanta, quanta magis a te ipsa praedicari quam a me ponderari solent, verecundius a te, si quae magna res mihi petenda esset, contenderem; grave est enim homini pudenti petere aliquid

magnum ab eo, de quo se bene meritum putet, ne id, quod petat, exigere magis quam rogare et in mercedis potius quam beneficii loco numerare videatur. Sed, quia tua in me vel nota omnibus vel ipsa novitate meorum temporum clarissima et maxima beneficia exstiterunt, estque animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere, non dubitavi id a te per litteras petere, quod mihi omnium esset maximum maximeque necessarium. Neque enim sum veritus, ne sustinere tua iu me vel innumerabilia non possem, cum praesertim confiderem nullam esse gratiam tantam, quam non vel capere animus meus in accipiendo vel in remunerando cumulare atque illustrare posset.

Egc omnia mea studia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis consulatu fixi et locavi statuique in eo me non officii solum fructum, sed etiam pietatis laudem debere quaerere; neque voro cuiquam salutem ac fortunas suas tantae curae fuisse unquam puto, quantae mihi sit honos eius, in quo omnia mea posita esse decrevi. Huic te unum tanto adiumento esse, si volueris, posse intellego, ut nihil sit praeterea nobis requirendum. Habemus haec omnia, bonorum studium conciliatum ex tribunatu propter nostram, ut spero te intellegere, causam, vulgi ac multitudinis propter magnificentiam munerum liberalitatemque naturae, iuventutis et gratiosorum in suffragiis studia propter ipsius excellentem in eo genere vel gratiam vel diligentiam, nostram suffragationem, si minus potentem, at probatam tamen et iustam et debitam et propterea fortasse etiam gratiosam. Dux nobis et auctor opus est et eorum ventorum, quos proposui, moderator quidam et quasi gubernator. Qui si ex omnibus unus optandus esset, quem tecum conferre possemus, non haberemus. Quam ob rem, si me memorem, si gratum, si bonum virum vel ex hoc ipso, quod tam vehementer de Milone laborem, existimare potes, si dignum denique tuis beneficiis iudicas, hoc a te peto, ut subvenias huic meae sollicitudini et huic meae laudi vel, ut verius dicam, prope salutem tuam studium dices. De ipso T.

Annio tantum tibi polliceor, te maioris animi, gravitatis, constantiae benevolentiaeque erga te, si complecti hominem volueras habiturum esse neminem; mihi vero tantum decoris tantum dignitatis adiunxeris, ut eundem te facile adgnoscam
5 fuisse in laude mea, qui fueris in salute. Ego ni te videre scirem, cum at te haec scriberem, quantum officii sustinerem, quanto opere mihi esset in hac petitione Milonis omni non modo contentione, sed etiam dimicatione elaborandum, plura scriberem; nunc tibi omnem rem atque causam meque totum commendo atque trado. Unum hoc sic habeto, si a te hanc rem impetraro, me paene plus tibi quam ipsi Miloni debiturum; non enim mihi tam mea salus cara fuit, in qua praecipue sum ab illo adiutus, quam pietas erit in referenda gratia iucunda; eam autem unius tuo studio me adsequi posse confido.

4. (ad. fam. IV 4)

Scr. Romae ex. m. Sept. aut in Oct. a. 708 (46)

M. CICERO S. D. SER. SULPICIO

1 Accipio excusationem tuam, qua usus es, cur saepius ad me litteras uno exemplo dedisses, sed accipio ex ea parte, quatenus aut neglegentia, aut improbitate eorum, qui epistulas accipiant, fieri scribis, ne ad nos perferantur; illam partem excusationis, qua te scribis «orationis paupertate» (sic enim appellas) isdem verbis epistulas saepius mittere, nec nosco nec probō, et ego ipse, quem tu per iocum (sic enim accipio) «divitias orationis» habere dicis, me non esse verborum admodum inopem agnosco (ἐῖρωνεύεσθαι: enim non necesse est), sed tamen idem (nec hoc ἐῖρωνεύόμενος) facile cedo tuorum scriptorum subtilitati et elegantiae.

2 Consilium tuum, quo te usum scribis hoc Achaicum negotium non recusavisse, cum semper probavissem, tum multo

magis probavi lectis tuis proximis litteris; omnes enim causae, quas commemoras, iustissimae sunt tuaque et auctoritate et prudentia dignissimae. Quod aliter cecidisse rem existimas, atque opinatus sis, id tibi nullo modo adsentior; sed, quia tanta perturbatio et confusio est rerum, ita percussa et protrata foedissimo bello iacent omnia, ut is cuique locus, ubi ipse sit, minime iucundus sit et sibi quisque misserrimus esse videatur, propterea et tui consilii paenitet te, et nos, qui domi sumus, tibi beati videmur; at contra nobis non tu quidem vacuus molestiis, sed prae nobis beatus. Atque hoc ipso melior est tua quam nostra condicio, quod tu, quid doleat, scribere audes, nos ne id quidem tuto possumus, nec id victoris vitio, quo nihil moderatius, sed ipsius victoriae, quae civilibus bellis semper est insolens.

Uno te vicimus, quod de Marcelli, collegae tui, salute paulo ante quam tu cognovimus, etiam mehercule quod, quem ad modum ea res ageretur, vidimus. Nam sic fac existimes, post has miserias, id est postquam armis disceptari coeptum sit de iure publico, nihil esse actum aliud cum dignitate. Nam ei ipse Caesar accusata « acerbitate » Marcelli (sic enim appellabat) laudataque honorificentissime et aequitate tua et prudentia repente praeter spem dixit se senatui roganti de Marcello ne ominis quidem causa negaturum. Fecerat autem hoc senatus, ut, cum a L. Pisone mentio esset facta de M. Marcello et C. Marcellus se ad Caesaris pedes abiecisset, cunctus consurgeret et ad Caesarem supplex accederet. Noli quaerere; ita mihi pulcher hic dies visus est, ut speciem aliquam viderer videre quasi reviviscentis rei publicae. Itaque, cum omnes ante me rogati gratias Caesari egissent praeter Volcassium (is enim, si eo loco esset, negavit, se facturum fuisse), ego rogatus mutavi meum consilium. Nam statueram non mehercule inertia, sed desiderio pristinae dignitatis in perpetuum tacere. Fregit hoc meum consilium et Caesaris magnitudo animi et senatus officium; itaque pluribus verbis egi Caesari gratias, meque metuo ne etiam in ceteris rebus honesto otio privarim, quod erat unum, solacium in malis. Sed

tamen, quoniam effugi eius offensionem, qui fortasse arbitretur me hanc rem publicam non putare, si perpetuo tacerem, modice hoc faciam aut etiam intra modum, ut et illius voluntati et meis studiis serviam. Nam, etsi a prima aetate me omnis ars et doctrina liberalis et maxime philosophia delectavit, tamen hoc studium cotidie ingravescit, credo, et aetatis maturitate ad prudentiam et iis temporum vitiis, ut nulla
5 res alia levare animum molestiis possit. A quo studio te abduci negotiis intellego ex tuis litteris, sed tamen aiquid iam noctes te adiuwabunt.

Servius tuus vel potius noster summa me observantia colit; cuius ego cum omni probitate summaque virtute tum studiis doctrinaque delector. Is mecum saepe de tua mansione aut decessione communicat. Adhuc in hac sum sententia, nihil ut faciamus, nisi quod maxime Caesar velle videatur. Res sunt eius modi, ut, si Romae sis, nihil praeter tuos delectare possit. De reliquis nihil melius ipso est Caesare, cetera sunt eius modi, ut, si alterum utrum necesse sit, audire ea malis quam videre. Hoc nostrum consilium nobis minime iucundum est, qui te videre cupimus, sed consulimus tibi. Vale.

5. (ad fam. V 7)

Scr. Romae m. April. a. 692. (62)

M. TULLIUS M. F. CICERO S. D. CN. POMPEIO
CN. F. MAGNO IMPERATORI

1 S. T. E. Q. V. B. E. Ex litteris tuis, quas publice misisti, cepi una cum omnibus incredibilem voluptatem; tantam enim spem otii ostendisti, quantam ego semper omnibus te uno fretus pollicebar. Sed hoc scito, tuos veteres hostes, novos amicos vehementer litteris percussos atque ex magna spe deturbafos iacere. Ad me autem litteras quas misisti, quamquam
2

exiguam significationem tuae erga me voluntatis habebant, tamen mihi scito iucundas fuisse; nulla enim re tam laetari soleo quam meorum officiorum conscientia; quibus si quando non mutue respondetur, apud me plus officii residere facillime patior. Illud non dubito, quin, si te mea summa erga te studia parum mihi adiunxerint, res publica nos inter nos conciliatura coniuncturaque sit. Ac ne ignores, quid ego in tuis litteris desiderarim, scribam aperte, sicut et mea natura et nostra amicitia postulat. Res eas gessi, quarum aliquam in tuis litteris et nostrae necessitudinis et rei publicae causa gratulationem exspectavi; quam ego abs te praetermissam esse arbitror, quod vererere, ne cuius animum offenderes. Sed scito ea, quae nos pro salute patriae gessimus, orbis terrae iudicio ac testimonio comprobari; quae, cum veneris, tanto consilio tantaque animi magnitudine a me gesta esse cognosces, ut tibi multo maiori, quam Africanus fuit, me non multo minorem quam Laelium, facile et in re publica et in amicitia adiunctum esse patiare.

6. (ad fam. XIV 2)

Scr. Thessalonicae a. d. III. Non. Oct. a. 696 (58)

TULLIUS S. D. TERENTIAE SUAE ET TULLIOLAE
ET CICERONI SUIS

Noli putare me ad quemquam longiores epistulas scribere, nisi si quis ad me plura scripsit, cui puto rescribi oportere; nec enim habeo, quid scribam, nec hoc tempore quicquam difficilius facio; ad te vero et ad nostram Tulliolam non queo sine plurimis lacrimis scribere; vos enim video esse miserimas, quas ego beatissimas semper esse volui, idque prae-

stare debui et, nisi tam timidi fuissemus, praestitissim. Pisonem merito eius amo plurimum. Eum, ut potui, per litteras cohortatus sum gratiasque egi, ut debui. In novis tribunis plebei intellego spem te habere. Id erit firmum, si Pompei voluntas erit; sed Crassum tamen metuo. A te quidem omnia fieri fortissime et amantissime video nec miror, sed maereo casum eius modi, ut tantis tuis miseriis meae miseriae subleventur. Nam ad me P. Valerius, homo officiosus, scripsit, id quod ego maximo cum fletu legi, quem ad modum a Vestae ad tabulam Valeriam ducta esses. Hem, mea lux, meum desiderium, unde omnes opem petere solebant, te nunc, mea Terentia, sic vexari, sic iacere in lacrimis et sordibus! idque fieri mea culpa, qui ceteros servavi, ut nos periremus!

3 Quod de domo scribis, hoc est de area, ego vero tum denique mihi videbor restitutus, si illa nobis erit restituta. Verum haec non sunt in nostra manu; illud doleo, quae impensa facienda est, in eius partem te miseram et despoliatam venire. Quodsi conficitur negotium, omnia consequemur; sin eadem nos fortuna premet, etiamne reliquias tuas misera proicies? Obsecro te, mea vita, quod ad sumptum attinet, sine alios, qui possunt, si modo volunt, sustinere et valetudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies noctesque versaris; omnes labores te excipere video; timeo ut sustineas. Sed video in te esse omnia. Quare, ut id, quod speras et quod agis, consequamur, servi valetudini. Ego, ad quos scribam, nescio, nisi ad eos, qui ad me scribunt, aut ad eos, de quibus ad me vos aliquid scribitis. Longius, quoniam ita vobis placet, non discedam; sed velim quam saepissime litteras mittatis, praesertim si quid et firmius, quod speremus. Valete, mea desideria, valete. D. a. d. III Non. Oct. Thessalonica.

7. (ad Att. III 7.)

Scr. Brundisii pridie Calendas Maias a. 696 (58).

CICERO ATTICO SAL.

Brundisium veni a. d. XIII Cal. Maias; eo die pueri tui 1
mihi a te litteras reddiderunt, et alii pueri post diem tertium
eius dici alias litteras attulerunt. Quod me rogas et hortaris,
ut apud te in Epiro sim, voluntas tua mihi valde grata est
et minime nova; esset consilium mihi quidem optatum, si li-
ceret ibi omne tempus consumere — odi enim celebritatem,
fugio homines, lucem aspicere vix possum — : esset mihi ista
solitudo, praesertim tam familiari in loco, non amara; sed,
itineris causa ut deverterer, primum esd devium, deinde ab
Autronio et ceteris quadridui, deinde sine te : nam castellum
munitum habitanti mihi prodesset, transeunti non est neces-
sarium. Quod si auderem, Athenas peterem — sane ita cade- 2
bat, ut vellem — ; nunc et nostri hostes ibi sunt et te non
habemus et veremur, ne interpretentur illud quoque oppidum
ab Italia non satis abesse, nee scribis, quam ad diem te ex- 2
spectemus. Quod me ad vitam vocas, unum efficis, ut a me
manus abtineam, alterum non potes, ut me non nostri consi-
lii vitaeque paeniteat; quid enim est, quod ne retineat,
praesertim si spes ea non est, quae nos proficiscentes prose-
quebatur? non faciam, ut enumerem miseras omnes, in quas
incidi per summam iniuriam et scelus non tam inimicorum
meorum quam invidorum, ne et meum maerorem exagitem et
te in eundem luctum vocem : hoc affirmo, neminem umquam
tanta calamitate esse effectum, nemini mortem magis optan-
dam fuisse, cuius oppetendae tempus honestissimum praeter-
missum est, reliqua tempora sunt non tam ad medicinam
quam ad finem doloris. De re publica video te colligere omnia, 3
quae putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarum
rerum; quae, quamquam exigua sunt, tamen, quoniam placet,
exspectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos conse-

quere ; nam aut accedemus iu Epirum aut tarde per Candaviam ibimus. Dubitationem autem de Epiro non inconstantia nostra adferebat, sed quod de fratre, ubi eum visuri essemus, nesciebamus ; quem quidem ego nec *quo* modo visurus nec ut dimissurus sim, scio ; id est maximum et miserrimum meorum omnium miseriarum. Ego et saepius ad te et plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omnes partes mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset : videre te cupio. Cura, ut valeas. Data pr. Cal. Maias Brundisi.

S. (ad Att. V 15)

Scr. Laodiceae III Nonas Sextiles a. 703 (51)

CICERO ATTICO SAL.

1 Laodiceam veni pridie Cal. Sextiles ; ex hoc die clavum
anni movebis. Nihil exoptatius adventu meo, nihil carius ; sed
est incredibile, quam me negotii taedeat ; non habeat satis
magnum campum ille tibi non ignotus cursus animi et indu-
striae meae, praeclara opera cesset ! quippe, ius Laodiceae me
dicere, cum Romae A. Plotius dicat, et, cum exercitum noster
amicus habeat tantum, me nomen habere duarum legionum
exilium ! Denique haec non desidero, lucem, forum, urbem,
domum, vos desidero. Sed feram, ut potero, sit modo annum .
si prorogatur, actum est ; verum perfacile resisti potest, tu
2 modo Romae sis. Quaeris, quid hic agam. Ita vivam, ut ma-
ximos sumptus facio. Mirifice delector hoc instituto : admi-
rabilis abstinentia ex praeceptis tuis, ut verear, ne illud,
quod tecum permutavi, versura mihi solvendum sit. Appii
3 vulnera non refrico, sed apparent nec oculi possunt. Iter
Laodicea faciebam a. d. III Non. Sextiles, cum has litteras
dabam, in castra in Lycaoniam ; inde ad Taurum cogitabam,
ut cum Moeragene signis collatis, si possem, de servo tuo
desiderem. *Clitellae bovi sunt impositae : plane non est nostrum*

onus : ed feremus, modo sit annum : si me amas, si te a me amari vis, adsis tu ad tempus, ut senatum totum excites. Mirifice sollicitus sum, quod iamdiu ignota sunt mihi ista omnia ; quare, ut ad te ante scripsi, cum cetera, tum res publica cura ut mihi nota sit. Plura scribam, cum constitero ; haec sciebam tarde tibi redditum iri, sed dabam familiari homini ac domestico, C. Andronico Puteolano. Tu autem saepe dare tabellariis publicanorum poteris per magistrōs scripturae et portus nostrarum dioecesium.

9. (ad Att. VI 9)

Scr. Athenis Idibus Octobribus a. 704 (50)

CICERO ATTICO SAL.

In Piraeaea cum exissem pridie Idus Octobr., accepi ab Acasto, servo meo, statim tuas litteras, quas quidem cum exspectassem iamdiu, admiratus sum, ut vidi obsignatam epistulam, brevitatem eius, ut aperui, rursus σύγχυσιν litterarum, quae solent tuae compositissimae et clarissimae esse, ac ne multa, cognovi ex eo, quod ita scripseras, te Romam venisse a. d. XII Cal. Oct. cum febrī. Percussus vehementer nec magis, quam debui, statim quaero ex Acasta: ille et tibi et sibi visum et ita se domi ex tuis audisse, ut nihil esset incommode. Id videbatur adprobare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem scripsisse ; sed deamavi tamen admiratusque sum, quod nihilo minus ad me tua manu scripsisses. Quare de hoc satis ; spero enim, quae tua prudentia et temperantia est, et hercule, ut me iubet Acastus, confido te iam, ut volumus, valere. A Turrano te accepisse meas litteras gaudeo. Παρὰ πρόλαξον, si me amas, τὴν τοῦ φουρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. Hanc, quae mehercule mihi magno dolori est, (dilexi enim hominem) procura, quantulacumque est, Precianam here-

ditatem prorsus ille ne attingat; dices nummos mihi opus esse ad apparatus triumphi, in quo, ut praecipis, nec μενόν in expetendo cognosces, nec ἄτυρον in abiciendo. Intellexi ex tuis litteris te ex Turrano audisse a me provinciam fratri¹ traditam. Adeo ego non perspexeram prudentiam litterarum tuarum? Ἐπέχειν te scribebas; quid erat dubitatione dignum, si esset quidquam, cur placeret fratrem, et talem fratrem, relinqui? Ἀθέτησις ista mihi tua, non ἐποχή videbatur. Monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutriquam relinquerem. Τοῦ μὲν ὄνειρον ἐμοί. Eadem omnia, quasi collocti essemus, vidimus: non fuit faciendum aliter meque ἐπιχρονίη ἐποχή tua dubitatione liberavit. Sed puto te accepisse de hac re epistulam scriptam accuratius. Ego tabellarios postero die ad vos eram missurus, quos puto ante venturos quam nostrum Saufeium; sed eum sine meis litteris ad te venire vix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id est de Dolabella, perscribes, de re publica, quam praevideo in summis periculis, de censoribus, maximeque de signis, tabulis quid fiat, referaturne. Idibus Octobribus has dedi litteras, quo die, ut scribis, Caesar Placentiam legiones quattuor. Quaeso, quid nobis futurum est? In arce Athenis statio mea nunc placet.

10. (ad Att. VII 9)

Scr. in Formiano exeunte mense Decembri

(post VI Cal. Jan.) a. 704 (50)

CICERO ATTIKO SAL.

- 1 «Cotidiene», inquis, «a te accipiendae litterae sunt?» Si habeo, cui dem, cotidie. «At iam ipse ades». Tum igitur, cum venero, desinam. Unas video mihi a te non esse redditas, quas L. Quinctius, familiaris meus, cum ferret, ad bustum
2 Basili vulneratus et despoliatus est. Videbis igitur, num quid

fuerit in iis, quod me scire opus sit, et simul hoc *διευκρηνήσεις πρόβλημα* sane *πολιτικόν* : cum sit necesse aut haberi Caesaris rationem illo exercitum vel per senatum vel per tribunos pl. obtinente aut persuaderi Caesari, ut tradat provinciam atque exercitum et ita consul fiat, aut, si id ei non persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione illo patiente atque obtinente provinciam, aut, si per tribunos pl. non patiatur *et* tamen quiescat, rem adduci ad interregnum, aut, si ob eam causam, quod ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere, illum autem initium facere armorum aut statim nobis minus paratis aut tum, cum comitiis amicis eius postulantibus, ut e lege ratio habeatur, impetratum non sit, ire autem ad arma aut hanc unam ob causam, quod ratio non habeatur, aut addita causa, si forte tribunus pl. senatum impediens aut populum incitans notatus aut renatus consulto circumscriptus aut sublatus aut expulsus sit dicensve se expulsus ad illum confugerit, suscepto autem bello aut tenenda sit urbs aut ea relicta ille commeatu et reliquis copiis intercludendus — quod horum malorum, quorum aliquod certe subeundum est, minimum putes. Dices profecto persuaderi ³ illi, ut tradat exercitum et ita consul fiat. Est omnino id eius modi, ut, si ille eo descendat, contra dici nihil possit, idque eum, si non obtinet, ut ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror; nobis autem, ut quidam putant, nihil est timendum magis quam ille consul. «At sic malo» inquires, «quam cum exercitu». Certe; sed istud ipsum *sic malo* magnum malum putat aliquis, neque ei remedium est ullum. «Cedendum est, si id volet». Vide consulem illum iterum, quem vidisti consulatu priore. «At tum imbecillus plus», inquis, «valuit quam tota res publica». Quid nunc putas? et eo consule Pompeio certum est esse in Hispania. O rem miseram! si quidem id ipsum deterrimum est, quod recusari non potest et quod ille si faciat, iamiam a bonis omnibus summam ineat gratiam. Tollamus igitur hoc, quo illum posse ⁴ adduci negant; de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat. Nam quid

impudentius ? tenuisti provinciam per annos decem non tibi a senatu, sed a te ipso per vim et per factionem datos ; praeteriit tempus non legis, sed libidinis tuae, fac tamen legis : ut succedatur, decernitur ; impedis et ais : «Habe meam rationem». Habe tu nostram : exercitum tu habeas diutius, quam populus iussit, invito senatu ? « Depugnes oportet, nisi concedis ». Cum bona quidem spe, ut ait idem, uel vincendi vel in libertate moriendi. Iam, si pugnandum est, quo tempore, in casu, quo consilio, in temporibus situm est. Itaque te in ea quaestione non exerceo ; ad ea, quae dixi, adfer, si quid habes. Equidem dies noctesque torqueor.

II. (ad Att. XIII 52)

Scr. in Puteolano a. d. XII Calendas Januarias a. 709 (45)

CICERO ATTICO SAL.

I O hospitem mihi tam gravem ἀμεταμέλητον ! fuit enim per-
iucunde. Sed, cum secundis Saturnalibus ad Philippum vesperi
venisset, villa ita completa a militibus est, ut vix triclinium,
ubi cenaturus ipse Caesar esset, vacaret, quippe hominum
CIC CIC. Sane sum commotus, quid futurum esset postridie ;
at mihi Barba Cassius subvenit, custodes dedit ; castra in
agro, villa defensa est. Ille tertiis Saturnalibus apud Philip-
pum ad. h. VII, nec quemquam admisit : rationes, opinor,
cum Balbo. Inde ambulavit in litore ; post h. VIII in balneum.
Tum audivit de Mamurra ; vultum non mutavit. Unctus est,
accubuit. Ἐμετακλήν agebat ; itaque et edit et bibit ἀδεῶς et
iucunde ; opipare sane et apparatus, nec id solum, sed

bene cocto et
condito, sermone bono et, si quaeris, libenter.

Praeterea tribus tricliniis accepti οἱ περὶ αὐτῶν valde copiose: 2
 libertis minus lautis servisque nihil defuit, nam lautiores
 eleganter accipi: quid multa? nomines visi sumus. Hospes
 tamen non is, quōi dicerēs: «amabo te, eodem ad me, cum
 revertere:» semel satis est. Σπουδαῖον οὐδὲν in sermone, φιλό-
 λογῶν multa. Quid quaeris? delectatus est et libenter fuit. Pu-
 teolis se aiebat unum diem fore, alterum ad Baias. Habes
 hospitium sive ἐπισταθμεῖαν, odiosam mihi, dixi, non molestam.
 Ego paulisper hic, deinde in Tusculanum. Dolabellae villam
 cum praeteriret, omnis armatorum copia dextra sinistra ad
 equum nec usquam alibi: hoc ex Nicia.

12. (ad Att. XIV. 10)

Scr. in Puteolano a. d. XIII Kalendas Maiasa. 710 (44)

CICERO ATTICO SAL.

Itane vero? hoc meus et tuus Brutus egit, ut Lanuvii es- 1
 set, ut Trebonius itineribus deviis proficisceretur in provin-
 ciam, ut omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Caes-
 saris plus valerent, quam si ipse viveret? Meministine *me*
 clamare illo ipso primo Capitolino die senatum in Capitolium
 a praetoribus vocari? di immortales! quae tum opera effici
 potuerunt, laetantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis
 latronibus! Liberalia tu accusas. Quid fieri tum potuit?
 iam pridem perieramus. Meministine te clamare causam perisse,
 si funere elatus esset? At ille etiam in foro combustus lau-
 datusque miserabiliter servique et egentes in tecta nostra cum
 facibus inmissi. Quae deinde? ut audeant dicere: «Tunc
 contra Caesaris nutum?» Haec et alia ferre non possum;
 itaque γῆν πρὸ γῆς cogito; tua tamen ὑπὸ γνέμιος. Naus ea iamne 2
 plane abiit? mihi quidem ex tuis litteris coniectanti ita vide-
 batur. Redeo ad Tebassos, Scaevas, Frangones; hos tu existi-
 mas confidere se illa habituros stantibus nobis? in quibus
 plus virtutis putarunt, quam experti sunt? Pacis isti scilicet
 amatores et non latrocinii auctores. At ego, cum tibi de Cur-

tilio scripsi Sextilianoque fundo, scripsi de Censorino, de Messalla, de Planco, de Postumo, de genere toto. Melius fuit perisse illo interfecto — quod nunquam accidisset — quam haec
3 videre. Octavius Neapolim venit XIII Kal. Ibi eum Balbus mane postridie, eodemque die mecum in Cumano, illum hereditatem aditurum. Sed, ut scribis, ῥιζόθεμιν magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, ut debet, eritque curae. Quod quaeris, iamne ad centena Cluvianum, adventare videtur : scilicet primo anno LXXX detersimus. Quintus pater ad
4 me gravia de filio, maxime quod matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus : ardentes in eum litteras ad me misit. Ille autem quid agat, si scis nequedum Roma es profectus, scribas ad me velim et hercule, si quid aliud : vehementer delector tuis litteris.

13. (ad Att. XVI 4)

Scr. in Puteolano a. d. VI Idus Quinctiles a. 710 (44)

CICERO ATTICO SAL.

1 Ita, ut heri tibi narraui vel fortasse hodie — Quintus enim altero die se aiebat — in Nesida VIII Idus : ibi Brutus. Quam ille doluit de NONIS IULIIS ! mirifice est conturbatus : itaque sese scripturum aiebat, ut venationem eam, quae postridie ludos Apollinares futura est, prosciberent *in III IDUS QUINCTILES*. Libo intervenit : is Philonem, Pompei libertum, et Hilarum, suum libertum, venisse a Sexto cum litteris ad consules sive quo alio nomine sunt. Earum exemplum nobis legit, si quid videretur. Pauca *παρὰ λέξιν*, ceteroqui et satis graviter et non contumaciter : tantum addi placuit, quod erat COSS. solum, ut esset PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI, ne
2 illi non proferrent eas, quae ad iq̄sos missae essent. Sextum autem nuntiant cum una solum legione fuisse Karthagine, eique eo ipso die, quo oppidum Baream cepisset, nuntiatum esse de maesare, capto oppido miram laetitiam commutationemque animorum concursumque undique ; sed illum ad sex legiones, quas in ulteriore reliquisset, revertisse. Ad ipsum

autem Libonem scripsit nihil esse, nisi ad larem suum liceret. Summa postulatorum, ut omnes exercitus dimittantur, qui ubique sint. Haec fere de Sexto. De Buthrotiis undique quae- 3
rens nihil reperiēbam : alii concisos agripetas, alii Plancum acceptis nummis relictis illis aufugisse. Itaque non video sci-
turum me, quid eius sit, ni statim aliquid litterarum Iter 4
illud Brundisium, de quo dubitabam, sublatum videtur. Legi-
ones enim adventare dicuntur : haec autem navigatio habet
quasdam suspiciones periculi : itaque constituebam uti ὄμο-
πλοία. Parationem enim offendi Brutum, quam audiebam : nam
et ipse et Domitius bona plane habet dicota suntque navigia
praeterea luculenta Sesti, Buciliani, ceterorum : nam Cassi
classem, quae plane bella est, non numero ultra fretum. Illud
est mihi submolestum, quod parum Brutus properare videtur.
Primum confectorum ludorum nuntios expectat : deinde,
quantum intellego, tarde est navigaturus consistens in locis
pluribus. Tamen arbitror esse commodius tarde navigare quam
omnino non navigare : et, si, cum processerimus, exploratiora
videbuntur, etesiis utemur.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Τὴν ἀνάγκην τῶν ἐπιστολῶν συνησθάνθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἰκανῶς παλαιούς χρόνους, ἀλλὰ δὲν εἶχον τὴν εὐκολίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἡμεῖς σήμερον, ν' ἀλληλογραφῶσι. Διότι οὔτε ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀλληλογραφίας ἐνηργεῖτο, ὅπως σήμερον, τακτικῶς δι' ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, ἀλλ' ἦσαν ἠναγκασμένοι οἱ θέλοντες νὰ πέμψωσιν ἐπιστολὴν πρὸς τινα ἐν ἄλλῳ τόπῳ εὐρισκόμενον, ν' ἀποστέλλωσιν ἐπίτηδες ἄνθρωπον ἰδικόν των, ἰδίως δούλους, — ἐκτὸς ἂν συνέπιπτε νὰ μεταβαίη εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἔμπορος ἢ ἄλλος τις πάντως γνωστός, — καὶ ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων τόπων ἦτο δυσκολωτάτη. Ἐπίσης ἡ γραφικὴ ὕλη δὲν ἦτο ὅσον σήμερον εὐκολοὺς καὶ εὐωνοὺς, ἀλλ' ἠναγκάζοντο νὰ γράφωσι τὰς ἐπιστολάς ἐπὶ ξύλου, ἢ ὀστράκου, ἢ ἐπὶ πινάκων ἐπαληθιμμένων διὰ κηροῦ, ἐπὶ μολυδίνων πλακῶν καὶ, βραδύτερον πολὺ, ἐπὶ παπύρων.

Αἱ ἐπιστολαὶ συνήθως εἶναι προσωρισμέναι· νὰ μείνωσι μυστικαὶ καὶ δὲν δημοσιεύονται, οὐδὲ ἐνδιαφέρει πάντοτε τὸ περιεχόμενον αὐτῶν τοὺς πολλούς· διὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν πολλαὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἐπιστολαί. Ἡ μεγαλύτερα διασωθεῖσα συλλογὴ εἶναι ἡ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κικέρωνος, αὐτοῦ πρὸς φίλους ἢ συγγενεῖς καὶ ὀλίγα· φίλων πρὸς αὐτόν, συλλογὴ περιλαμβάνουσα ὑπὲρ τὰς 850 ἐπιστολάς. Ἡ διασωθεῖσα αὕτη συλλογὴ εἶναι πολυτιμωτάτη δι' ἡμᾶς, ὅχι μόνον διότι παρέχει πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀλληλογραφίας τῶν χρόνων ἐκείνων, εἰκόνα τῆς συνηθεστέρας μεταξὺ φίλων καὶ οἰκειῶν (δημωδεστέρας) λατινικῆς γλώσσης, εἰκόνα ζωντανῆν τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ διότι ἀποκαλύπτει ἡμῖν γνησιώτερον τὸν συγγενῆ καὶ φίλον Κικέρωνα, τὸν πατέρα, τὸν σύζυγον, τὸν ἀδελφὸν Κικέρωνα. Ἀκόμη εἶναι πολυτίμος ἡ συλλογὴ

αὕτη καὶ διὰ πολλὰς πληροφορίας περὶ πολλῶν γεγονότων τῆς πολὺ σημαντικῆς ἐκείνης ἐποχῆς, μιᾶς εἰκοσιπενταετίας περίπου (68—43 π. X.).

Ἐσωτερικὴ μορφή τῶν ἐπιστολῶν.

Οἱ ἄρχαῖοι, καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, γράφοντες ἐπιστολὴν πρὸς τινα ἐσυνήθιζον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ αὐτῆς νὰ δηλώσῃ τὸ ἑαυτῶν ὄνομα, κατ' ὀνομαστικὴν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου κατὰ δοτικὴν πτώσιν· ἅμα δὲ προσέθετον μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων ἢ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου καὶ χαιρετισμὸν τινα (εὐχὴν), οἱ Ἕλληνες (πολλά, πλείστα) *χαίρειν*, (εὐ πράττειν), οἱ Ῥωμαῖοι *salutem* (*plurimam*) *dicit*· π. χ. *M. Cicero s(alutem) d(icit) C(aio) Curioni*. Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν τοῦτον ἡρώτα συνήθως ὁ γράφων περὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἀποδέκτου καὶ ἐδεδαίου περὶ τῆς ἑαυτοῦ, ὧδε: *si vales, bene est; ega valeo*· ἂν δὲ ἦτο ἡγεμὼν στρατοῦ ὁ ἀποδέκτης ἢ ὁ γράφων ἡρώτα καὶ ἐδεδαίου περὶ τῆς ὑγείας τοῦ στρατοῦ· π. χ. *si tu exercitus-que tuus valetis, bene est; ego exercitus-que meus valemus*. Ἐπειδὴ δὲ αἱ φράσεις αὗται ἦσαν συνήθεις καὶ τυπικαί, ἐσημειοῦντο μόνον διὰ τῶν ἀρχικῶν γράμμάτων π. χ. *M. Cicero s. d. C. Curioni, S. v. b. e. e. v., ἢ s. t. e. q. t. v. b. e. e. e. q. m. v.*—Ἡδύναντο ὅμως τὰ περὶ τῆς ὑγείας καὶ νὰ παραλειφθῶσιν ἐντελῶς.

Ἐπειτα ἠκολούθει τὸ κείμενον (περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς), συνήθως ὄχι μακρὸν.

Ὁ τόπος ὅθεν ἐστέλλετο ἢ ἐν ᾧ παρεδίδοτο ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ἡμερομηνία ἐσημειοῦντο κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς, ὧδέ πως: *Athenis, data est (epistula) III Cal. Apriles*. Ἐν τέλει προσετίθετο ἐνίοτε καὶ ἡ εὐχὴ *vale* ἢ ἡ συμβουλή *cura ut valeas*, ἢ *tu me diliges et valebis*. Οἱ Ἕλληνες ὁμοίως ἐν τέλει ἠύχοντο *ἔρρωσο, εὐτύχει*.

Ἐξωτερικὴ μορφή τῶν ἐπιστολῶν.

Αἱ ἀποστελλόμεναι ἐπιστολαὶ συνήθως ἐσφραγίζοντο καθ' ὃν περι-

που τρόπον σφραγίζονται τὰ ταχυδρομικὰ δέματα σήμερον' περιεδέ-
νοντο δηλ. διὰ ταινίας (λατ. *linum*), τῆς ὁποίας τὰ ἄκρα συνεπεκολ-
λῶντο διὰ κηροῦ ἢ ἀργίλλου καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐτίθετο ἡ σφραγίς,
φέρουσα τὰ γράμματα ἢ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποστολέως, ἢ καὶ τινος
ἐπιφανοῦς προγονοῦ τὴν εἰκόνα, ἢ ἄλλην τινὰ παράστασιν. Πολλά-
κις ἐπέγραφον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου, τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ καὶ
τὸν τόπον τῆς διαμονῆς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὴν 1ην ἐπιστολὴν (ad famil. II 4)

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔπεμψεν ὁ Κικέρων τῷ 53 π. X. ἐκ Ρώ-
μης πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ὡς ταμίαν μένοντα Γάιον Σκριβόνιον Κου-
ρίωνα (C. Scribonius Curio), υἱὸν τοῦ Γαίου Σκριβωνίου Κουρίωνος
ὀνομαστοῦ ἀνδρὸς ἀγωνισαμένου κατὰ τοῦ Μιθραδάτου, ὑπατεύσαν-
τος κατὰ τὸ 76 π. X., νικήσαντος τοὺς Θυράκας καὶ Δαρδάνους καὶ
θριαμβεύσαντος, ὑποστηρίξεντος τὸν Κικέρωνα ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῦ
κατὰ τοῦ Κατιλίνα καὶ τοῦ Κλωδίου, καὶ ἐκ τῶν σφοδρῶν ἀντιπά-
λων τοῦ Καίσαρος. Ὁ υἱὸς ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὰ πολιτικὰ φρο-
νήματα τοῦ πατρὸς, βραδύτερον ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς
(53 π. X.) καὶ ἀπὸ τῆς δημαρχίας αὐτοῦ, τὸ 50 π. X., ἐγένετο
ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

Epistularum genera τῶν ἐπιστολῶν τὰ (διάφορα) εἶδη || sed
unum illud ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο. || certissimum γνησιώτατον. ||
res ipsa τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, δηλ. αἱ ἐπιστολαί. || ut certiores facere-
mus ἵνα (δηλαδῆ) πληροφορῶμεν ἢ τελικῆ αὐτῆ πρότασις χρησιμεύει
μὲν εἰς διασάφησιν τοῦ illud, cuius, ἀλλ' ἐξηρητήθη ἀπὸ τοῦ (ἱστορι-
κοῦ χρόνου) inventa est (ἐπενοήθη), καὶ διὰ τοῦτο ἐτέθη ἐν αὐτῇ παρα-
τατικὸς (faceremus). Ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέθη παρατατικὸς
καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις esset—interesset. Ὁμικλώτερος θὰ ἦτο ὁ λό-

γος, ἂν διευτυποῦτο ὡς ἐξῆς: sed unum illud (genus epistularum) certissimum (est), quibus (epistulis) certiores facimus absentes, si quod sit, quod eos scire aut nostra aut ipsorum intersit. Ἄλλ' ἡ παρεντεθεισά πρότασις cuius causa inventa res ipsa est ἐτάραξε τὴν ὁμαλήν διατύπωσιν. || si quid esset εἰάν εἶναι: (ὄχι: ἦτο) τί, quod . . . interesset ἕπερ νὰ ἐνδιαφέρῃ (ὄχι: ἐνδιέφερε) || ipsorum αὐτοῦς τοῦς ἰδίους || a me παρ' ἐμοῦ. || tuarum rerum ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνωτέρω ipsorum interesset. || domesticos οἰκείους. || nihil . . . novi [οὐδὲν νέου, λατινισμός], οὐδὲν νέον. || Utro (genere) me . . . non intellego ποῖον ὑπὸ τὰ δύο εἶδη ἀρμόζει: ὀλιγώτερον εἰς ἐμὲ νὰ μεταχειρισθῶ δὲν δύναμαι νὰ νοήσω· δηλαδὴ καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο εἶδος δὲν μοι εἶναι δυνατόν νὰ μεταχειρισθῶ. || Jocerne . . . ἀπορηματικὴ πρότασις καθ' ὑποτακτικὴν (coniunctivus dubitativus) νὰ ἀστευθῶ, νὰ σου γράψω τίποτε ἀστεία διὰ νὰ γελάσωμεν; || temporibus his ἀφαιρ. χρόν. ἐν τοῖςδε τοῖς (νῦν, χαλεποῖς) καιροῖς. || An gravius . . . ἵνα γράψω τι σοβαρότερον, σοβαρόν πως, ὀλίγον σοβαρόν; || Quid est, quod . . . ? (ῥητορικὴ ἐρώτησις) = (τί ἄλλο) εἶναι, ἕπερ νὰ δύναται σοβαρῶς ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος νὰ γραφῇ πρὸς τὸν Κουρίωνα, εἰμὴ περὶ τῆς πολιτείας: || Atqui ἄλλ' ὅμως || haec mea causa est, ut . . . [τοιαύτη εἶναι ἡ ἐμὴ ὑπόθεσις] οὕτως ἔχει: τὰ ἐμά, ὥστε . . . || sentio φρονῶ. || scribendi argumentum τοῦ γράψαι ὑπόθεσις, θέμικ νὰ γράψω || utar ea clausula θὰ μεταχειρισθῶ αὐτὴν τὴν κατακλειδὰ (τέλος) ἐν τῇ ἐπιστολῇ μου (ταύτῃ). || quā (uti) soleo τὴν ὁποῖαν συνηθίζω νὰ μεταχειρίζομαι. || teque cohortabor καὶ σὲ θὰ προτρέψω. Ταῦτα εἶναι διασάφησις τοῦ προηγουμένου utar eā clausulā, qua soleo ὥστε τὸ— que ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ hoc est (h. e.) = τοῦτ' ἔστιν (τ. ἔ.) δηλαδὴ || ad stadium summae laudis πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς ὑψίστης ἀρετῆς, ἵνα προσπαθήσῃς νὰ γίνῃς ἄριστος. || Est enim tibi gravis adversaria . . . incredibilis quaedam exspectatio [διότι ὑπάρχει εἰς σὲ δεινὴ . . .] διότι ἔχεις δεινὴν ἀντίπαλον παρεσκευασμένην καὶ ἔτοιμον, ἀπίστευτόν τινα προσδοκίαν. || constituta et parata (καθεσταμένη) παρατεταγμένη καὶ ἐτοίμη (πρὸς μάχην). || incredibilis quaedam exspectatio ἀπίστευτός τις, μία πολὺ ἀπίστευτος προσδοκία· τὸ quaedam ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιθ. incredibilis. || quam δηλ. adversariam τὴν ὁποῖαν ἀντίπαλον. || unā re δι' ἐνός

(μόνου) πράγματος. || si hoc statueris... laborandum ταῦτα ἐξήγοῦσι, ποῖον εἶναι τὸ μόνον πρᾶγμα (una res), διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ καταβάλῃ ὁ Κουρίων τὸν δεινὸν αὐτὸν ἀντίπαλον. Ἡ σειρά τῶν προτάσεων αὐτῶν εἶναι ἢ ἐξῆς: quam (adversariam) tu una re vinces, si hoc statueris, (tibi) esse laborandum in iis (artibus), quibus artibus comparantur eae laudes, quarum laudum gloriam adama(ve)ris. || statueris τετελ. μέλ., θὰ σπερθῆς καὶ θὰ ἀπορρασίσης· τὸ hoc ἐξηγεῖται διὰ τοῦ (tibi) laborandum esse in iis artibus. || adama(ve)ris τετελ. μ. τοῦ adamo ἐρῶ, ἐφίεμαι· laudum—ἀρετῶν. || quibus artibus δι' ὧν ἐπιτηδευμάτων (τεχνῶν), παιδευμάτων, μαθημάτων. || comparantur παρασκευάζονται, ἀποκτῶνται. || in iis (artibus) esse laborandum ὅτι πρέπει νὰ κοπιάσης, νὰ παιδευθῆς ἐν τούτοις τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. || In hanc sententiam ἐπὶ ταύτης τῆς ἐννοίας. || scriberem ... nisi confiderem ὑπόθεσις τοῦ ἀπραγματοποιήτου, ἐναντία πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἢ ὁποῖα εἶναι sed non scribo plura; confido enim te tua sponte satis incitatum esse. || tua sponte οἰκεία βουλήσει, μόνος σου (χωρὶς νὰ περιμένῃς τὴν ἐμὴν ἢ ἄλλου τινὸς παρότρυνσιν). || incitatum esse ὅτι ἔχεις παροτρυνθῆ καὶ ὀρμήσει. || et hoc, quidquid attigi... καὶ τοῦτο (ἀκόμη), ἐὰν ἔθιξα κάτι τι, δὲν το ἔκαμα ἵνα σε παρακινήσω (ἀφ' οὗ μόνος σου ἔχεις ἡδὴ ὀρμήσει), ἀλλὰ (μόνον) ἵνα δώσω μαρτύριον (τεκμήριον) τῆς ἐμῆς πρὸς σὲ ἀγάπης.

Πραγματικαὶ παρατηρήσεις :

- 1 multa: ἐξ ὧν λέγει κατωτέρω (unum illud. . reliqua... duo), κατ' αὐτὸν ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐπιστολῶν εἶναι τρία. || ei quid esset... ὁ Κικέρων λέγει: τὰς ἐπιστολάς ἐπενόησαν οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ πληροφορωῦμεν τοὺς ἀπόντας περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἡ ἡμᾶς ἢ ἐκείνους ἐνδιαφέρει νὰ τα γνωρίζωσιν. || tuarum enim rerum domesticarum δὲν περιμένεις ἀπὸ ἐμένα νὰ σου γράψω τοιαύτας ἐπιστολάς· διότι περὶ τῶν ἰδικῶν σου πραγμάτων ἔχεις ἰδικούς σου ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοί σε πληροφοροῦν, ἰδικόν μου δὲ ἐγὼ δὲν ἔχω νέον, νὰ σου γράψω. || scriptores οἱ ὁποῖοι δι' ἐπιστολῶν σε πληροφοροῦν, nuntios οἱ ὁποῖοι προφορικῶς σε πληροφοροῦν, ἐρχόμενοι οἱ ἴδιοι αὐτοῦ. || Civem... possit ἀλλὰ αἱ παροῦσαι περιστάσεις εἶναι τοιαῦται, ὥστε οὐδεὶς πολίτης ἔχει ὄρεξιν νὰ γε-

λάση. Διὰ τούτων υπαινίσσεται ὁ Κικέρων τὴν τότε, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους 53 π. Χ., ἐπικρατοῦσαν ἐν Ῥώμῃ ἀναρχίαν ἄρχοντες (ὕπκτοι, στρατηγοὶ....) δὲν εἶχον ἀκόμη ἐκλεχθῆ, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐκλεγμένοι ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τοῦ προηγουμένου ἔτους, 54. Διὰ τοῦτο ἡ πόλις διψοῦτο διὰ μεσοβσιλέων (per interreges). Ἡ κατάσταση καθόλου ἦτο τοιαύτη, ὥστε παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀνατεθῆ εἰς τὸν Πομπήιον δικτατωρικὴ ἐξουσία, ἕνα σώση τὴν πόλιν. (Πλούταρχ. β. Πομπ. 54). || Quid est, quod... θέλων ὁ Κικέρων νὰ γράψῃ σοβαρῶς πρὸς τὸν Κουρίωνα ὤφειλε νὰ γράψῃ περὶ τῆς πολιτείας, διότι τὰ τῆς πολιτείας πράγματα, τὰ πολιτειακὰ ζητήματα, πρὸ πάντων ἐν τοιοῦτοις καιροῖς εἶναι τὰ σοβαρώτατα, καὶ κατ' ἀνάγκην οἱ ἐπιφανεῖς πολιτικοὶ ἄνδρες γράφοντες πρὸ ἀλλήλους σοβαρῶς περὶ τούτων θὰ πραγματευθῶσιν. || audeam (scribere) ὁ Κικέρων δὲν ἐπεδοκίμαζε τὰ μελετώμενα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου καὶ τῶν φίλων του, νὰ ἀνατεθῆ εἰς αὐτὸν ἀπόλυτος ἐξουσία· ἤθελε νὰ λειτουργῆ τὸ ἐλεύθερον ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα. || Est enim tibi... 2 πάντες δηλαδὴ περιμένουν ἀπὸ σέ, ὦ Κουρίων, νὰ δειχθῆς ἄξιος τοῦ πατρὸς σου καὶ μέγας ἀνὴρ. Αὐτὴν τὴν *προσδοκίαν* τῶν συμπολιτῶν τοῦ Κουρίωνος ὁ Κικέρων τὴν παρὰβάλλει πρὸς δεινὸν ἀντίπαλον, πολέμιον παρεσκευασμένον, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ καταβάλλῃ ὁ Κουρίων, ὀφείλει νὰ ἐτοιμασθῆ, νὰ ὀπλισθῆ διὰ τῶν καταλλήλων ὄπλων, τ. ἔ. διὰ τῆς ἀρετῆς. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸ γαλλικὸν λόγιον la noblesse oblige, καὶ νὰ ὑπομνήσωμεν εἰς τοὺς υἱοὺς ἐνδόξων πατέρων, ὅτι ἡ εὐγένεια εἶναι **βάρος**, ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις, ἡ εὐγένεια εἶναι, ὡς ὀρθότατα λέγει ὁ Κικέρων, ἀντίπαλος, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν ν' ἀντιμετωπίσωμεν ὀπλιζόμενοι διὰ πάσης ἀρετῆς, ὅτι εἶναι μωροὶ οἱ καυχώμενοι ἐπὶ πατραγαθῶν, ἀλλὰ μὴ ἀγωνιζόμενοι ν' ἀναδειχθῶσιν ἄξιοι τῶν πατέρων.

Εἰς τὴν 2αν ἐπιστολὴν (ad famil. II, 5)

Τοῦ αὐτοῦ Κικέρωνος πρὸς τὸν αὐτὸν Κουρίωνα ἐπιστολὴ ὄχι πολὺ ὕστερον τῆς 1ης σταλείσα.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

Haec negotia quo modo se habeant ταῦτα (τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐν Ῥώμῃ) ἔργα πῶς ἔχουσιν. Ἡ πρότασις quo modo se habeant haec negotia εἶναι πλαγία ἐρωτηματικὴ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ κατωτέρω narrare = epistolā ἀφαιρ. ὄργαν. δι' ἐπιστολῆς, ἐν ἐπιστολῇ. || Tibi... αἱ προτάσεις ἔχουν ἀλληλοπεμαχισθῆ· ἢ σύνταξις εἶναι ἢ ἐξῆς: Etsi (tu) in eadem (nobiscum) navi es, ubicunque es, ut scripsi ad te ante, tamen gratulor tibi, quod abes, vel quia non vides ea... || tibi gratulor συγχαίρω σοι. || etsi in eadem es navi εἰ καὶ εὐρίσκεσαι ἐν τῇ αὐτῇ (μεθ' ἡμῶν) νηί, τ. ἔ. εἶσαι πολίτης τῆς αὐτῆς μετ' ἡμᾶς πόλεως. || abes τοῦ ῥήμ. absum || quae nos ἐνν. videmus. || vel quod... εἴτε διότι... || excelso et illustri loco ἐν ἐξέχοντι καὶ ἐπιφανεῖ τόπῳ. || laus tua ἢ σὴ ἀρετή. || In plurimorum... conspectu ἐν τῇ ὄψει (θέα) πλείστων, ὥστε δηλ. πλείστοι νὰ βλέπωσιν αὐτήν· || quae δηλ. laus tua || nec obscuro (sermone) οὔτε ἐν σκοτεινῇ, ἀμφιβόλῳ ὀμιλίᾳ, ἀντίθ. clarissima (laus) καθαρωτάτῃ, Ἰδαυγεστάτῃ. || nec vario sermone οὔτε ἐν ποικίλῃ ὀμιλίᾳ, τ. ἔ. ἄλλοι μὲν νὰ μὲς λέγουν ἄλλα καὶ ἄλλοι ἄλλα, ἀντίθ. (sed) unā omnium voce ἀλλὰ μᾶ πάντων φωνῇ, πάντες δηλ. οἱ ἐξ Ἀσίας εἰς Ῥώμην ἐρχόμενοι, εἴτε Ῥωμαῖοι πολῖται ἦσαν (civium) εἴτε σύμμαχοι (sociorum), πάντες ὁμοφώνως ἐπῆγνον καθαρὰ--καθαρὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Κουρίωρος. || perfertur διακομίζεται, φέρεται ἀπὸ Ἀσίας εἰς Ῥώμην. || gratulor... ἂν πρέπει νὰ σε συγχαρῶ ἢ νὰ ἔχω φόβον ὑπὲρ σοῦ· πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ nescio δὲν ἠξεύρω· εὐθεῖα ἐρώτησις (ἀπορηματικὴ) θὰ ἐξεφέρετο ὁμοίως· || quod,.. tui διότι εἶναι θαυμαστὴ ἢ προσδοκία τῆς σῆς ἐπανόδου, δηλ. θαυμάζει τις, ὅτι μετ' ἐμάς ἐλπίδας σὲ περιμένουν νὰ ἐπανέλθῃς. || non quo verear ὅχι διότι φοβοῦμαι. || ne... non respondeat μήπως δὲν ἀνταποκριθῇ. || opinioni=expectationi, spei εἰς τὴν προσδοκίαν. || sed mehercule (verecor) ἀλλὰ μὲ τὸν Ἡρακλέα, (φοβοῦμαι). || cum veneris (Romam) ὅτε θὰ ἔλθῃς (εἰς Ῥώμην), τετελ. μέλ. || non... iam δὲν ἔχῃς πλέον. || quod cures τὸ ὅποιον νὰ φροντίσῃς. || ita τόσον. || sed haec ipsa ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα (τὰ ὅποια σοῦ γράφω τώρα). || rectene... commissa ἂν ὀρθῶς ἐνεπιστεύθησαν (παθητ.) εἰς ἐπιστολήν, δηλ. ἂν ἔκαμν καλὰ πού σοῦ το

ἔγραψα μέσα εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου, ἴσως νὰ ἔκαμα ἄσχημα, πού σου τα ἔγραψα. || Qua re di' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον (διότι ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ σου τα γράψω). || cetera cognosces ex aliis τὰ λοιπὰ θὰ μάθῃς παρὰ τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι θὰ σου γράψουν ἢ θὰ ἔλθουν νὰ σου τα ποῦν προφορικῶς. || desperas εἶσαι ἀπηλπισμένος, ἀντίθ. habes spem. || meditare προσκτ. τοῦ meditator — atus sum — atumari μελετῶ || quae... debent... ἢ σειρά: quae debent esse in eo civi ac viro.—qui sit... vindicaturus ὅστις μέλλει νὰ ἀνασώσῃ καὶ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἀξίωσιν (κύρος) καὶ ἐλευθερίαν τὴν πολιτείαν, ἣτις ἔχει καταβληθῆ καὶ καταπιεσθῆ ὑπὸ τῶν ἀθλίων περιστάσεων καὶ τῶν διεφθαρμένων ἡθῶν.

Πραγματικαὶ παρατηρήσεις :

Haec negotia... διὰ τῶν πρώτων λέξεων τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ὁ Κικέρων δηλοῖ ὅτι τὰ ἐν Ῥώμῃ πράγματα εἶχον πολὺ κακῶς.— in eadem es navi ἢ πολιτεία συνηθέστατα παραβάλλεται πρὸς ναῦν. Ὁ Κικέρων θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ὁ Κουρίων ὡς ῥωμαῖος πολίτης ἐκινδύνευε μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν· ἀλλὰ μακαρίζε αὐτὸν καὶ τὸν συγχαίρει, διότι εἶναι μακρὰν, ἐν Ἀσίᾳ, καὶ δὲν βλέπει τὴν ὄχι καλὴν ἐν Ῥώμῃ κατάστασιν. || quod cures ὁ Κ. ἐκφράζει τὸν φόβον, μήπως, ὅταν ἐπανέλθῃ ὁ Κουρίων, εἶναι πλέον ἀργά, διότι εἶναι κατεστραμμένα, χαμένα, ὥστε ὁ Κουρίων νὰ μὴ ἔχῃ πλέον τι, περὶ τοῦ ὁποίου νὰ φροντίσῃ.

Εἰς τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν (ad famil. II, 6).

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν δλίγον ὕστερον μετὰ τὴν

2αν ἐπιστολὴν σταλεῖσα.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

Nondum ἀκόμη δέν. || adventare ὅτι φθάνεις. || cum... nisi (τότε) ἢ ἔτε... ἐπεμψα' ἄξιον σημειώσεως ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι γράφοντες ἐπιστολὴν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὸν χρόνον, καθ' ὃν θὰ ἀνεγίνωσκεν αὐτὴν

ἐκεῖνος πρὸς ὃν ἀπηυθύνετο ἢ ἐπιστολή· διὰ τοῦτο μετεχειρίζοντο, ὅτε ἔγραφον περὶ συγχρόνων πράξεων, **ὄχι ἐνεσιῶτα** (cum... mitto), **ἀλλ' ἀόριστον ἢ παρατατικόν**. — cum his litteris με ἀυτήν, τὴν **παροῦσαν**, ἐπιστολήν. || appropinquare ὅτι πλησιάζει, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ putaretur=ἐνομιζετο. || et... constaret καί... ἐθεβαιούτο.

|| Romam versus πρὸς, διὰ τὴν Ῥώμην. || magnitudo rei τὸ μέγεθος, ἢ σπουδαιότης τοῦ πράγματος, τῆς ὑποθέσεως, περὶ τῆς ὁποίας θά σου ἐγράφομεν. || fecit ut non vereremur ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ φοβηθῶμεν. || ne nimis cito mitteremus μήπως **πάρα πολὺ γρήγορα** πέμφωμεν. || cum magnopere vellemus ἀφ' οὗ πολὺ ἠθέλομεν. | quam primum ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερ.

|| mea in te officia... αἱ ἰδικαί μου πρὸς σέ ὑπηρεσίαι τόσον μεγάλαι (δηλ. ὄχι πολὺ μεγάλαι), ὅσας σὺ ὁ ἴδιος μᾶλλον συνηθίζεις νὰ τας διακηρύττης (μεγαλοποιῶν αὐτάς) ἢ ἐγὼ νὰ τας ἐκτιμῶ, νὰ τας λογαριάζω (ζυγίζω). || verecundius a te... contenderem εὐλαδέστερον, με ὀλιγωτέραν τόλμην, θὰ ἐζήτουν, ἀπήτουν, ἀπὸ σέ. || si quae magna res... ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ζητηθῆ ὑπ' ἐμοῦ μέγα τι. || grave βαρὺ. || homini pudenti δι' ἄνθρωπον, ὅστις αἰδεῖται. || ab eo, de quo se bene meritum putet ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ εὐεργετημένον ὑφ' ἐαυτοῦ. || ne videatur ἵνα μὴ φαίνεται ὅτι αὐτό, τὸ ὁποῖον ζητεῖ, μᾶλλον ἐκδιάζει (exigere) παρὰ ὅτι ὡς χάριν ζητεῖ, ἵκετεύει (rogare), καὶ ὅτι ὡς ἀντιμισθίαν (in mercedis loco) μᾶλλον παρὰ ὡς εὐεργεσίαν (beneficii loco) λογαριάζει. numerare || exstiterunt

2 ὑπῆρξαν || estque... ingenui, εἶναι δὲ καὶ εὐγενεοῦς ψυχῆς (ἴδιον) || cui multum debeas ἢ (πολὺ) πολλὰ ὀφείλει τις. || eidem... debere τῷ αὐτῷ τούτῳ (πλεῖστον) πλεῖστα νὰ θέλῃ νὰ ὀφείλῃ. || non dubitavi...petere δὲν ἐδίστασα νὰ ζητήσω. || quod mihi esset ὅπερ δι' ἐμὲ ἦτο... || sum veritus, ne... non possem ἐφοδῆθην μήπως δὲν δυνηθῶ.

3 || tua in me ἐνν. officia ἢ beneficia || cum... confiderem ἀφ' οὗ μά-
 λιστα εἶχον πεποιθήσιν. || gratiam χάριν. || Fixi (et locavi προσήλωσα καὶ ἐτοποθέτησα. || statuique... debere quaerere καὶ σκεπτόμενος ἔφθασα εἰς τὸ συμπέρασμα, **ἐκρίνα**, ὅτι ὀφείλω ἐν ταύτῃ (τῇ ὑπατείᾳ τοῦ Μίλωνος) νὰ ζητήσω ὄχι μόνον τὸν καρπὸν (τὴν ὠφέλειαν) τῆς ἐμῆς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὸν ἔπαινον τῆς (πρὸς τὸν εὐεργέτην μου Μίλιωνα...) εὐγνωμοσύνης || pietatis (εὐσεβείας), εὐγνωμοσύνης. || neque vero cuiquam... puto... οὐδὲ νο-

μίζω ὅτι ποτὲ ὑπῆρξεν εἰς τινα (cuiquam) τόσον μέλημα ἢ ἰδίᾳ αὐτοῦ σωτηρία καὶ τὰ ἀγαθὰ του, ὅσον μέλημα δύναται νὰ εἶναι εἰς ἐμὲ ἢ τιμὴ, ἢ ὑπατεία τοῦ Μίλωνος || tantae curae... quantae (curae) δοτικαὶ κατηγορουμένου || eius, in quo... decrevi αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Μίλωνος) ἐν τῷ ὁποίῳ διέγνων ὅτι πάντα τὰ ἐμὰ κείνται, ἀπὸ τοῦ ὁποίου πάντα τὰ ἰδικὰ μου πράγματα ἐξαρτῶνται. || huic δηλ. Miloni || te unum σὺ μόνος.—tanto adiumento (δοτικὴ κατηγορουμένου), τόσον βοήθημα || si volueris τετελ. μέλ. ut nihil... ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν πλεόν ἀνάγκην ν' ἀναζητήσωμεν ἄλλου οὐδενὸς τὴν βοήθειαν (πολιτικὴν ὑποστήριξιν). || vulgi ac multitudinis ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων ἢ αἰτιατικὴ studium — τὴν εὐνοίαν τοῦ ὄχλου καὶ τῆς πληθῆος (τοῦ δήμου, τοῦ πολλοῦ λαοῦ) ἀντίθ. τοῦ bonorum= τῶν ἀριστοκρατικῶν. || propter magnificentiam munerum liberalitatemque naturae διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν δημοσίων λειτουργιῶν, **χορηγιῶν** (τὴν τέλεσιν μεγαλοπρεπῶν ἀγώνων), καὶ τὴν ἐλευθεριότητα (τῆς φύσεως) τὴν φυσικὴν, τὴν ἔμφυτον ἐλευθεριότητα || inventutis τῆς νεότητος, τῶν νέων, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρχαιρεσίων ἀνεστρέφοντο μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ μεγάλην ἐπ' αὐτὸν ἐπιρροὴν (gratiam) ἤσκουν, ἦσαν gratiosi in suffragiis || studia αἰτιατ. ἀντικ. καὶ τοῦτο τοῦ ἀνωτέρω habemus ἦσαν λοιπὸν καὶ οὗτοι, ὡς λέγει ὁ Κικέρων, ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος, διότι καὶ αὐτὸς διέπρεπεν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐπὶ τὸν λαὸν ἐπιδράσεως || excellentem ἐκπρεπῆ, μεγάλην. || nostram suffragationem τὴν ἡμετέραν κομματικὴν ὑποστήριξιν πρὸς suffragator ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὑποψηφίου φροντίζων, ὁ κομματάρχης || si minus potentem εἰ (καὶ) ἥττον ἰσχυράν. || probatam ἀρεστήν. || gratiosam πλήρη ἐπιρροῆς, δυναμένην νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὸν λαόν. || qui (gubernator) εἰ... esset... 4 haberemus ὅστις (τοιούτος δὲ) κυβερνήτης εἰς ἐπρόκειτο εἰς (ὁ ἀριστος) ἐκ πάντων νὰ ἐκλεχθῆ (optandus esset), τὸν ὁποῖον νὰ ἡδυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν πρὸς σέ, δὲν θὰ εἶχομεν (νὰ ἐκλέξωμεν), διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ κανεὶς δυνάμενος νὰ συγκριθῆ πρὸς σέ. Λοιπὸν σὺ πρέπει ν' ἀναδεχθῆς τὴν διεύθυνσιν. || memorem μνήμονα, ἐνθυμούμενον τὰς εὐεργεσίας || ex hoc ipso (οὐδετ. γέν). quod... ἐξ αὐτοῦ τούτου (τοῦ πράγματος), ὅτι... || de Milone **περὶ, ὑπὲρ** τοῦ Μίλωνος. || laboro κοπιᾶζω, ἐργάζομαι πυρετωδῶς. || dignum... tuis beneficiis (ἀφαιρετ.) ἄξιον τῶν σῶν εὐεργεσιῶν || hoc a

te peto, ut... τοῦτο παρὰ σοῦ ζητῶ, δηλ. ἵνα... || subvenias huic meae sollicitudini... ἔλθῃς ἀρωγὸς εἰς τοῦτον τὸν (ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Μίλωνος) ἀγῶνά μου. || et (ut)... dices καὶ (ἵνα)... ἀφιερῶσης· dices ὑποτακτ. τοῦ dico—avi | atum—are ἀφοσιώνω, ἀφιερώνω. || huic meae laudi εἰς ταύτην τὴν ἐμὴν ἀξιέπαινον ἐνεργεῖαν. || vel, ut verius dicam ἢ, ἵνα ἀληθέστερον εἶπω. || prope salutem (meae) σχεδὸν εἰς τὴν ἐμὴν σωτηρίαν. || maioris animi, (maioris) gravitatis... γενικαὶ ἰδιότητος εἰς τὸ κατωτέρω neminem. || si complecti hominem (magni animi...) volueris εἰάν θὰ θελήσῃς (καθόλου) νὰ προσοικειωθῇς (ἐναγκαλισθῇς) ἀνθρωπὸν τινα μεγάλης ψυχῆς, εὐψυχίας...) ἐκ τῶν προηγουμένων ἐννοοῦνται παρὰ τὸ hominem αἰ γενικαὶ τῆς ἰδιότητος magni animi (magnae) gravitatis, (magnae) constantiae benevolentiaeque (erga te).. || tantum decideris, tantum dignitatis, **λατινισμός**, =τόσην τιμὴν, τόσην ἀξίαν. || ut... facile adgnoscam ὥστε εὐκόλως ν' ἀναγνωρίσω. || eundem te . . . fuisse, qui fueris in salute ὅτι ὑπῆρξας ὁ ἴδιος ἐν τῇ ἐμῇ ἀξιεπαίνῳ ἐνεργείᾳ (ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος) (in mea laude) ὁ ὁπίστος ὑπῆρξας ἐν τῇ ἐμῇ σωτηρίᾳ (συντελέσας καὶ σὺ νὰ ἀνακληθῶ ἐκ τῆς ἐξορίας), || quantum officii sustinerem, quanto opere... esset elaborandum πλάγαι ἐρωτήσεις ἀπὸ τοῦ videre ἐξαρθῦμεναι—πόσον μέγα καθήκον (ὑποχρέωσιν) ὑπέχω (ὄχι : ὑπέχον), πόσον πρέπει νὰ μοχθήσω (elaborandum mihi esset). τὸ quanto opere mihi esset... elaborandum διασαφεῖ τὸ προηγούμενον quantum officii sustinerem. petitione ἐνν. consulatus = ζητήσῃ τῆς ὑπαιχθείας, ὑποψηφιότητι. || plura scriberem ἀπόδοσις τοῦ ni scirem, (ἀπραγματοποίητον)... || unum hoc ἄλλα δὲν σου γράφω, μόνον τοῦτο. || sic habeto ὡδε ἐχέτω, βέβαιον ἔστω. || impetraro ἀντὶ impetravero. || me... debitum=ἔτι (δηλ). ἐγὼ θὰ ὀφείλω σχεδὸν πλείονα εἰς σὲ παρὰ εἰς αὐτὸν τὸν Μίλωνα· ἢ ἀπαρεμφατικῆ αὕτη πρότασις εἶναι ἐπεξηγήσῃς τοῦ ἀνωτέρω sic. | pietas εὐγνωμοσύνη, ἐκδήλωσις εὐγνωμοσύνης. in referenda gratia ἐν τῇ ἀπόδοσει τῆς εὐεργεσίας. || eam δηλ. pietatem. || unius tuo studio= διὰ τῆς σῆς μόνῃς σπουδῆς (ὑποστηρίξεως), διὰ τῆς ὑποστηρίξεως σοῦ μόνου· πρὸλ. ἕλλ. **τὸν ἐμὸν αὐτοῦ πατέρα** = τὸν πατέρα ἐμοῦ αὐτοῦ. || me adsequi posse confido πέπο:θα ἔτι δύναμαι νὰ ἐπιτύχω· ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμε-

νον τοῦ εἰδικοῦ ἀπαρεμράτου (καὶ τοῦ τελικοῦ) ἐνίστε τοῦ ἐξαρτω-
μένου ἐξ ἐνεργητικοῦ λεκτικοῦ ἢ δοξαστικοῦ ῥήματος τίθεται κατ'
αἰτιατικήν, ὡς ἐνταῦθα (ego) confido me posse.

Πραγματικά παρατηρήσεις :

Grave est enim.... Εἶναι ἀξία βεβαίως παρατηρήσεως καὶ 1
ἐκτιμήσεως ἢ λεπτότης τοῦ Κικέρωνος ἀπέναντι τοῦ Κουρίωνος,
πρὸς τὸν ὅποιον ἔτυχε νὰ ἔχη προσφέρει ὑπηρεσίας τινάς, καὶ ἀπὸ
τὸν ὅποιον τώρα εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ κάποιαν
χάριν. Πόσον λεπτῶς ὁ Κικέρων ἀποφεύγει τὸν σκόπελον, νὰ παρε-
ξηγηθῇ ἀπὸ τὸν Κουρίωνα, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μέλλει νὰ του
ζητήσῃ. || sed quia.... Εὐτυχῶς, λέγει ὁ Κικέρων, δὲν ἔχω ἐγὼ 2
μόνον προσφέρει ὑπηρεσίας πρὸς σέ, ἀλλὰ καὶ σὺ πρὸς ἐμέ. "Ὡστε
δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ θεωρηθῇ ἢ παράκλησίς μου, ὅτι εἶναι ἀξίως
ἀποδόσεως εὐεργεσιῶν, ἀξίως ἀντιμισθίας, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐδί-
στασα νὰ ζητήσω παρὰ σοῦ ἐκεῖνο ὅπερ μάλιστα μου εἶναι ἀναγ-
κτικόν. || vel nota omnibus vel ipsa novitate.... καὶ εἶναι, λέγει,
αἱ ἰδικαὶ σου πρὸς ἐμέ ὑπηρεσίαι καὶ γνωστὰ εἰς ἅλους καὶ ὀνομα-
στόταται (clarissima) ἕνεκ αὐτῆς τῆς **πρωτακουστότητος** (ipsa
novitate) τῶν ἰδικῶν μου δυσχερῶν περιστάσεων (temporum).
ὑπαινίσσεται ὁ Κικέρων τὴν ἐξορίαν του ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους
58 μέχρι Αὐγούστου τοῦ 57 π. X. διὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην
τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα. || quam non.... posset οὐδεμία
εὐεργεσία, λέγει ὁ Κικέρων, εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε ἢ ἐμῇ (εὐγε-
νῆς) ψυχῇ νὰ μὴ δύναται ἢ νὰ δεχθῇ ὅταν προσφέρηται (in accipi-
endo), ἢ νὰ ἐπαυξήσῃ καὶ λαμπρόνῃ, ὅταν ἀποδίδῃ αὐτὴν (in remune-
rando), δηλ. ν' ἀποδώσῃ μεγαλυτέραν καὶ λαμπροτέραν. || Ἐν ταῖς 3
§ § 3—ὁ δηλοῖ ὁ Κικέρων, τί ζητεῖ παρὰ τοῦ Κουρίωνος, δηλ. νὰ
ὑποστηρίξῃ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Μίλωνος, ἵνα γίνῃ ὕπατος διὰ
τὸ ἐπόμενον ἔτος 52 π. X. || ego omnia.... Ἐγώ, λέγει ὁ Κικέ-
ρων, πᾶσαν προθυμίαν μου, πᾶσάν μου ἐνέργειαν καὶ ἐπιμέλειαν,
πᾶσαν δραστηριότητα καὶ σκέψιν μου, πᾶσάν μου τέλος τὴν διά-
νοιαν, ἔλον μου τὸν νοῦν προσήλωσα καὶ ἀφιέρωσα εἰς τὴν ὑπατείαν
τοῦ Μίλωνος, πῶς δηλαδὴ νὰ ἐκλεχθῇ ὁ Μίλων ὕπατος. Ὁ Τίτος
Ἄννιος Μίλων ἦτο ἐκ τῶν ἀρίστων φίλων τοῦ Κικέρωνος καὶ δὴ ἐξ

ἐκείνων οἷτινες μάλιστα ἠγωνίσθησαν καὶ ἐπέτυχον ἢ ἀνακληθῆ ὁ Κικέρων ἐκ τῆς ἐξορίας. Λοιπὸν εὐγνωμονῶν ὁ Κικέρων πρὸς αὐτόν, ἔχων δὲ καὶ συμφέρον νὰ ἐκλεχθῆ οὗτος ὕπατος, ἵνα μὴ δύναται ὁ ἐχθρὸς αὐτῶν Κλώδιος, ὅστις ἐξήτει νὰ ἐκλεχθῆ praetor διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 52, νὰ βλάψῃ αὐτοῦς, ἐξήτει παρὰ τε ἄλλων φίλων καὶ παρὰ τοῦ Κουρίωνος νὰ ὑποστηρίξωσι τὸν Μίλωνα νὰ γίνῃ ὕπατος. Ἀλλὰ ἔνεκα ταρχῶν ἐμπαιώθησαν ἐπικνειλημμένως αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ ἔτους 52 π. Χ. Τυχαία δὲ συνάντησις κατὰ τὴν Ἀππίαν ὁδόν, μακρὰν τῆς Ρώμης, τῶν δύο ἐχθρῶν Μίλωνος καὶ Κλώδιου, τῇ 18 Ἰανουαρίου τοῦ 52 ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ συμπλακῶσιν αὐτοὶ καὶ αἱ ἀκολουθίαι των καὶ κατὰ τὴν συμπλοκὴν νὰ πληρωθῆ βαρέως ὁ Κλώδιος καὶ ὕστερον βιαίως ἢ ἀποθανατωθῆ. Τὸν Μίλωνα ὑπερήσπισεν ὁ Κικέρων διὰ τὸν φόνον τοῦ Κλώδιου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀθώωσίν του καὶ ὁ Μίλων ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐξορίαν καὶ νὰ ζήσῃ ἐν Μασσαλία. Ὁ ὑπὲρ Μίλωνος λόγος τοῦ Κικέρωνος εἶναι ῥητορικὸν ἀριστοτέχνημα καὶ σφίζεται ὀλόκληρος (πλὴν μικροῦ χάσματος). || *debere quaerere...* λέγει ὁ Κικέρων, ἐγὼ ὀφείλω νὰ ἐπιδιώξω νὰ ἐκλεχθῆ ὕπατος ὁ Μίλων ὄχι μόνον, διότι οὕτω θὰ συντελέσω εἰς καλὸν ὑπὲρ τῆς πολιτείας, ἀλλὰ καὶ ἵνα ἐκδηλώσω τὴν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην μου, διότι ἐνήργησεν εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησίν μου. Διὰ τοῦ *fructum* νὰ μὴ ἐνοηθῆ ἰδιωτικὴ μόνον διὰ τὸν Κικέρωνα ὠφέλεια ἐκ τῆς ὑπατείας τοῦ Μίλωνος, ἀλλὰ γενικὴ ὑπὲρ τῆς ὅλης πολιτείας || *honor* ἢ τιμὴ, τὸ τιμητικὸν ἀξίωμα, πᾶσα ἀρχή (ὑπατεία, στρατηγία, τιμητεία...), διότι διὰ τῆς ἐκλογῆς τινος ὡς ὑπάτου, στρατηγοῦ κλπ. *εὐμῆτο* οὗτος ὑπὸ τῶν ἐκλογέων. || *honorum studium* τὴν τῶν χρηστῶν (ἀριστοκρατικῶν) πολιτῶν εὐνοίαν καὶ ὑποστήριξιν, λέγει ὁ Κικέρων, ἐκερδίσκαμεν μὲ τὸ μέρος μας (*concihiatum nobis*) ἐκ τῆς δημοκρατίας τοῦ Μίλωνος, καθ' ἣν οὗτος ὑπεστήριξε τὴν ἐμὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν (*propter nostram... causam* || *vulgi... munerum* αἱ *aediles curules*—ἐπιδίδουσι ἀγορνόμοι εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τελέσεως δημοσίων ἀγῶνων ἐν Ρώμῃ καὶ ἐλάμβανον μὲν πρὸς τοῦτο χορήγησιν τινα ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἀλλὰ θέλοντες νὰ εὐχαρεστήσωσι τῷ λαῷ ἔσον τὸ δυνατόν περισσότερον, ἵνα κερδίσωσι τὴν εὐνοίαν καὶ τὰς ψήφους αὐτοῦ, ὅτε βραδύτερον θὰ ἐξήτουν τὴν στρατηγίαν καὶ τὴν ὑπατείαν, ἐδαπάνων καὶ ἐξ

ιδίων ὄχι ὀλίγα διὰ τὴν ἕσον τὸ δυνατόν λαμπροτέραν τέλεσιν τῶν ἀγῶνων. Τοῦτο ἔπραξε καὶ ὁ Μίλων κατὰ τὸ ἔτος 54 π. X. καὶ, ὡς λέγει ὁ Κικέρων, ἐκέρδισε διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς τελέσεως τῶν ἀγῶνων τὴν εὐνοίαν τοῦ πλήθους. Ὁμοιάζον αὐτῶν αἱ δαπάναι τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὰς δημοσίας ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις **λειτουργίας** 4 καὶ ἐκαλοῦντο munera (ἐνικὸς munus οὐδέτ.). || ventorum ὁ ῥήτωρ παραβάλλει τὸν Μίλωνα πρὸς ἄνθρωπον ἀφιέμενον εἰς τὸ πέλαγος, τὴν πολιτικὴν διαπάλην, ἀλλ' ἔχοντα ἀνάγκην ἐνὸς καλοῦ κυβερνήτου, ὅστις νὰ χρησιμοποίησῃ κκλῶς τοὺς πνέοντας (οὐρίους) ἀνέμους. || salutem ὀνομάζει ὁ Κικέρων ὄχι μόνον τὴν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν σωτηρίαν.

Εἰς τὴν 4ην ἐπιστολὴν (ad famil. IV, 4).

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλεν ὁ Κικέρων ἐκ Ῥώμης τῷ 46 π. X. πρὸς τὸν Σέρουιον Σουλπίκιον Ῥούφον, τὸν μέγιστον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νομομαθῆ (jurisconsultus) καὶ ῥήτορα ὄχι ἄσημον οὗτος διόφκει κατὰ τὸ ἔτος 46 π. X. ὡς ἀνθύπκτος τὴν ἐπαρχίαν **Ἀχαΐαν**—Achaia, ὡς ὀνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 π. X. ὑποτεταγμένον μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶχε συχὴν πρὸς τὸν Κικέρωνα ἀλληλογραφίαν.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

accipio (ἀπο)δέχομαι. || excusationem (ἀπολογία), δικαιολογίαν, = qua (excusatione) usus es τὴν ὁποίαν (δικαιολογίαν) μετεχειρίσθης ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου. || cur . . . dedisses πλῆγιά ἐρώτησις ἐξκρωμένη ἀπὸ τοῦ excusationem· καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικὰ συντάσσονται ὡς καὶ τὰ συγγενῆ ῥήματα. Ἡ σύνταξις τοῦ excusare καὶ excusatio μετὰ πλῆγίας ἐρωτήσεως προῆλθεν ὧδε : Ὁ Σουλπίκιος ἔπεμψεν ἐπανειλημμένως πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου· ὁ Κικέρων ἠδύνατο ν' ἀπορήσῃ : διὰτί ὁ Σουλπίκιος ἐπανειλημμένως ἔπεμψέ μοι ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου ; (cur Sulpicius saepius ad me litteras uno exemplo dedit ?) καὶ ὁ Σουλ-

πίκιος ἐζήτησε νὰ δικαιολογηθῆ, διατί ἔκαμε τοῦτο (excusavit se, cur saepius ad Ciceronem litteras uno exemplo dedisset). || uno exemplo ἑνὸς τύπου, περιεχομένου (ἀραι. ἰδιότ.) || ex ea parte εἰς αὐτὸ μόνον τὸ μέρος. || quatenus ἐφ' ὅσον, καθ' ὅσον. || fieri scribis γράφεις ὅτι συμβαίνει. || ne ad nos perferantur νὰ μὴ κομίζωνται, φθάνωσι μέχρι ἡμῶν, (φοβεῖσαι) μήπως δὲν φθάνωσι μέχρι ἡμῶν. || illam partem excusationis ἐκεῖνο ὅμως τὸ μέρος τῆς δικαιολογίας σου. || eisdem verbis (ἀραι. ἰδιότ.) τῶν αὐτῶν λέξεων, συνων. τῷ ἀνωτέρω uno exemplo || saepius καὶ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ καὶ ἐδῶ εἶναι συγκριτικὸν ἀπόλυτον=πάνυ πολλάκις, πάρα πολλές φορές. || per iocum δι' ἀστειότητος, ἀστειευόμενος. || divitias orationis ἀντίθ. τοῦ ἀνωτέρω orationis paupertatem || habere ὑποκείμε. αὐτοῦ εἶναι τὸ quem (me) || me non esse... agnosco ἀναγνωρίζω ὅτι εἶμαι ἐντελῶς ἐνδεὴς λόγων· ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐξ ἐνεργητικοῦ ῥήματος ἐξαρτωμένου εἰδικοῦ ἀπκρεμμάτου — καὶ τοῦ τελικοῦ ἐνίστε — τίθεται κατ' αἰτιατικὴν : ego agnosco me non esse... inopem. || **εἰρωνεύομαι** σημ. ἐνωῶ τὸ ἐναντίον ἐκείνου ὕπερ λέγω· ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ τεθῆ τὸ λατινικὸν ῥήμα dissimulare=προσποιοῦμαι ὅτι δέν... ἀποκρύπτω ὅτι... || sed tamen idem ἐν τούτοις ὁ ἴδιος (ἐγώ). || ne hoc **εἰρωνεύομενος** (dico) καὶ δὲν λέγω τοῦτο εἰρωνεύομενος, δηλ. ἐνωῶν τὸναντίον ἐκείνου ὕπερ λέγω. || consilium τὴν σκέψιν· || quo te usum... non recusavisse τὴν ὁποῖαν γράφεις ὅτι ἀφοῦ ἔκαμες δὲν ἠρνήθης (νὰ δεχθῆς) αὐτὸ τὸ τῆς Ἀχαΐας (Ἑλλάδος) ἔργον, δηλ. τὴν ἀνθυπατεῖαν τῆς Ἀχαΐας. || cum semper probavisset μολονότι πάντοτε εἶχα ἐπιδοκίμασαι τὴν σκέψιν σου. || tum multo magis... πολὺ μᾶλλον ἐπεδοκίμασα (τότε) ἀναγνώσας τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν σου. Ἐνταῦθα ἔχουσι δύο συντάξεις συγχωνευθῆ : cum alias probavi, tum lectis tuis proximis litteris=καὶ ἄλλοτε ἐπεδοκίμασα, καὶ ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν σου—καί : cum semper probavisset, tamen multo magis probavi...=μολονότι πάντοτε ἐπεδοκίμασα, πολὺ ὅμως περισσότερον ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολὴν σου. || omnes... causae πάντες οἱ λόγοι (αἰτίαι). || Quod ὅτι δέ. || aliter — atque opinatus sis ἄλλως ἢ ὅπως προσεδόκησας, ἠλπίσας· ὁ Σουλπίκιος φαίνεται ὅτι παρεπονείτο ἐν τῇ ἐπιστολῇ του, ὅτι ἄλλα ἐπερίμενε καὶ ἄλλα τον ἡῦραν. || id ὡς πρὸς τοῦτο. ||

perculsa et prostrata omnia κατηραγμένα και κατεστρωμένα ὑπὸ τοῦ αἰσχίστου πολέμου πάντα κείνται. || ut is cuique locus, ubi ipse sit... ὥστε εἰς ἕκαστον ὁ τόπος ἐν ᾧ οὗτος εὐρίσκειται ἤκιστα τερπνὸς νὰ εἶναι... || et sibi quisque... και ἕκαστος ἄνθρωπος νὰ φαίνεται εἰς ἑαυτὸν ὅτι εἶναι δυστυχέστατος. || tui consilii paenitet te μετανοεῖς διὰ τὴν σκέψιν, ἀπόφασίν σου. || at contra nobis... ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων videris φαίνεσαι. || non tu quidem vacuus molestiis ὄχι βεβαίως (σὺ) ἀπηλλαγμένος ἐνοχλήσεων (ἀπὸ σκοτούρες). || prae nobis ἀπέναντι ἡμῶν, ἐν συγκρίσει με ἡμᾶς, ἔμπροστὰ ἔς ἡμᾶς. || hoc ipso γέν. οὐδετ.—ὡς πρὸς αὐτὸ τοῦτο. || tua... nostra condicio ἡ ἰδική σου... ἡ ἰδική μας θέσις (συνθήκη). || quod tu... scribere audes ὅτι δηλ. σὺ τολμᾷς νὰ γράψῃς, τί σε λυπεῖ. || victoris vitio (ἀπὸ κακίαν) ἐξ αἰτίας τοῦ νικητοῦ (Καίσαρος). || quo (victore) nihil moderatius τοῦ ὁποῖου νικητοῦ οὐδὲν πρᾶγμα εἶναι μετριώτερον, ἡπιώτερον. || sed ipsius victoriae ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ vitio=ἀλλ' ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς νίκης. || insolens ἀλαζονική, ὑβριστική πρὸς τοὺς ἡττημένους || uno te vicimus εἰς ἐν πρᾶγμα σε ἐνίκησαμεν, εἴμεθα δηλ. κα- 3 λύτερα ἀπὸ σέ, || quod... ὅτι δηλ. || de Marcelli... salute... περὶ τῆς (πολιτικῆς) σωτηρίας τοῦ Μαρκέλλου. || cognovimus ἐλάδομεν γινώσκοντες, ἐμάθαμε ἄλλο γρηγορώτερα τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν τοῦ Μαρκέλλου. || etiam... vidimus ἀκόμη και ὅτι εἶδομεν (παρηκολούθησαμεν) πῶς τοῦτο ἐγένετο || Nam sic..., δηλ. ὡς ἐξῆς... (διηγεῖται πῶς ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἡ ἀμνηστία εἰς τὸν Μάρκελλον), || fac existimes περίφρασις τῆς προστακτικῆς existima, νόμιζε (μάθε). || post has miserias ὕστερον ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀθλιότητας. || id est τοῦτ' ἔστιν. || postquam., ἀφ' οὗ ἐγένετο ἀρχὴ νὰ κριθῇ περὶ τῆς πολιτείας διὰ τῶν ὅπλων (μεταξὺ Καίσαρος και Πομπηίου). || nihil esse actum ἐξηκρᾶται ἀπὸ τοῦ existimes. || et ipse Caesare. και ὁ ἴδιος ὁ Καίσαρ. || accusatā... laudatā.-que κτηγορήσας... και ἐπαινέσας (ὁ Καίσαρ). || dixit (Caesar) se senatui... εἶπεν ὅτι τῇ συγκλήτῃ παρακαλοῦση ὑπὲρ τοῦ Μαρκέλλου αὐτὸς (ὁ Καίσαρ) οὐδὲ ἕνεκα τοῦ (κακροῦ) οἰωνοῦ θὰ ἀρνηθῇ. || noli quaerere μὴ ἐρώτα· ἡ φράσις αὕτη ὁμοιάζει πολὺ με τὴν ἰδικὴν μας και ποῦ νὰ σ' τὰ λέω ἢ μὴ ῥωτᾶς, τὰς ὁποίας μεταχειριζόμεθα, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐξάρωμεν τι γινόμενον παρὰ τὰ συνήθη, ἀνώτερον πάσης περιγραφῆς. || vidērer vidēre ἐνόμιζον ὅτι ἔδλεπον· πολὺ συχνὰ ὁ Κικέρων συνάπτει τὰ

δύο ταῦτα ῥήματα, ἢ μᾶλλον ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ῥήμα ἐν διπλῇ σημασίᾳ
 || *reviviscentis rei publicae* ἀναγεννωμένης (ἐλευθέρας) πολιτείας,
 ἢ ὅποια ἀπὸ πολλοῦ εἶχε καταλυθῆ. || *si esset... facturum fuisse* ἐν
 τοῖς ὑποθετικοῖς λόγοις τοῦ γ' (ἀπραγματοποιήτου) εἶδους, ἂν ἡ ἀπό-
 δοσις ἐξαρτηθῆ ἔκ τινος λεκτικοῦ ἢ ἄλλου ῥήματος, αὕτη γίνεται
 ἀπαρεμρατικὴ πρότασις εἰς-urum fuisse || *inertia* ἀπὸ ἀδράνειαν. ||
desiderio pristinae dignitatis ἀπὸ πόθον τῆς προτέρας ἀξιοπρεπείας.
 || *eius (Caesaris) offensionem* αὐτοῦ τῆν δυσαρέσκειαν, νὰ τον δυ-
 σαρεστήσω. || *modice... intra modum* θὰ πράξω τοῦτο ἐν μέτρῳ, με-
 τρώς ἢ καὶ ὀλιγώτερον τοῦ μετρίου (ἐντὸς τοῦ μέτρου, ὄχι μέχρι
 τῶν ἄκρων, τῶν ὀρίων τοῦ μέτρου. || *meis studiis serviam* νὰ ὑπη-
 ρετήσω, νὰ μὴ διακόψω τὰς μελέτας μου. || *a prima aetate* ἀπὸ τῆς
 πρώτης, τῆς νεανικῆς μου, ἡλικίας. || *ars et doctrina liberalis* τέχνη
 καὶ παιδείσις ἐλευθερία (μουσικὴ, φιλοσοφία, ῥητορικὴ, φιλολο-
 γία...). ἀντίθ. *ars illiberalis* τέχνη ἀνελευθέρη (μαγειρικὴ, κηπου-
 ρικὴ...). || *quotidie ingravescit* ὀσημέρην αὐξάνει ἐπιτείνεται. || *mo-*
 5 *lestiis* ἀπὸ τῶν στενοχωριῶν, τοῦ ἄλγους. || *summa me... obser-*
vantia μὲ μέγιστον σεβασμὸν με περιβάλλει, μοῦ ἔχει μέγιστον σε-
 βασμὸν. || *delector* εὐφραίνομαι, χαίρω, συντάσσεται μετ' ἀφαιρετι-
 κῆς (*probitate—virtute—studiis*). || *mecum... communicat* ἐμιλοῦ-
 μεν μαζί περὶ τῆς σῆς πικραμονῆς ἢ ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς διοικήσεως
 τῆς Ἀχαΐας. || *eius modi* τοιαῦτα. || *malis* νὰ προτιμᾷ τις. || *cosuli-*
mus tibi διὰ τὸ καλὸν σου σὲ συμβουλευόμεν νὰ πικραμείνης αὐτοῦ.
 || *vale* ἔρρωσο.

Πραγματικαὶ παρατηρήσεις :

excusationem φαίνεται ὅτι ὁ Σουλπίκιος ἐν τινι ἐπιστολῇ του, πρὸς
 1 τὴν ὅποیان ἀπαντᾷ διὰ τῆς παρουσίας ὁ Κικέρων, ἐξήτει νὰ δικαιο-
 λογηθῆ, διατί πολὺ συχνὰ ἔπεμψε πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐπιστολάς τοῦ
 ἰδίου περιεχομένου (*uno exemplo—eodem exemplo*), ἐπειδὴ ὑπόπτει
 τοὺς κομιστὰς τῶν ἐπιστολῶν μήπως δι' ἀμέλειαν ἠκακίαν (*improbitate*)
 δέν τὰς ἔφερον εἰς τὸν Κικέρωνα (*ed nos perferantur*). || *eorum qui*
epistulas accipiant τῶν ἀναλαμβάνόντων νὰ κομίσωσι τὰς ἐπιστολάς,
 οἵτινες ἐκαλοῦντο *tabellarii* τὸ φέρειν καὶ παραδίδειν τὰς ἐπιστο-
 λάς τῷ ἀποδέκτη ἐλέγετο *reddere epistulas*, τὸ λαμβάνειν τὰς

ἐπιστολάς ἐλέγετο ἐπίσης accipere epistulas· τὸ πέμπειν ἐπιστολάς dare ἢ mittere epistulas· ἀντὶ τοῦ epistulas ἔλεγον συνηθέστερον litteras· epistulas laxare ἢ solvere ἀνοίγειν (ἢ καὶ παραδιάζειν) τὰς ἐπιστολάς. || illam partem... ὁ Σουλπίκιος διὰ τὰς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ περιεχομένον πολλὰς ἐπιστολάς του ἐπροφασίσθη καὶ ὅτι δὲν εἶχεν ἀφθονίαν φράσεων, **ὅτι** εἶχε πτωχείαν λόγου, πρᾶγμα ἕπερ δὲν ἦτο ἀληθές· || nec nosco nec probo οὔτε νοῶ οὔτε ἀποδέχομαι (ἐγκρίνω)· αἱ λέξεις αὐταὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῆς νομικῆς γλώσσης, ἐν ἣ λέγεται περὶ τοῦ ἄρχοντος δικαστοῦ causam noscere ἢ cognoscere=καταμανθάνειν τὴν αἰτίαν, λαμβάνειν γνῶσιν τῆς αἰτίας· causam probare=ἀναγνωρίζειν τὴν αἰτίαν καὶ δικαιοῦν τὸν ἀπολογούμενον || **εἰρωνεύεσθαι** συνηθέστατα ὁ Κικέρων ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του καὶ ἐν ἄλλοις συγγράμμασιν αὐτοῦ—ἐν τοῖς λόγοις ὄχι— μεταχειρίζεται καὶ ἐλληνικὰς λέξεις. || cedo... elegantiae ὑποχωρῶ εἰς τὴν λεπτότητα καὶ τὴν καθαρότητα τῶν σῶν γραμμάτων, δηλ. χωρὶς νά σε εἰρωνεύομαι ἀναγνωρίζω ὅτι τὰ ἰδικά σου γραφόμενα (ὅτι γράφεις καθόλου, εἴτε ἐπιστολαὶ εἶναι· εἴτε ἄλλο) εἶναι πολὺ λεπτότερον καὶ καθαρώτερον ἐκπεφρασμένα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου. Ἡ subtilitas orationis δείκνυται ἐν τῇ πειστικῇ, τῇ σαφεῖ καὶ ὀξεῖα προόδῃ τῶν νοημάτων, ἢ δὲ elegantia ἐν τῇ καθαρότητι τῆς ἐκφράσεως, ἐν τῇ ὀρθῇ καὶ καταλλήλῃ παραστάσει. || 2
 tanta perturbatio..., rerum μετὰ τὸν ἐμφύλιον μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου πόλεμον, ὃν κατωτέρω foedissimum bellum λέγει, εἶχον τὰ πράγματα τῆς Ρώμης, ὡς εἰκός, ἀνκταραχθῆ καὶ συγχυθῆ. || nos ne id quidem possumus... μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Καίσαρος, εἰ καὶ οὗτος ἠπίως ἐφέρετο πρὸς πάντας, δὲν ἠδύναντο ἐλευθέρως καὶ ἀσφαλῶς νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ φρονήματα αὐτῶν μάλιστα ἐκεῖνοι· οἵτινες εἶχον ταχθῆ μετὰ τοῦ Πομπηίου, ὡς ὁ Κικέρων. || quo..., moderatius ἢ ἐπιεικεία moderatio ἢ clementia τοῦ Καίσαρος ἦτο ἀληθῶς μοναδική· || M. Claudius Marcellus, συνύπατος τοῦ Σουλπικίου (collegae tui) 3
 τὸ 51 π. X. πολλαχῶς κατὰ τῶν σχεδίων τοῦ Καίσαρος ἀντενεργήσας καὶ τούτου τὴν ὀργὴν καθ' ἑαυτοῦ κινήσας. Ἀφ' οὗ καὶ ἐν τῇ παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχῃ ἠγωνίσθη μετὰ τοῦ Πομπηίου, κατέφυγε μετὰ τὴν ἥττην εἰς Μυτιλήνην. Οἱ ἐν Ῥώμῃ φίλοι του μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ἐπέτυχον παρὰ τοῦ Καίσαρος κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 46 π. X. τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ εἰς Ῥώμην· ἡ ἄδεια ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ συγκλήτῃ· πῶς ἐγένετο τοῦτο, λέγει κατωτέρω ὁ Κικέρων. Ἀλλὰ

δὲν ἔφθασεν ὁ Μάρκελλος εἰς τὴν Ῥώμην· διότι ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς Μυτιλήνης καὶ διερχόμενος ἐκ Πειραιῶς ἐφρονεῦθη ὑπὸ τινος Ποπλίου Μαγίου Κίλωνος καὶ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ Σουλπικίου ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Ἀκαδήμου (τῆ ἀρχαία Ἀκαδημία). || *omnis* ὁ κακὸς αἰωνὸς ἦτο ὅτι ὁ Μάρκελλος, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου παρεκάλε· ἡ σύγκλητος, ἦτο ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὅστις μάλιστα παρῴξυνεν αὐτὴν κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ἄν λοιπὸν οὗτος ἀνεκαλεῖτο, ὑπῆρχε φόβος μήπως ἐπιναλάβῃ τὴν προτέραν πολιτικὴν του καὶ οὕτω ταράξῃ τὴν ἐπ' ἀγαθῶ τῆς πολιτείας ἀρξαμένην εἰρηνικὴν ἐργασίαν τοῦ Καίσαρος, μετὰ τῆς συγκλήτου· ἐν τούτοις καὶ ὑπὸ τοιούτους ἔρους ὁ Κίσαρ δὲν θὰ ἀντέλεγεν εἰς τὴν γνώμην τῆς συγκλήτου. || *Fecerat...* ὁ ὑπερσυντέλικος δηλοῖ ὅτι ἐγένετο μεταξύ τῶν συγκλητικῶν προσυεννόησις, πῶς θὰ τεθῆ τόσον λεπτὸν ζήτημα, ὥστε νὰ μὴ ἀποτύχῃ ἡ πρότασις· εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἀφώρχ καὶ ὅτι ἡ πρότασις ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Λευκίου Καλπορνίου Πείσωνος, ὅστις ἦτο πενθερὸς τοῦ Καίσαρος || C. 4 Marcellus ἀδελφὸς τοῦ Μ. Κλαυδίου Μαρκέλλου, ὑπὲρ οὗ ἡ πρότασις || *praeter* (L.) Volcacium (Tullum), ὕπατον τὸ 66 π. X. Οὗτος, ὅτε ἠρωτήθη γνώμην περὶ τοῦ Μαρκέλλου, εἶπεν ὅτι, ἂν ἦτο αὐτὸς εἰς τὴν θέσιν τοῦ Καίσαρος, θὰ ἠρνεῖτο νὰ δεχθῆ τὴν πρότασιν περὶ ἀνακλήσεως τοῦ Μαρκέλλου. Ἡ Ῥωμαϊκὴ σύγκλητος ἀπεφαίνετο γνώμην εἶτε **διὰ μεταστάσεως** (*per discessionem*) δηλ. χωριζομένων εἰς δύο ομάδας, τῶν ἀποδεχομένων καὶ τῶν μὴ ἀποδεχομένων τὴν ὑποβληθεῖσάν πρότασιν, ἢ ὅποια ἐνεκρίνετο, ἂν πλείονες ἦσαν οἱ ταύτην ἀποδεχόμενοι, ἢ ἀπερρίπτετο, ἂν πλείονες ἦσαν οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι—εἶτε **διὰ ἐρωτήσεως κατ' ἄνδρα** (*per singulorum sententias exquisitas*), δηλ. ἐρωτωμένου ἑνὸς ἐκάστου συγκλητικοῦ καὶ λέγοντος τὴν γνώμην του διαρρήδην. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐγίνετο κανονικῶς, ὡσάκις ἐπρόκειτο ἡ σύγκλητος ν' ἀποφανθῆ περὶ σπουδαίων ζητημάτων ἢ ὡσάκις δὲν ἦτο φανερὸν ἐκ τῆς μεταστάσεως, τίνας ἦσαν περισσότεροι, οἱ ἀποδεχόμενοι ἢ οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι. || *Nam statueram.. tacere* ὁ Κικέρων ἐπειδὴ εἶχε μετὰ τοῦ Πομπηίου συνταχθῆ, ἔτυχε δὲ ἀμνηστίας παρὰ τοῦ Καίσαρος, εἶχε λάβει τὴν ἀπόφασιν (*consilium*) νὰ σιωπᾷ ἐν τῇ συγκλήτῃ· διότι ἂ μὲν εἰλικρινῶς ἐφρόνει, δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, διότι θὰ δυσηρέσκει τὸν Καίσαρα, νὰ εἴπῃ δ' ἐναντία πρὸς τὰς πεποιθήσεις του, δὲν ἠθελεν ὥστε φρονιμώτερον ἦτο νὰ σιωπᾷ.

Τότε ἔμωσ ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Μαρκέλλου ἔλυσε τὴν σιωπὴν του, ἀφ' οὗ ὁ Καίσαρ ἐδείχθη τόσον ἐπιεικής. || Itaque pluribus verbis... σφίζεται ὁ λόγος οὗτος τοῦ Κικέρωνος pro Marcello, ἀλλ' ὑποπτεύθη ὅτι δὲν εἶναι ὁ γνήσιος ἐκεῖνος, ἐν εἶπεν ὁ Κικέρων ἢ ὅπως διώρθωσε καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸν ὑστερον. || meque metuo... φοβοῦμαι, λέγει, μήπως ἀπαξ λύσας τὴν σιωπὴν μου ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Μαρκέλλου ἐστέρησα ἐμκυτὸν καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὑποθέσει τῆς ἐντίμου σχολῆς. || quodo (otium) erat (mihi)... ἡ ὁποία σχολή ἦτο δι' ἐμὲ ἢ μόνη πκρηγορία ἐν ταῖς δυστυχίαις· ὁ Κικέρων ἐθεώρει, ὀρθῶς, συμφορὰν τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας, εὑρισκε δὲ παρκαμυθίαν ἐν τῇ μελέτῃ, σχολάζων περὶ συγγραφάς, καὶ τότε, κατὰ τὰ ἔτη τῆς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος (48—44), ἔγραψε τὰ περισσότερα φιλοσοφικὰ καὶ τινα ῥητορικὰ συγγράμματά του. || credo... ὁ Κικέρων τὴν ἐπίτκσιν τῶν φιλοσοφικῶν σπουδῶν του ἀποδίδει τὸ μὲν εἰς τὴν ὀριμότητα τῆς ἡλικίας του, τὸ δὲ εἰς τὰς δυσμενεῖς τῶν χρόνων ἐκεῖνων περιστάσεις (iis temporum vitiis), ἀπὸ τὰς ὁποίας μόνον ἡ μελέτη ἀνεκούφιζε τὴν ψυχὴν του. Καὶ ἄλλοι ἄνδρες, καὶ πολιτικοὶ καὶ ἄλλοι, εὑρον καὶ εὑρίσκουσιν ἐν τῇ μελέτῃ τὴν μεγίστην ἀπὸ τῶν συμφορῶν ἀνακούφισιν. Πόσον δυστυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἐσυνήθισαν ἀπὸ τῆς νεότητός των νὰ μελετῶσιν, ἀλλὰ τὸν χρόνον των ἀσκόπως εἰς ἄλλα καταναλίσκουσιν ! || a quo studio... ὡς κατα- 5 λαμβάνω ἐκ τῶν ἐπιστολῶν σου αἱ πολιτικαὶ ἀσχολαί· σὲ ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ τῆς μελέτης ταύτης, ἀλλ' ὀλίγον θ' ἀνκπληρῶσι τώρα τὴν τῆς ἡμέρας ἀπασχόλησιν αἱ νύκτες. Ταῦτα ὑποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγγράφη μετὰ τὴν ἔνερξιν τοῦ φθινοπώρου, ὅτε αἱ νύκτες ἀρχίζουσι νὰ γίνωνται μεγαλύτεραι τῶν ἡμερῶν καὶ δύνανται οἱ ἄνθρωποι νὰ ἐργάζωνται καὶ κατὰ τὴν νύκτα. || nihil praeter tuos... ὁ Κικέρων συμβουλεύει τὸν Σουλπίκιον νὰ μὴ σπεύσῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην, διότι ἡ ἐν αὐτῇ διαμονὴ δὲν εἶναι τώρα εὐάρεστος· συμβαίνειν τόσα κακὰ, ὥστε καλύτερον νὰ τα ἀκούῃ τις μένων μακρὰν παρὰ νὰ τα βλέπῃ πκθῶν. Ὁ Σουλπίκιος παρέμεινε καὶ τὸ ἔτος 45 ἐν τῇ διοικήσει.

Εἰς τὴν 5ην ἐπιστολὴν (ad famil. V. 7).

M(arcus) M(arci) f(ilius) Cicerō s(alutem) d(icit)
Gn(aeo) Pompeio Gn(aei) f(ilio) Magno, Imperatori

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔγραψεν ἐκ Ῥώμης ὁ Κικέρων πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ἀκόμη διατρίβοντα Πομπήιον τὸν Μέγαν (Magnum). Οὗτος εἶχε ἀναδεχθῆ ἀπὸ τοῦ ἔτους 66 π. Χ. τὸν κατὰ Μιθραδάτου (τρίτον) πόλεμον, ὃν περατώσας νικηφόρως καὶ τὰ ἐκεῖ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ῥωμαίων καταστήσας ἔστειλεν εἰς Ῥώμην πρὸς τὴν σύγκλητον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 62 **γράμματα** (litteras), **ἐκθεοῖν τῶν πεπραγμένων**, ὡς λέγομεν σήμερον. Πλὴν τῆς ἐπισήμου ταύτης ἐκθέσεως ἔγραψε καὶ ἰδιωτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν φίλον του Κικέρωνα, ὅστις εἶχε συντελέσει οὐκ ὀλίγον ἢ ἀνατεθῆ εἰς τὸν Πομπήιον ἢ διεξαγωγῆ τοῦ κατὰ Μιθραδάτου παλέμου. Ἐκ τινος παραπόνου τοῦ Κικέρωνος ἐκφραζομένου ἐν τῇ ἐρμηνευομένῃ ταύτῃ ἐπιστολῇ συνάγεται ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐγράφησαν ὄχι πρὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 62—διότι ἔπρεπε νὰ εἶχε λάβει γνῶσιν ὁ Πομπήιος τῆς καταδίκης τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα, γενομένης τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 63, αὕτη δὲ ἵνα γίνῃ γνωστὴ εἰς τὸν ἐν Ἀσίᾳ μένοντα Πομπήιον, ἀπητείτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος περίπου δέμηνον διάστημα· ἢ δὲ ἐρμηνευομένη αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Κικέρωνος, οὐσα ἀπάντησις πρὸς τὴν τοῦ Πομπηίου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγράφη πρὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 62, διότι ἔπρεπε νὰ παρέλθουν ἄλλοι δύο μῆνες, ἕως νὰ κομισθῶσιν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πομπηίου εἰς Ῥώμην.

S(i) T(u) E(xercitus) Q(ue) V(aletis) B(ene) E(st) (ιδὲ γενικὴν
ἐν ἀρχῇ προσημείωσιν).

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

Ex litteris tuis, quas publice misisti ἐκ τῶν σῶν γράμματων, 1
τὰ ὁποῖα ἐπισήμως (πρὸς βλ. ἐπίσημος ἀλληλογραφία, ἀντίθ. ἰδιωτικὴ
ἀλληλογραφία) ἔπεμψας (πρὸς τὴν σύγκλητον). || te uno fretus σοὶ
μόνῃ πεποιθώς· τὸ ἐπίθετον fretus συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς (το-
πικῆς). || scito μάθε, γνώριζε. || Illud non dubito, quin... περὶ ἐκεί- 2
νου (τοῦ πράγματος) δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι (δηλ.). Τὸ quin μετὰ τὸ non
dubito πρέπει πάντοτε νὰ ἐξηγητῆται ὅτι (ὅχι ὅτι δέν). || mea summa
erga te studia αἱ ἐμὰ μέγιστα· πρὸς σὲ εἴναι, ὑπηρεσίαι, ἐκδου-
λεύσεις. || res publica τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἐν τῇ ὁποίῃ συναν-
τώμεθα. || nos inter nos ἡμᾶς (ἐμὲ καὶ σὲ) πρὸς ἀλλήλους. || quid
ego... desiderave)rim τί ἐγὼ εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν σου ἐπεθύ- 3
μησα νὰ εὔρω καὶ δὲν εὔρον· || res eas πράξεις τοιαύτας. || exspe-
ctavi ἐδῶ περιεμένομεν ὑποτακτικὴν (expectaverim), διότι ἢ μετὰ
τὴν ἀντωνυμίαν is=talis, τοιοῦτος, ἀκολουθοῦσα ἀναφορικὴ πρότα-
σις ἐκφέρεται συνήθως καθ' ὑποτακτικὴν (ὡς ἀναφορικὴ συμπερα-
σματικὴ)· ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ γεγονότος ἱστορικοῦ, λησμονεῖται
πολλάκις ἢ ἐξάρτησις καὶ τίθεται ὀριστικὴ· ἐδῶ π. χ. ὁ Κικέρων λέ-
γει· ἐγὼ ἔκαμα τοιαύτας, μεγάλας πράξεις καὶ περιέμεινα (γεγο-
νὸς τοῦτο) ἀπὸ σένα δι' αὐτὰς τὰς πράξεις συγχαρητήρια (gratulatio-
nem). || ne cuius animum offenderes μὴ τυχὸν δυσαρεστήσης κα-
νένα (ἐκ τῶν δημοκρατικῶν τῶν μὴ ἐπιδοκιμασάντων τὴν αὐστηρὰν τι-
μωρίαν τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα). || iudicio et testimonio ὑπὸ
τῆς κρίσεως καὶ τῆς μαρτυρίας, ὡς κρίνει καὶ μαρτυρεῖ ἢ οἰκουμένη·
comprobari ὅτι ἐπιδοκιμάζονται. || cum veneris (τετελ. μέλ.) ἐνν.
Romam. || ut... facile... patiare ὥστε εὐκόλως νὰ ἀνεχθῆς καὶ ἐν τοῖς
πολιτικοῖς φρονήμασι (in re publica) καὶ ἐν τῇ προσωπικῇ φιλίᾳ (in
amicitia) νὰ εἶμαι μετὰ σοῦ συνδεδεμένος (tibi adiunctum esse).

Πραγματικά παρατηρήσεις :

- litteras ἔλεγον τὰ ἐπίσημα **γράμματα**, κυρίως, ἢ καὶ τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιστολάς, epistulas μόνον τὰς ἰδιωτ. ἐπιστολάς. || spem otii (ἐλπίδα εἰρήνης) τὰ ἀποτελέσματα τῆς τετραετοῦς ἐν Ἀσίᾳ δράσεως τοῦ Πομπηίου, ὁ θάνατος τοῦ Μιθραδάτου, ἡ ὑποταγὴ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τοῦ Πόντου, τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ ἄλλα πολλά, ἐξησφάλιζον, ὡς ἐφαίνετο, μακρὰν εἰρήνην ἐν Ἀνατολῇ. || tuos veteres hostes ἐννοεῖ τοὺς δημοκρατικούς, οἱ ὅποιοι παλαιότερον μὲν ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Πομπηίου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 70 ὁ Πομπήιος διηλλάγη πρὸς τὴν μερίδα τῶν δημοκρατικῶν (novos amicos) καὶ διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τούτων ἀνετέθη εἰς αὐτὸν καὶ ἡ τοῦ κατὰ τῶν πειρατῶν πολέμου διεξήχουσα (τῷ 67 π. X.) καὶ τοῦ κατὰ Μιθραδάτου. Ἐξ ὧν λέγει ἐφεξῆς ὁ Κικέρων vehementer... perculosos... iacere συνάγεται ὅτι οἱ δημοκρατικοὶ ὡς εἰκὸς μετὰ δυσαρεσκείας ἔδλεπον
- 2 τὸν Πομπήιον πάλιν πρὸς τοὺς ἀριστοκρατικούς προσεγγίζοντα καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀλληλογραφοῦντα. || quamquam exiguam..., ὁ Κικέρων δὲν ἔμεινε, φαίνεται, πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Πομπηίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὔτε μεγάλη ἐκδήλωσις ἀγάπης ἐνυπῆρχεν, οὔτε τὰ συγχαρητήρια, τὰ ὁποῖα περιέμενεν ὁ Κικέρων διὰ τὰς κατὰ τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα σωτηρίας διὰ τὴν πόλιν ἀποφάσεις του (ἡ Δεκεμβρίου 63 π. X.), τὰς ὁποίας εἶχε σπεύσει ν' ἀναγγεῖλη δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Πομπήιον. || nulla enim re... διότι ἐγώ, λέγει ὁ Κικέρων, συνηθίζω νὰ χαίρω, ἔταν συναισθάνωμαι ὅτι ἐξετέλεσα τὸ καθήκόν μου. Ἐδῶ ὁ Κικέρων ὑπαινίσσεται τὴν συνδρομὴν του, ἣν παρέσχεν εἰς τὸν Πομπήιον, ἵνα ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ὁ κατὰ τοῦ Μιθραδάτου πόλεμος. || quibus (meis officiis) si... ἐὰν δέ, λέγει, εἰς ταύτας τὰς ὑπηρεσίας δὲν ἀνταποκρίνονται ἄλλοι (ἐδῶ ὁ Πομπήιος), αὐτὸ δὲν με πειράζει πολὺ, ἀνέχομαι εὐκολώτατα, ἀναπαύων τὴν συνείδη-
- 3 σίν μου ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐλλιπὴς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μου· ἂν ἄλλοι καθυστερῶσι, δὲν πικρῶ ἐγώ. Τοῦτο βέβαια ἦτο μομφὴ ὅχι μικρὰ κατὰ τοῦ Πομπηίου. || orbis terrae τῆς οἰκουμένης λέγεται καὶ orbis terrarum ἀνευ διαφορᾶς πολλάκις· συνήθως διακρίνουσιν orbis terrae ἢ οἰκουμένη, orbis terrarum ἢ Ῥωμαϊκὴ κοσμοκρατορία, τὸ ἀπέραντον Ῥωμαϊκὸν κράτος. || tibi multo maiori... ὁ Κικέρων παρὰβάλλει ἑαυτὸν μὲν πρὸς τὸν Λαίλιον (me non multo

minorem quam Laelium) τὸν δὲ Πομπήϊον πρὸς τὸν Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανόν, τὸν νεώτερον (tibi multo maiori quam Africanus fuit) καὶ τὴν πρὸς τὸν Πομπήϊον φιλίαν του πρὸς τὴν memorabilem C. Laeli et P. Scipionis familiaritatem. Δὲν θὰ περιφρονήσης, λέγει, τὴν πολιτικὴν καὶ προσωπικὴν φιλίαν ἐμοῦ, διότι αὕτη ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν φιλίαν τοῦ Λαίλιου καὶ Σκιπίωνος. Ὁ Γάιος Λαίλιος ἦτο ἐκ τῶν στενωτάτων φίλων τοῦ Σκιπίωνος, ἀπὸ νέου μετεσχηκῶς αὐτῷ παντὸς ἔργου καὶ λόγου μέχρι τελευτῆς (Πολύβ. 10, 3). Ὁ Κικέρων ἔγραψε καὶ διάλογον, Laelius de amicitia, ἐν ᾧ διαλέγεται περὶ φιλίας ὁ Λαίλιος πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ Γάιον Φάννιον καὶ Κόιντον Μούκιον, ὑπόδειγμα λαμβάνων τὴν ἑαυτοῦ πρὸς τὸν Σκιπίωνα φιλίαν.

Εἰς τὴν Θην ἐπιστολὴν (ad. famil. XIV. 2).

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἔπεμψεν ὁ Κικέρων ἐκ Θεσσαλονίκης, ἔπου ἔμενε κατὰ τὴν ἐξορίαν του (ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ 58 μέχρι Αὐγούστου τοῦ 57 π. Χ.) πρὸς τὴν σύζυγόν του Τερεντίαν καὶ τὰ δύο τέκνα του, τὴν Τυλλίαν καὶ τὸν Κικέρωνα, τῇ 27 Ὀκτωβρίου τοῦ 58, ὡς ὁ ἴδιος ἐν τέλει σημειοῖ. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἐκδηλοῖ τὴν πρὸς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του τρυφερὰν ἀγάπην, ἣ ὁποία ἐκσπᾷ εἰς δάκρυα ἕνεκα τῆς ἐξορίας του

Tulliiidae ἡ κόρη τοῦ Κικέρωνος ὠνομάζετο Tullia, καὶ ὑποκοριστικῶς Tulliola, ὁ δὲ υἱὸς (M. Tullius) Cicero. Αἱ θυγατέρες τῶν Ῥωμαίων συνήθως ὠνομάζοντο ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ (εἰς—ius) ὀνόματος (Tullius — Tullia) καὶ ἐὰν ἦσαν δύο Tullia prior, Tullia altera, ἢ πλείονες Tullia prima, T. secunda, T. tertia... οἱ υἱοὶ εἶχον τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα οἱ πρωτότοκοι ἢ μονογενεῖς, τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἤλλασσε τὸ πρῶτον ὄνομα praenomen π. χ. M. Tullius Cicero ὁ πρωτότοκος, ὁ δευτερότοκος Q. Tullius Cicero κλπ.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

Noli putare μὴ νόμιζε. || ad quemquam πρὸς τινα, πρὸς οὐδένα. || longiores, β' ἔρ. συγκρ. quam ad te. || plura πάνυ πολλά. ||

rescribi oportere ὅτι πρέπει νὰ γραφῶσιν εἰς ἀπάντησιν (λίαν μακρὰ ἀποκρίσεις). || *difficilius χαλεπώτερον* (τοῦ ν' ἀπαντῶ εἰς μακρὰς ἐπιστολάς φίλων) || *idque καὶ τοῦτο*, δηλ. *beatissimas esse*. || *praestare* νὰ παράσχῳ, νὰ κάμῳ, || *merito eius ἔνεκα τῆς ἀξίας αὐτοῦ*, διότι του ἀξίζει. || *in novis tribunis pl(eb'ci)* ἐν τοῖς νέοις (ἐκλεγθεῖσι) δημάρχοις. || *id erit firmum τοῦτο* (ὄπερ ἐλπίζεις) θὰ βεβαιωθῆ, θὰ στηριχθῆ καὶ στερεωθῆ. || *si...voluntas erit ἐνν. firma*—ἐὰν ἡ θέλησις τοῦ Πομπηίου ἐξασφαλισθῆ ὑπὲρ ἡμῶν. || *A te ἀπὸ μέρους σοῦ*, ὅσα ἐκ σοῦ ἐξαρτῶνται. || *amantissime μετὰ μεγίστης πρὸς ἐμὲ ἀγάπης*. || *maereo, casum eius modi, ut λυποῦμαι, θλίβομαι διὰ τύχην (κακὴν) τοιαύτην*, ὥστε... || *officiosus ὑπηρετικός, πρόθυμος*. || *quem ad modum... esses πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ scripsit*. || *a (templo, aede) Vestae ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἑστίας* || *Hem!* ἐπιφώνημα θλίψεως. || *sic vexari ἔτσι νὰ κακοποιῆσαι*. || *in sordibus ἐν πίνῳ, ἐν πιναρᾷ ἐσθῆτι*. || *idque fieri meā culpā καὶ τοῦτο* (τὸ νὰ κκοπαθῆς σὺ καὶ νὰ ὑποφέρῃς) νὰ γίνεταί ἐξ αἰτίας ἐμῆς! || *restitutus (esse)* ὅτι ἀποκατεστάθην, ὅτι ἀνεκλήθην ἐκ τῆς ἐξορίας. || *erit restituta ἀποδοθήσεται* (ἡμῖν ἢ οἰκία—*illa domus*). || *illud doleo δι' ἐκεῖνο λυποῦμαι*: τὸ *illud* ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἐπομένων *in eius partem... venire*. || *quae impensa facienda est ἡ δαπάνη ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνῃ* (εἰς ἐνεργείας διὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Κικέρωνος). || *in eius partem... venire* ὅτι σὺ ἔρχεσαι εἰς μέρος αὐτῆς, δηλ. ὅτι σὺ μετέχεις αὐτῆς τῆς δαπάνης καὶ γίνεσαι πενεστέρα, ἐξοδιάζεσαι (*miseram et despoliatam*). || *quod si conficitur negotium ἀλλ' ἂν τὸ ἔργον μας κατορθοῦται, ἡ ἀνάκλησίς μου ἐπιτυγχάνεται*. || *consequemur θὰ ἐπιτύχωμεν, κατορθώσωμεν*. || *quod ad sumptum attinet ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δαπάνην*. || *sine alios ἐνν. sumptum facere ἄφες τοὺς ἄλλους νὰ δαπνωῶσι*. || *sustinere νὰ ἀναλάβωσι, βασιτάσωσιν*. || *valetudinem istam infirmam αὐτὴν τὴν ὄχι ἀσφαλῆ ὑγείαν σου*. || *noli vexare μὴ βλάπτει*. || *mihi ante oculos versaris μοῦ εἶσαι (ἀναστρέφεσαι)*, σ' ἔχω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. || *timeo, ut sustineas φοβοῦμαι (συλλογιζόμενος)*, πῶς μοιροεῖς νὰ βασιτάξῃς, ν' ἀντίσῃς εἰς τόσους κόπους. || *Sed video in te esse omnia ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἐν σοὶ εἶναι τὰ πάντα*, ὅτι σὺ εἶσαι τὸ πᾶν, ὥστε, ἂν πάθῃς τίποτε, εἶναι ὅλα χαμένα διὰ τοῦτο *λοιπὸν* (*qua re...*) || *agis ἐπιδιώκεις νὰ ἐπιτύχῃς*. || *servi valetudini ὑπερέτησε, κοίταξε τὴν*

ὕγειάν σου. || scribam νὰ γράψω, πλαγίᾳ ἀπορηματικῆ ἐρώτησις. || longius... non discedam περισσότερον (ἀφ' ὅσον εἶμαι ἐδῶ) δὲν θ' ἀπομακρυνθῶ, **π ἐ ο** μακρὰ δὲν θὰ πάω. || quoniam... placet ἀφοῦ σεῖς θέλετε. || velim θὰ ἐπεθύμουν, λεπτότης ἀντὶ volo ἐπιθυμῶ. || quam saepissime ὅσον τὸ δυνατόν πλειστάκις· τὸ quam ἐπιτείνει τὸ saepissime. || praesertim si μάλιστα ἐάν. || firmissus βεβαιότερον, ἀσφαλέστερον. || speremus νὰ ἐλπίζωμεν || D. a. d. III Non. Oct. = data (est epistula tabellario) ante diem tertium Nonas Octobres παρεδόθη (ἡ ἐπιστολὴ τῷ κομιστῇ) τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου.

Πραγματικαὶ παρατηρήσεις :

noli putare... (μὴ νόμιζε) φαίνεται ὅτι ἡ Τερεντία ἐν ἐπιστολῇ τῆς πρὸς τὸν Κικέρωνα εἶχε παραπνευθῆ ὅτι πρὸς ἄλλους φίλους τοῦ ἔγραφε μακροτέρας ἢ πρὸς αὐτὴν ἐπιστολάς. Καὶ ἡμεῖς σήμερον θέλομεν νὰ λαμβάνωμεν τῶν ἀπόντων φίλων ἢ συγγενῶν μας ἐπιστολάς μακράς, καὶ παραπνοούμεθα, ἂν μας γράφουν ὀλίγα. || ad nostram Tulliolam δὲν ἀναφέρει καὶ τὸν υἱόν, διότι ἦτο μικρὸς, μόλις 7 ἐτῶν ἢ θυγάτηρ ἦτο μεγαλύτερα, 18 ἐτῶν καὶ ἤδη μεμνηστευμένη τῷ **Πείσωνι**. || nisi tam timidi fuissetis ἂν δὲν εἶχομεν γίνεαι τόσον δειλοί, διότι ὑπεχωρήσαμεν, ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου, εἰς τὰς βικίας πράξεις τοῦ Κλωδίου, καὶ ἀντὶ ν' ἀντιστῶμεν ἀνδρείως, ἐκρίναμεν καλύτερον νὰ φύγω ἐγὼ εἰς ἔξορίαν, ἵνα μὴ γίνωμεν ἀφορμὴ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ ἐν Ρώμῃ. || in novis tribunis plebei οἱ δήμαρχοι ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς πληθὸς κατὰ μῆνα Ἰούλιον συνήθως, καὶ ἀνελάμβανον τὴν ἀρχὴν τῇ 10ῃ Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Οὗτοι οἱ novi tribuni plebei, οὓς ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα, θὰ ἐδημάρχουν ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου τοῦ 58 μέχρι 10 Δεκεμβρίου τοῦ 57 καὶ ἦσαν οἱ περισσότεροι φίλοι τοῦ Κικέρωνος, μάλιστα δὲ ὁ Πόπλιος Σήστιος καὶ ὁ Τίτος Ἄνγιος Μίλων, οἵτινες καὶ πολὺ ἠγωνίσθησαν καὶ ἐπέτυχον τέλος ν' ἀνακληθῆ ὁ Κικέρων ἐκ τῆς ἔξορίας. = si P. voluntas erit ὁ Πομπήιος εἶχε συντελέσει εἰς τὴν ἔξορίαν τοῦ Κικέρωνος, ἀλλὰ μετενόησε διὰ τοῦτο καὶ ἐνήργησε καὶ οὗτος ὅστε-

- 2 ρον ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας. || tabula Valeria ἦτο εἰκὼν (ζωγραφικὰ) μεγάλη ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ εὐρισκομένου βουλευτηρίου (curia Hostilia) καὶ παριστώσα ναυμαχίαν νικηφόρον τοῦ Μανίου Οὐαλερίου (ἔθεν τὸ ὄνομα tabula Valeria) Μαξιμίμου Μεσσαλα, νικήσαντος τοὺς Καρχηδονίους καὶ τὸν συμμυχοῦντα αὐτοῖς Ἰέρωνα, τῷ 264 π. Χ. Παρὰ τὴν tabulam Valeriam ἦτο πιθανῶς ἕδρα (tribunal) ἐνὸς τῶν πραιτώρων, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἤχθη βία ἢ Τερεντία συλληφθεῖσα ἐν τῷ ναφῷ τῆς Ἑστίας, ἔνθα εἶχε καταφύγει παρὰ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς Φαβία, μιᾶ τῶν Ἑστιᾶδων παρθένων, μὴ οὔσα ἀσφαλῆς ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ συζύγου. Ἐνώπιον τοῦ πραιτῶρος ἤχθη ἵνα πληρώσῃ ὑπὲρ τοῦ συζύγου αὐτῆς χρέος τι ἢ ἵνα παράσχη ἐγγύησιν. || unde... te... σένα, ἀπὸ τὴν ἑποίαν. Συμβαίνει καὶ σήμερον πολλοὶ νὰ ζητῶσι τὴν προστασίαν τοῦ συζύγου διὰ μέσου τῆς συζύγου. || in sordibus οἱ τεθλιμμένοι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετέβαλον ἐσθῆτα καὶ ἀντὶ λαμπρᾶς ἐφόρου πενήθιμν, πινκράν, ρυπαράν. Ἡ ἐξορία δὲν ἦτο πολὺ κατωτέρα τοῦ θανάτου, μόνον ἔτι ἄφηνεν ἐλπίδα ἀνακλήσεως. || qui (ego) ceteres servavi, ut nos periremus ἐγώ, λέγει: ὁ Κικέρων, ἔσωσα τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἐκινδύνευσαν ἐκ τῶν συνωμοστῶν
- 3 τοῦ Κατιλίνα, ἵνα ἀπολεσθῶμεν ἡμεῖς. || Quod de domo (nostrā) scribis (αὐτὸ δὲ ποῦ γράφεις περὶ τῆς οἰκίας μου. . .) **Ὁ Κλώδιος ἐξελάσας τὸν Κικέρωνα κατέπερσε μὲν αὐτοῦ τὰς ἐπαύλεις, κατέπερσε δὲ τὴν οἰκίαν καὶ τῷ τόπῳ ναὸν Ἐλευθερίας ἐπωκοδόμησε** (Πλούτ. β. Κικέρ. 33). || area εἶναι: ὁ ἐντὸς τῆς πόλεως ἄνευ τιμῆς οἰκοδομῆς χώρος, οἰκόπεδον. || reliquias tuas proicies? (τὰ ὑπόλοιπα τῆς περιουσίας σου θὰ ἐξοδιάσῃς; Φαίνεται: ἔτι ἢ Τερεντία ἔγραψε πρὸς τὸν Κικέρωνα, ἔτι δὲν θὰ διατάσῃ καὶ ὄλην τῆς τῆν περιουσίαν νὰ δαπνήσῃ, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνάκλησιν ἐκείνου || sine alios καὶ ἄλλοι φίλοι τοῦ Κικέρωνος καὶ μάλιστα ὁ Ἀττικὸς εἶχε προσφερθῆ νὰ ἀναλάβῃ τὰς δαπάνας τῶν ἐνεργειῶν εἰς
- 4 ἀνάκλησιν τοῦ Κικέρωνος. || mea desideria παρατηρητέα: αἱ τρυφεραὶ προσυχορεύσεις τῆς ἐπιστολῆς mea lux, meum desiderium, mea Terentia, mea vita, mea desideria.

Εἰς τὴν 7ην ἐπιστολὴν (ad Att. III 7).

Αὕτη ἐγγραφή τῆ 29ῆ Ἀπριλίου τοῦ 58 ἐν Βρινδῆσίῳ, ἔνθα ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐξορίαν εἶχε μείνει ἡμέρας τινὰς ξενιζόμενος παρὰ τῷ φίλῳ αὐτοῦ Μάρκῳ Λαινίῳ Φλάκκῳ. Ὁ T. Pomponius Atticus (109—32 π. X.), πρὸς ὃν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ πάμπολλα ἄλλα, ἀποτελοῦσαι 16 βλα βιβλία, ἀποτείνεται, εἶναι ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Κικέρωνος, παιδείας ἐξόχου, ἱστορικός συγγραφεύς, φίλος τοῦ Κικέρωνος καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἡ γνώμη αὐτῆ περὶ πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν πραγμάτων μάλιστα τῷ Κικέρωνι: σεδαστή. Ἐγένετο ἀρκετὰ πλούσιος καὶ ἐνήργει διὰ πλείστων δούλων του τὸ ἐμπόριον τῶν βιβλίων.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις:

Brundisium εἰς... || a te ἀπὸ μέρους σου. || post diem tertium eius 1 diei τῆ τρίτῃ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ, μετὰ δύο ἡμέρας, δηλ. τῆ 19ῃ (διότι ὑπελογίζετο καὶ ἡ 17ῃ). || Quod me rogas et ortaris αὐτὸ πού με παρακαλεῖς καὶ προτρέπεις. || ut apud te in Epiro sim (δηλ). ἵνα ὑπάγω **εἰς τὰ σὰ κτήματα** ἐν Ἡπείρῳ || Esset... optatum θὰ ἦτο δι' ἐμὲ βεβαίως ἐπιθύμητή, ἀρεστή ἢ σκέψις αὐτή. || **celebritatem** τὴν πολυανθρωπίαν, πολυκοσμίαν. || ista solitudo αὐτῆ ἡ ἐρημία, τὸ ἐρημικὸν κτήμά σου ἐν Βουθρωτῷ || non amara ὅχι δυσάρεστος (πικρά). || tam familiari in loco εἰς τὸ κτήμα τόσον στενοῦ φίλου μου. || itineris causa ut deverterer ἵνα καταλύσω, (μείνω ὀλίγον) χάριν ἀναπαύσεως ἐκ τοῦ ταξιδίου. || quodsi aude-rem... ἂν ὅμως εἶχον τὴν τόλμην, θὰ ἐπήγαινα νὰ μείνω εἰς τὰς Ἀθήνας. || cadebat συνέδαινε. || nunc ἀλλὰ (τώρα). || ne interpretentur... μήπως ἐρμηνεύσωσι, θεωρήσωσιν ὅτι καὶ ἡ πόλις ἐκείνη (αἱ Ἀθηναί) δὲν ἀπέχει ἀρκετὰ (500 μίλια) ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. || nec scribis... οὔτε γράφεις (ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου) πόλιαν ἡμέραν νὰ σε περιμένωμεν. || Quod me ad vitam vocas αὐτὸ δὲ πού ἔτι δέ με πα-

ρακινεῖς νὰ ζήσω. || ut a me manus abstinenceam ἔπως κρατήσω μακράν ἀπ' ἐμυτοῦ τὰς χειρας, τ. ἔ. ἔπως μὴ αὐτοκτονήσω. || quod me retineat ἔπερ δύναται νὰ με κρατήσῃ ἐν τῇ ζωῇ. || si spes ea non est, quae... ἐὰν ἡ ἐλπίς ἐκείνη, ἡ ὁποία συνώδευεν ἡμᾶς ἀπερχομένους ἐκ τῆς πόλεως, δὲν ὑπάρχη. || non faciam ut enumerem δὲν θὰ (ἐπιχειρήσω, δὲν θὰ) θελήσω νὰ ἀπαριθμήσω. || per summam... ἔνεκα τῆς μεγίστης... || invidiorum τῶν φθονητῶν μου, ἐκείνων οἵτινες μ' ἐφθόνουν. || ne... vocam ἡ τελικὴ αὕτη πρότασις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ (non faciam ut) enumerem. || tantā... affectum ἐνν. quantā calamitate. ego affectus sum. || nemini... magis optandam ἐνν. β' ἔρ. συγκρ. quam mihi fuit. || cuius (mortis) oppetendae... τοῦ ὁποίου θανάτου ἡ ἐντιμοσύνη στιγμῇ νὰ τον ὑπομείνω πρὸςλείφθῃ. || spem... mutandarum rerum ἐλπίδα μεταβληθησομένων
 β) πραγμάτων. || s'pexerimus ἅς τα ἀναμείνωμεν. || tu nihilo minus σὺ ἐν τούτοις || si propera (ve) ris . . . ἐὰν θὰ σπεύσῃς, θὰ μας καταφθάσῃς. || accedemus...; θὰ προσεγγίσωμεν εἰς τὴν Ἡπειρον τὸ Βουθρωτόν. || maximum et miserrimum mearum omnium miseriarum παρατηρητέα ἐν τῇ φράσει ταύτῃ ἡ συχνότης τοῦ συμφώνου m, ἐκ τῆς ὁποίας παράγεται παρήχησις μεμψιμοιροῦντος. || huius generis facultatem τὴν εὐχέρειαν τούτου τοῦ εἴδους, δηλ. τοῦ ἐπιστολογραφεῖν συχνὰ καὶ πολλὰ. || prid. Cal. Mai. τῇ 29ῇ Ἀπριλίου (ἰδὲ σημ. πραγματ. ἐν ἀρχῇ).

Πραγματικαὶ παρατηρήσεις :

- 1 a. d. XIV Kal. Maias τῇ 17ῇ Ἀπριλίου (διότι πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, τῷ 46 π. X., ὁ Ἀπρίλιος εἶχεν 29 ἡμέρας, ἐπίσης οἱ μῆνες Ἰούνιος, Αὐγουστος Σεπτέμβριος, Νοέμβριος, Δεκέμβριος, Ἰανουάριος. || pueri παῖδες, δούλοι, κομιστὰ ἐπιστολῶν τοῦ Ἀττικοῦ πρὸς τὸν Κικέρωνα. || apud te in Epiro ὁ Ἀττικὸς εἶχεν ἐν Βουθρωτῷ τῆς Ἡπέρου κτήματα, καὶ ἐκεῖ ἔγραφεν εἰς τὸν Κικέρωνα νὰ ὑπάγῃ καὶ νὰ διαμείνῃ ὡς ἐξόριστος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν, διότι τὸ Βουθρωτόν ἔκειτο ἐντὸς τῶν 500 μιλίων ἀπὸ Ἰταλίας, ἐν ᾧ διὰ τὸν Κικέρωνα ὁ Κλώ-

διος ἐπέτυχε νὰ ψηφισθῆ *εἶργειν πυρός καὶ ὕδατος ἄνδρα καὶ μὴ παρέχειν στέγην ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων τῆς Ἰταλίας* (Πλούτ. Κικέρ. 32). || *devium* (ἔξω τοῦ δρόμου, ὃν ὀφείλω ν' ἀκολουθήσω) ὁ Κικέρων ἀπὸ Βρυγνησίου θὰ διεπεραιούτο εἰς Δυρράχιον καὶ ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς εἰς Θεσσαλονίκην. Τὸ Βουθρωτὸν ἦτο πολὺ νοτιώτερον τοῦ Δυρραχίου, ὥστε δὲν ἠδύνατο ὁ Κικέρων νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν. || *ab Autronio et ceteris quatruidi* (ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς τοῦ Αὐτρονίου καὶ τῶν λοιπῶν εἶναι ἀπόστasis τεσσάρων μόλις ἡμερῶν). Ὁ Ρ. Autronius Paetus ἦτο συνένοχος τῶν πρώτων συνωμοσιῶν τοῦ Κατιλίνα, ἔπειτα ἐλεγχθεὶς ἔνοχος παρανόμου σπουδαρχίας (*de ambitu*) ἐξωρίσθη καὶ ἔμενε μετ' ἄλλων ἐν Ἡπείρῳ. || *Nam castellum...* φαίνεται: ὅτι ὁ Ἀττικὸς ἐν τῇ πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐπιστολῇ τοῦ ἔγραφε καὶ ὅτι ἐν τῷ κτήματί του ἐκεῖ θὰ εἶναι ἀσφαλῆς, διότι ὑπῆρχε φρούριον—*castellum munitum*. εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ Κικέρων λέγει ὅτι, ἂν ἐπρόκειτο νὰ κατοικήσω ἐκεῖ, θὰ μοι ἦτο χρήσιμον τὸ φρούριον (*prodesset mihi*), ἀλλὰ ἂν πρόκειται νὰ περάσω μόνον (*transeunti*), δέν μου εἶναι ἀναγκαῖον. || *ut a me manus abstineam* ὁ Κικέρων ἦτο πολὺ ἀπογοητευμένος, 2 διότι, ἐν ᾧ ἔσωσε τὴν πατρίδα, τοιαύτην ἀμοιβὴν ἐλάμβανεν. || *ut me non... paeniteat* (ὅπως μὴ μετανοῶ διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπόφασιν καὶ τὴν ζῶν τῆς ἐξορίας) ὁ Κικέρων μετενόησε, διότι ἤκουσε τὴν συμβουλὴν τῶν φίλων, νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν βίαν τοῦ Κλωδίου καὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς ἐξορίαν, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε ν' ἀντιστῆ καὶ ἢ νὰ ὑπερσχύσῃ ἢ ν' ἀποθάνῃ ἐν τῇ ὑπ' ἑαυτοῦ σωθείσῃ πόλει. || *spes...* ἔξ ἄλλης ἐπιστολῆς τοῦ Κικέρωνος (*ad Quint. frat. 1, 4, 4*) μανθάνομεν ὅτι οἱ φίλοι του τοῦ ἔλεγον ὅτι ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν θὰ ἐπανάλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην. Καὶ ἔμεινε μακρὰν αὐτῆς 16 μῆνας! || *invidorum* ὑπαινίσσεται βεβαίως τὸν Πομπήιον, ὅστις ἔδειξεν ὄχι ἐντιμὸν διαγωγὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐξορίας τοῦ Κικέρωνος, διὰ τὴν ὁποίαν διαγωγὴν ταχέως μετενόησε. || *reliqua tempora...* ἀφοῦ, λέγει ὁ Κικέρων, δὲν ἔπραξα ὅ,τι ἔπρεπεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ὅτε ἂν ἐπιπτον θὰ εἶχον τὴν ἀνακούφισιν (*medicinam*) ὅτι ἔπραξα ὅ,τι ἔπρεπε, τώρα ἂν ἀποθάνω αὐτοκτονῶν, μόνον θὰ θέσω τέρμα εἰς τὰ δεινά μου (*finem doloris*), χωρὶς ὅμως νὰ ἔχω καὶ τὴν ἀνακούφισιν, ὅτι ἐξετέλεσα ὅ,τι ὄφειλον. || *de re publica... colligere...* ὁ Ἀττικὸς συνέλεγε καὶ ἔγραφε 3

πρὸς τὸν Κικέρωνα πάντα περὶ τῆς πολιτείας, ὅσα ἠδύναντο νὰ παρ-
ράσχωσιν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα μεταβολῆς τῶν πραγμάτων. || per Canda-
viam (διὰ τῆς Κανδαυίας) αὕτη ἦτο ὄρεινὴ τῆς Ἰλλυρίας χώρα, διὰ
τῆς ὁποίας ἦγεν ἡ ἀπὸ Δυρραχίου εἰς Θεσσαλονίκην Ἰγνατία ὁδός.
|| quod de fratre (Quinto)... nesciebamus (διότι ἠγνοοῦμεν, ποῦ
ἐμέλλομεν νὰ συναντήσωμεν τὸν ἀδελφόν μου Κόιντον). Ὁ ἀδελφός
τοῦ Κικέρωνος Q. Tullius Cicero ἐπέστρεφε τότε ἐκ τῆς Ἀσίας,
ἐνθα ἐπὶ τρία ἔτη διήκησεν ὡς ἀντιπραίτωρ. || quem ego... (τὸν ὁποῖον
ἀδελφόν μου ἐγὼ οὔτε πῶς θὰ ἴδω γνωρίζω οὔτε πῶς θὰ τον ἀφήσω
ἀπὸ πλησίον μου). Μεγίστην ἀγάπην εἶχεν ὁ Κικέρων καὶ πρὸς τὸν
ἀδελφόν του, πρὸς ὃν ἐπίσης σφύζονται οὐκ ὀλίγαι καὶ μακραὶ ἐπιστο-
λαὶ αὐτοῦ (3 βιβλία).

Εἰς τὴν 8ην ἐπιστολήν (ad Att. V, 15).

- 1 Αὕτη εἶναι τοῦ ἔτους 51 π.Χ., ὅτε ὁ Κικέρων εἶχε σταλῆ ὡς ἀν-
θύπατος (pro consule) εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κιλικίαν, ἐνθα ὑπῆρχε
στρατὸς δύο λεγεώνων.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

Laodiceam veni εἰς... || pr. Kal. Sext. τῇ προτεραίᾳ τῶν Κα-
λανδῶν τοῦ Ἑκτοῦ (Αὐγούστου), τ. ἔ. τῇ 31ῃ Ἰουλίου (Quintilis).
|| ex hoc die clavum anni movebis = ex hoc die numerabis ini-
tium anni mei in provincia administranda ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας
θὰ ὑπολογίσῃς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔμου ἔτους ἐν τῇ διοικήσει τῆς ἐπαρχίας.
|| exoptatius ποθητότερον, adventu meo τῆς ἐμῆς ἀφίξεως. || quam
me taedat negotii πόσον μου εἶναι δυσάρεστος ἡ ὑπηρεσία (τῆς ἀν-
θυπατείας). || non habeat...? νὰ μὴ ἔχη ἀρκετὰ εὐρὺ πεδίον (στά-
διον)...; Μπορῶ ἐγώ, λέγει ὁ Κικέρων, νὰ ζήσω ἐδῶ, ποῦ εἶμαι συνη-
θισμένος νὰ ἐργάζωμαι δραστηρίως; || cursus animi (mei) ὁ δρόμος, ἡ
ζωηρὰ δράσις τῆς ἐμῆς διανοίας. || quippe δηλοῖ εἰρωνείαν. || Laodi-
ceae—Romae ἐν... || et cum... καὶ ἐν φ... || annum ἐνν. ὑποκ. ne-

gotium (proconsulatus). || si prorogatur ἔαν παραταθῆ (πέρα τοῦ ἔτους). || Verum perfacile... ἀλλ' εὐκόλως εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀντίστικσις, εὐκόλως δύναται τις ν' ἀντιστῆ (εἰς ἐνδεχομένην παράτασιν τῆς ἀνθυπατείας μου). || tu modo... ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶσαι σὺ ἐν Ρώμῃ (καὶ τότε δὲν θὰ παραταθῆ ἡ ἀνθυπατεία μου, διότι σὺ θὰ ἀντισταθῆς εἰς τοῦτο ἀποτελεσματικῶς). || Quaeris... ἐρωτᾷς, τί κάμνω ἐδῶ. || Ita vivam, ut... (εἶθε νὰ ζῶ (οὕτως), ὡς μεγίστας δαπάνας κάμνω), σοῦ ὀρκίζομαι ὅτι τῆ ζωῆ μου, δαπανῶ πλεῖστα, 2 δὲν φειδωλεύομαι διόλου. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἀττικὸς εἶχε τοῦτο συμβουλεύσει· εἰς τὸν Κικέρων. || hoc instituto εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. || abstinentia ἐγκράτεια, ἀπογῆ ἀπὸ καττιπίσεων ἀργυρολογίας. || ex praeceptis tuis κατὰ τὰ ἰδικὰ σου παραγγέλματα, ὅπως με συνεβούλευσας σύ. || ut verear (τόσον) ὥστε νὰ φοβοῦμαι... || ne... sit μήπως ἐκεῖνα τὰ χρήματα, τὰ ὅποια **ἀντήλλαξα πρὸς σέ**, ἀνγκασθῶ νὰ πληρώσω διὰ νέου δανείου. || refrico ἀναζαίνω. || oculi πιθ. ἀπαρ. oculo ἀποκρύπτω. || Laodiceā ἐκ Λαοδικείας. 3 || iter faciebam ἐπορευόμην. || cum has litteras dabam **ὅτε, καθ' ἣν ἡμέραν** τήνδε τὴν προῦσαν ἐπιστολὴν ἔδιδον (εἰς τὸν ἐπιστολοφόρον, tabellario). || in castra εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπερ εὑρίσκειτο ἐν Λυκαονίᾳ. || inde ἐντεύθεν, δηλ. ἐκ τοῦ στρατοπέδου. || ad Taurum cogitabam διανοοῦμένην νὰ πορευθῶ πρὸς τὸν Ταῦρον. Ὑπενθυμίζομεν ὅτι οἱ Ρωμαῖοι, ὅτε ἔγραφον ἐπιστολὴν, μετεχειρίζοντο περὶ πράξεων συγχρόνων χρόνους παρελθόντος, διότι ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὸν χρόνον καθ' ὃν θὰ ἀνεγινώσκετο ἡ ἐπιστολὴ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀποδέκτου, π. χ. ἐνταῦθα τὸ faciebam-dabam-cogitabam εἶναι ἀντὶ τοῦ facio—do—cogito. || ut cum Moeragene... ἵνα συνάψας μάχην πρὸς τὸν Μοιραγένη, ἔαν δυνηθῶ, δώσω πέρας εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δούλου σου. || signis collatis, signa conferre συμπλέκεσθαι, μάχην συνάπτειν. || decido de aliquo = κρίνω περὶ τινος ὀριστικῶς, θέτω τέρμα εἰς τὴν ὑπόθεσιν τινος. || feremus θὰ το βραστάσωμεν. || Modo... adsis ad tempus ἀρκεῖ μόνον σὺ ἐπικαιρῶς νὰ εἶσαι παρών. || ut senatum... excites ἵνα ἐξεγείρῃς ὀλόκληρον τὴν σύγκλητον (νὰ μὴ παραταθῆ ἡ ἀνθυπατεία μου). || res publica τὰ ἐν τῇ πολιτεῖᾳ συμβαίνοντα. || cura, ut mihi nota sit φρόντιζε νὰ μου εἶναι γνωστὸν, φρόντιζε, νὰ μου καθιστᾷς γνωστὸν. || cum constitero ὅτε θὰ ἔχω ἐγκτασταθῆ. (Τὴν ἐπιστολὴν

ταύτην ἔγραψεν ὁ Κικέρων, ὡς λέγει ἀνωτέρω, cum iter Laodiceam faciebat). || *redditum iri* θά σοι ἀποδοθῶσι, παραδοθῶσιν.

Πραγματικαὶ παρατηρήσεις :

- I Laodiceam. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κιλικίαν πλὴν τῆς κυρίως Κιλικίας ἀνήκον καὶ ἡ Παμφυλία, ἡ Πισιδία, ἡ Λυκωνία, ἡ Ἰσαυρία, ἡ νήσος Κύπρος καὶ τρεῖς ἀκόμη Ἀσιατικαὶ διοικήσεις μὲ τὰς πόλεις Λαοδικεῖαν, Ἀπάμειαν καὶ τὰ Σύνναδα. || *clavum anni* ἐν παλαιότερᾳ ἐποχῇ, ὅποτε τὰ γράμματα δὲν ἦσαν ἀκόμη ἐν πολλῇ χρήσει, οἱ Ῥωμαῖοι ὑπελόγιζον τὰ ἔτη ἐμπηγνύοντες εἰς τοὺς τοίχους τῶν ναῶν ἤλους (*clavos*) ἕνα καθ' ἕκαστον ἔτος, ὥστε ὅσοι ἤλοι ἦσαν τόσα καὶ τὰ ἔτη δι' ἕκαστον γεγονός· οἱ ἤλοι οὗτοι ἐκαλοῦντο *clavi annales*· τοὺς διὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους ἐπισήμους ἤλους ἐνεπήγνυον οἱ ὕπατοι ἢ δικτάτωρες πρὸς τοῦτο καθιστάμενοι (*dictator clavo figundo*). Τὴν συνῆθειαν ταύτην διετήρουν ἀκόμη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κικέρωνος χῶρικοὶ Ῥωμαῖοι. || *movebis* (θά κινήσης, θ' ἀλλάξης). Ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων γίνεται φανερόν, ὁ Κικέρων δὲν εὐηρεστεῖτο μὲ τὴν διοίκησιν αὐτὴν καὶ ἐπεθύμει τὸ ταχύτερον νὰ τελειώσῃ, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην, εἰς τὰ εὐάρεστα ἔργα του, νὰ συνηγορῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, νὰ συγγράφῃ καὶ νὰ μετέχῃ τῆς συγκλήτου. || *praeclara opera cesset?* νὰ ἀδρανή τὸ λαμπρόν μου ἔργον, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις συνηγορίας, καὶ περισσότερον τῆς περὶ τὴν συγγραφὴν ἐργασίας; διότι τότε 52-51 ὁ Κικέρων ἐξέδιδε τὸ σύγγραμμά του *de re publica*, συνέγραψε τὸ *de legibus* καὶ διώρθου τὸν *pro Milone* λόγον του. || *Quippe, ius... dicat!* Βέβαια, (διατί ὄχι), ἐν ᾧ ὁ (ἄσημος) Αὔλος Πλώτιος δικαιοδοτεῖ (ὡς *praetor urbanus* ἀστυδίκης) ἐν Ῥώμῃ! || *noster amicus* δὲν εἶναι γνωστὸν τίνα ὑπαινίσσεται ὁ Κικέρων ἐναυθῶ. || *nomen duarum legionum* τὸ ὄνομα μόνον (ὄχι πραγματικῶν δηλ.) δύο λεγεῶνων. || *exilium* (καὶ τούτων) ἀσθενῶν, ὄχι πλήρων. Ἐκαστος λεγεῶν πλήρης περιελάμβανεν 6000 στρατιώτας. || *Denique haec...* ἀλλὰ τέλος πάντων αὐτὰ (νὰ δικαιωθῶ ἐν Ῥώμῃ ἢ νὰ ἄρχω στρατοῦ μεγάλου) δὲν τα ἐπιθυμῶ, μπορῶ νὰ τα στερηθῶ. || *lucem* τόπον περιδλεπτον, οἶον εἶναι τὸ ἐν Ῥώμῃ βῆμα. || *sed feram...* ἐν τούτοις θὰ ὑπομείνω

τὴν στέρησιν πάντων τούτων, ὅπως δυνηθῶ, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ παραταθῆ πέρα τοῦ ἔτους ἢ ἀνθυπατεία μου. Ὁ Κικέρων ἀνεχώρησεν ἐκ Ῥώμης κατὰ Μάιον ἀρχόμενον τοῦ ἔτους 51 καὶ ἐπανήλθεν εἰς αὐτὴν τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 49. Ὡστε ἐστερήθη τῆς Ῥώμης 20 περίπου μῆνας, χωρὶς νὰ παραταθῆ οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἢ ἀνθυπατεία του (31 Ἰουλίου 51 μέχρι 30 Ἰουλίου 50). Ὁ λοιπὸς χρόνος κατηναλώθη εἰς τὴν μετάδασιν καὶ τὴν ἐπάνοδον. || actum est ἐτελείωσε, ἐχάθηκα! Ἡ διοικήσις τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν ἦτο κανονικῶς ἐνιαυσία, ἀλλὰ πλειστάκις παρετείνετο πέρα τοῦ ἔτους. Τοῦ Κικέρωνος δὲν περετάθη· διὰ τοῦτο, ὅτε ἐτελείωσε τὸ ἔτος, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει διάδοχός του, παρέδωκε τὴν διοικήσιν τῆς Κιλικίας εἰς τὸν τέως ταμίαν του Γάιον Καίλιον καὶ ἀνεχώρησεν. || illud quod ² tecum permutavi ἀπερχόμενος ὁ Κικέρων ἐκ Ῥώμης ἔλαβε πρᾶς τοῦ Ἀττικοῦ εἶδος ἐπιταγῆς χρηματικῆς ἢ συναλλαγματικῆς, τὴν ὁποίαν νὰ ἐξαργυρώσῃ ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐξηργύρωσε πρᾶγματι. Ἀλλὰ διὰ τὴν πρᾶς τοῦ Ἀττικοῦ ληφθεῖσαν ἐπιταγὴν ἢ συναλλαγματικὴν δὲν ἔδωκε πρὸς αὐτὸν χρήματα· ἐπομένως ἔμεινεν ὀφειλέτης πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιταγῆς· ἐπειδὴ δέ, ὡς λέγει, ἐξώδευε πολλὰ ἐν Κιλικίᾳ καὶ δὲν ἀπεταμίευε τίποτε, ἐκφράζει τὸν φόβον ὅτι θὰ εὔρεθῃ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συνάψῃ νέον δάνειον, διὰ νὰ πληρῶσῃ τὸ πρὸς τὸν Ἀττικὸν χρέος του (versuram facere συνάπτειν δάνειον εἰς πληρωμὴν παλαιοῦ χρέους, versurā solvere πληρώνειν παλαιὸν χρέος διὰ νέου συναπτομένου δανείου). Ὁ Κικέρων δὲν κατέπλεσε δι' ἀργυρολογίας τὴν ἐπαρχίαν, ἣν διήρκησεν, ὡς ἕκαμον καὶ ἄλλοι Ῥωμαῖοι διοικηταὶ ἐπαρχιῶν, παρανόμως ἀργυρολογοῦντες, καὶ ὁ ἐν Κιλικίᾳ προκάτοχος αὐτοῦ Appius Claudius. Οὕτως ὁ Κικέρων ἐφείλκυσε ἐπ' ἑαυτὸν εὐθύς ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του τὴν ἐκτίμησιν πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ πολιτῶν. || Appi (Claudii) vulnera τὰς πληγὰς (τῆς ἐπαρχίας) τὰς ὁποίας εἶχεν ἀνοίξει ὁ Ἀππίος Κλαύδιος διὰ τῆς καταπιεστικῆς διοικήσεώς του. || Moeragene...δοῦλός ³ τις τοῦ Ἀττικοῦ εἶχε δραπετεῦσαι καὶ κατέφυγε πρὸς τὸν Μοιραγένῃ ἀρχηγὸν ληστρικῆς τιнос συμμορίας, ἣ ὁποία εἶχε κρησφύγετον εἰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας. || clitellae bovi sunt impositae τὸ **σαμάρι** ἐτέθη ἐπάνω εἰς βοῦν (παιρομία), τ. ἔ. ἀνετέθη ὑπόθεσις (διεξαγωγή πολέμου) εἰς ἄνθρωπον (ἐμὲ) ἀκατάλληλον, ἐζήτησαν ἀπὸ μένα πρᾶγμα διὰ τὸ ὅποιον δὲν εἶμαι κατάλληλος. Ἡ παιρομία λέγεται καὶ συν-

τομώτερον bos clitellas (ένν. portat ἢ fert) βοῦς σάγμα φέρει. || publicanorum ἢ εἰσπραξίς τῶν διαφόρων φόρων καὶ προσόδων ἐδί-
δετο συνήθως εἰς ἐνοικιαστάς (publicanos), ὡς καὶ παρ' ἡμῖν συμ-
βαίνει. Οἱ ἐνοικιασταὶ ἀπετέλουν πολλάκις ἐταιρείας (societates
publicanorum), ὧν οἱ διευθυνταὶ ἐκαλοῦντο magistri. || per magi-
stros scripturae et portus διὰ τῶν διευθυντῶν τῶν ἐνοικιαστῶν τοῦ
φόρου τῶν δημοσίων νομῶν καὶ τῶν λιμενικῶν scriptura ὁ φόρος
ὁ ἐκ τῶν δημοσίων νομῶν (λειθαδίων), αἱ ὁποῖαι pascua publica
ἐκαλοῦντο. || portus=portorii, τοῦ λιμενικοῦ φόρου.

Εἰς τὴν ἐνάτην ἐπιστολὴν (ad Att. VI, 9).

Ἐστάλη ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ἐπιστρέφοντος ἐκ τῆς Κι-
λικίας (ἰδὲ προηγουμένην ἐπιστολὴν) τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 50 π.Χ.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

- 1 In Piraeae cum exissem ἐξελθὼν εἰς Πειραιᾶ. Ὁ Ἀττικὸς ἐφεξε τὸν
Κικέρωνα, διότι ἐδῶ εἶπεν in Piraeae, ἀπ' οὗ εἶναι πόλις καὶ ἔπρεπε νὰ
εἴπῃ Piraeae, ἄνευ τῆς in· δικαιολογούμενος δὲ ὁ Κικέρων εἰς ἄλλην
ἐπιστολὴν του λέγει ὅτι θεωρεῖ τὸν Πειραιᾶ τόπον, ὄχι πόλιν. || cum
exspectassem ἐπειδὴ εἶχον ἀναμείνει. || ob signatam ἐσφραγισμένην,
πρὶν δηλ. ἀκόμη νὰ τὴν ἀποσφραγίσω. || ne multa (loquar) ἵνα μὴ πο-
λυλογῶ. || percussus vehementer, nec magis quam debui ταραχθεὶς
σφόδρα καὶ ὄχι περισσότερον ἢ ἔσον ὄφειλον, δηλ. ὄφειλον σφόδρα
νὰ ταραχθῶ καὶ σφόδρα ἐταράχθην. || quaero ex Acasto ἐρωτῶ,
ζητῶ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ἀκαστον, πῶς ἦσο. || id ἀντικείμε. τοῦ
approbare ὑποκείμε. τοῦ videbatur approbare εἶναι (illud), quod
erat in extremo (=in extrema patre tuae epistulae). || sed dea-
mavi tamen... ἀλλ' ὅμως ὑπερευχαριστήθην... || hanc... hereditatem
Precianam αὐτὴν τὴν τοῦ Πρεκιανοῦ κληρονομίαν. || magno dolori
δοτ. κατηγορουμένου=μεγάλη θλίψις. || hominem, δηλ. Precianum.
|| procura φρόντισε. || quantulumcumque est ὅσονδῆποτε μικρὰ καὶ ἂν
εἶναι. || ille δηλ. **ὁ φυρατῆς** (Φιλότιμος). || Dices ένν. illi, τῷ φυρατῆ.
|| nummos mihi opus esse ὅτι ἔχω ἀνάγκην χρημάτων ἀπαρεμφρατικῆ
πρότασις, ἐξηρητημένη ἀπὸ τοῦ dices ὡς ἀνεξάρτητος θὰ ἐξεφέρετο
nummi mihi opus sunt. || in quo ένν. triumpho. || κενὸν=κενό-
δοξον. || in expetendo ένν. triumpho=ἐν τῷ ζητῆσαι αὐτόν (τὸν

θρίαμβον). || nec άτυφον=ούτε (άγαν) μετριόφρονα. || in abiciendo ένν. triumpho=έν τῷ άπορριψαι αυτόν (αύθορμήτως παρεχόμενον υπό τῆς συγκλήτου). || **έπέχειν**=dubitare, άμφιβάλλειν. || si esset 3 quicquam, cur... ένν. άν ήπηρχε λόγος τις διά τόν όποιον. || placeret έδόκει (καλόν). || **άθέτησις**=άποδοκιμασία, **έποχή**=άμφιβολία. || de Q(uinto) Cicerone puero περι τοῦ παιδός Κοϊντου Κικέρωνος, τ.έ. τοῦ υἱοῦ τοῦ Κοϊντου Κικέρωνος άδελφοῦ τοῦ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος. || neutiquam μηδαμῶς. || eadem omnia... τά ίδια έλα είδομεν (δνειρα), ώς ένν. είχομεν συνομιλήσει. || Non fuit aliter faciendum δέν παρέστη ανάγκη νά πράξωμεν άλλως. || **έπιχρονία έποχή** tua=διαρκής άμφιβολία ιδική σου. || dubitatione (nos) liberavit άπήλλαξεν ήμιας τῆς άμφιβολίας. || referaturne άν (περι τοῦ πράγμα- 4 τος αυτού τῶν εικόνων) γίνεται εισήγησις είς τήν σύγκλητον. || Caesar... quattuor ένν. adducturus erat. || quid nobis futurum est? τί θά γίνωμεν (μέ τήν στάσιν άπέναντι άλλήλων τοῦ Κίσαρος και τοῦ Πομπηίου); || In arce Athenis έν άκροπόλει, έν Ἀθήναις. || statio mea ό έμός σταθμός, ή έμή στρατοπέδευσις. Παρέμεινε λοιπόν και έν Ἀθήναις ό Κικέρων ήμέρας τινάς.

Πραγματικά παρατηρήσεις:

brevitatem (τήν μικρότητα, ισχνότητα, ευτέλειαν). Ἡ έπιστολή τοῦ Ἀττικοῦ και κακογραφημένη ήτο έσωτερικῶς **σύγχυσις** (litterularum) έννεκί τοῦ πυρετοῦ, ύφ' οὔ κατείχετο ό Ἀττικός, έτε έγραφεν αυτήν, και έξωτερικῶς ήτό πως παρημελημένη, και έφαινετο μικρά, πρόχειρος και βεδιασμένη. Ὁ Κικέρων έξεπλάγη και άπό τό έξωτερικόν τῆς έπιστολής, μόλις είδεν αυτήν άκόμη έσφραγισμένην, και πάλιν άφοῦ ήνοιξεν αυτήν. || litterularum... Ὁ Ἀττικός συνήθως (ut solent esse) έγραφε γράμματα μικρά (litterularum) κομψά και καθαρά (compositissimae—clarissimae), άλλά τότε έννεκί τοῦ πυρετοῦ τά γράμματα του ήσαν πολύ κακά, διότι έτρεμε τό χέρι του, όταν έγραφε. || ille... ένν. respondit... ό Ἀκαστος άπεκρίθη είς τόν Κικέρωνα έτι και ό ίδιος ό Ἀττικός ένόμιζεν έτι δέν είχε τίποτε σοβαρόν (tibi visum esse) και αυτός ό Ἀκαστος άντελήφθη (sibi visum esse) και άπό τούς οικείους τοῦ Ἀττικοῦ ήκουσε τοιούτους λόγους (ita se domi ex

- tuis audisse), ὥστε νὰ μὴ φαίνεται τι κακόν (ut nihil esset incommode). || in extremo εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἔγραψεν ὁ Ἄττικὸς ὅτι τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἔγραψεν ἔχων μικρὸν πυρετὸν (febriculam). || quod nihilo minus... ὁ Κικέρων ἐλυπήθη διὰ τὸν πυρετὸν τοῦ φίλου, ὑπερευχαριστήθη ὅμως ἀπ' ἐτέρου, διότι ὁ φίλος τοῦ μὲ ὄλον τὸν πυρετὸν (nihilo minus) τοῦ ἔγραψεν ἰδιοχειρῶς (tua manu) τὴν ἐπιστολὴν. || Quare... ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φίλος τοῦ ἔγραψεν ἰδιοχειρῶς, ὄχι μόνον ὑπερευχαριστήθη, ἀλλὰ καὶ ἤκασεν ὅτι δὲν ἦτο σοβαρὸν τι τὸ νόσημα· διὸ κρίνει καλὸν νὰ τελειώσῃ τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐκφράζων μόνον τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἢ σύνεσις τοῦ φίλου καὶ ἢ
- 2 ἔγκράτεια θὰ τοῦ ἔχουν ἤδη ἀποδώσει τὴν ὑγείαν. || **Παραφύλαξον... αὐτότατα.** Ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος εἰς Κιλικίαν εἶχεν ἀναθέσει εἰς τινα **Φιλότιμον**, ἀπελευθέρων τῆς Τερεντίας, τὴν διεύθυνσιν τῆς περιουσίας τοῦ ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν τοῦ Ἄττικοῦ ἐπίβλεψιν. Ἄλλ' ὁ Φιλότιμος τοὺς λογαριασμοὺς, τοὺς ὁποίους πρоруσίασε, τῆς διαχειρίσεώς του, εἶχε σφόδρα ταράξει· ἀνακατώσει (**φυρατής**, ἐκ τοῦ φυράω = ἀνακκτώνω), ἔνα συγκαλύψῃ κατχρήσεις του. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Κικέρωνος ἀπέθανεν ὁ φίλος αὐτοῦ Precianus νομομαθὴς (iurisconsultus), καὶ ἐκληροδότησε τὴν μικρὰν περιουσίαν τοῦ εἰς αὐτόν. Ταύτην τὴν περιουσίαν πρоруκκλει τὴν ὁ Κικέρων τὸν Ἄττικὸν νὰ μὴ ἀφήσῃ διόλου νὰ τὴν ἐγγίσῃ ὁ Φιλότιμος (prorsus ne attingat). Τὸν Φιλότιμον δὲν ὀνομάζει· ὁ Κικέρων, ἀλλὰ ὑπαινίσσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ τῆς λέξεως **φιλοτιμίαν**, ἣν μετεχειρίσθη ἀντὶ τοῦ **φιλαργυρίου**· τὸ **αὐτότατα (αὐτότατος)** σημ. ἐντελῶς **μόνος σου**, χωρὶς νὰ ἐμπιστευθῆς εἰς ἄλλον τινά. || triumpho. Ἡ σύγκλητος εἶχε ψηφίσει ὑπὲρ τοῦ Κικέρωνος νὰ τελέσῃ θρίαμβον (supplicationem, δηλ. εὐχαριστήριον τελετὴν ἐν τῷ ναῷ). || fratri meo,
- 3 δηλ. τῷ Κοῖντῳ Κικέρωνι. Ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος ἐκ τῆς ἐπάρχιας Κιλικίας ἐπέτρεψε τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἰς τὸν τέως ταμίαν τοῦ Γάιον Καίλιον, ὄχι εἰς τὸν ἀδελφόν του. || **τοῦμόν ὄνειρον ἐμοί**, δηλ. λέγεις· πρоруμία ὑποσημαίνουσα ὅτι ἄσκοπον ἐνέργειαν κάμνομεν συμβουλευόντες τινα νὰ πράξῃ τι, ὅπερ αὐτὸς μόνος, ἀπ' ἑαυτοῦ, ἄνευ τῆς ἰδικῆς μας συμβουλῆς κάλλιον γνωρίζει νὰ κάμνῃ καὶ κάμναι.
- 4 || postero die, δηλ. postridie idus Octobres, τῇ 16ῃ Ὀκτωβρίου· τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου, id. Oct. παρέδωκε τὴν παρούσαν ἐπιστολὴν τῷ Συμφηίῳ, νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸν Ἄττικόν. Τὴν ἐπομένην θὰ

ἔγραφε μακροτέρας ἴσως ἐπιστολάς καὶ τακτικωτέρας ὥστε ἦτο περιττὴ ἢ παροῦσα· ἀλλὰ, λέγει ὁ Κικέρων, δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ ἔλθῃ ὁ noster Saufeius καὶ νὰ μὴ φέρῃ ἐπιστολὴν μου πρὸς σέ. Ἐπιστρέφων ὁ Κικέρων ἐκ Κιλικίας εἰς Ῥώμην παρέμεινεν εἰς πολλοὺς διαμέσους σταθμούς, καὶ ἐδέησε νὰ στείλῃ ἐπιστολάς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπιστροφὴν του πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ φίλους του καὶ νὰ ζητῇ καὶ ἀποκρίσεις εἰς αὐτάς. || de Tulliola... ἡ θυγάτηρ τοῦ Κικέρωνος Tullia, μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ πρώτου αὐτῆς μνηστήρος Καλπορνίου Πεΐσωνος, ἐμνηστεύθη τὸν Φύριον Κρυσσίποδα, καὶ μετὰ τοῦτον, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς τῆς, τὸν Πόπλιον Κορνήλιον Δολαβέλλαν, ὄχι κληρῆς φήμης νέον, μικρότερον δὲ τῆς Τυλλίας κατὰ 7 ἔτη. || quam (rem publicam) praevideo in summis periculis: σχεδὸν ἅμα τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Κικέρωνος ἐκ Κιλικίας ἐκηρύχθη ὁ ἐμφύλιος μεταξὺ Πομπηίου καὶ Καίσαρος πόλεμος. || de censoribus... ὁ τιμητῆς Ἄππιος Κλαύδιος ἠγωνίζετο καὶ ἐπέμενε νὰ κωλύσῃ διὰ νόμου τὴν πολυτέλειαν τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν εἰκόνων (signis-tabulis) καὶ περὶ τούτου ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ εἰσήγησις εἰς τὴν σύγκλητον. || Placentia πόλις ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πάδου.

Εἰς τὴν 10ην ἐπιστολὴν (ad Att. VII, 9)

Ἐγγράφῃ ἐν Φορμιανῷ (Formianum) τῷ 59 π. Χ., κατὰ τινα τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Δεκεμβρίου. Τὸ Formianum ἦτο κτήμα παρὰ τὴν πόλιν Formiae, κειμένην ἐν Λατίῳ εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν παραλίαν αὐτοῦ. Ἐν τῷ Φορμιανῷ παρέμεινεν ἐπίσης ὁ Κικέρων ἐπιστρέφων ἐκ Κιλικίας (ἰδὲ τὰς δύο προηγουμένους ἐπιστολάς). Ἐχρονотρίθει εἰς τοὺς μεταξὺ σταθμούς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς Ῥώμην τῇ 3ῃ Ἰανουαρίου, ἡμέρᾳ τῶν γενεθλίων του, ἵνα κατ' αὐτὴν τελέσῃ τὸν θρίαμβόν του. Ἐπεβραδύνθη ὅμως ἢ εἰς Ῥώμην ἄφιξις τοῦ κατὰ μίαν ἀκόμη ἡμέραν (4 Ἰαν. 49).

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

Unas, δηλ. litteras, μίαν ἐπιστολὴν. || a te ἀπὸ μέρους σοῦ, ἰδικήν σου ἢ ἐπιστολὴν πρὸς ἐμέ. || ad bustum Basili παρὰ τὸ μνημεῖον (monu-

mentum) τοῦ Βασίλου ἢ Βασιλείου (ἀγνώστου ἡμῖν). || Bustum (πικρά τὸ amb-πιο, κατὰ ψευδῆ χωρισμὸν am-buro=περικλίω) || σημαίνει α') τὸ κεκρυμμένον σῶμα τοῦ νεκροῦ, β') τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐκάνη, τὴν πυράν, γ') τὸν τάφον ἐν ᾧ ἐτέθη, δ') τὸ μνημεῖον τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου, ε') τὴν προτομήν (ἄγαλμα) (γερμ. Büste, γαλλ. buste)· σήμερον σημαίνει καὶ τὸν 2 στηθόδεσμον-μπούστον busto. || Videbis igitur... ἀφ' οὗ ἐχάθη ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, λέγει, θὰ ἰδῆς (θὰ κρίνης), μήπως ἦτο γραμμένον εἰς αὐτὴν τίποτε τὸ ὁποῖον πρέπει ἐγὼ νὰ γνωρίζω (καὶ θὰ μου γράψῃς πάλιν). || et simul διευκρινήσεις... καὶ συγχρόνως εἰς τὴν ἐπιστολήν σου θὰ μου διευκρινήσῃς τὸ ἐξῆς πολιτικὸν ζήτημα (τὸ κατωτέρω). || cum sit necesse ἀφ' οὗ εἶναι ἀνάγκη || haberi Caesaris rationem (comitiis) νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς προσεχεῖς ὑπαιτικὰς ἀρχαιρείας (Ἰούλ. 49), ἢ ὑποψηφιότης τοῦ Καίσαρος. || illo (Caesare) exercitum... obtinente ἐκείνου διατηροῦντος τὸν στρατὸν αὐτοῦ (ἐν Γαλατία). || vel per senatum εἴτε διὰ τῆς συγκλήτου (μὴ ἀποστελλούσης διάδοχον). || vel per tribunos pl. εἴτε διὰ τῶν (φίλων του) δημάρχων (κυρούντων νόμον, δι' οὗ νὰ παρτείνεται ἡ διοίκησις αὐτοῦ). || aut persuaderi Caesari ἢ νὰ πεισθῇ ὁ Καίσαρ. || haberi comitia νὰ ἐνεργηθῶσιν ἀρχαιρείαι. || si per tribunos plebē non patiat (haberi comitia sine sua ratione) et tamen quiescat ἐὰν δὲν θέλῃ ἀνεχθῆ νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκλογαὶ ματαιῶν αὐτὰς διὰ τῶν φίλων του δημάρχων, ἀλλ' ὅμως νὰ ἡσυχάζῃ (νὰ μὴ κινή πόλεμον κατὰ τῆς πόλεως). || rem adduci ad interregnum τὸ πρᾶγμα νὰ καταλήξῃ εἰς μεσοδουλείαν. || exercitum adducat ἐνν. in urbem (κατὰ τῆς πόλεως). || armis cum eo contendere δι' ὅπλων ν' ἀγωνισθῶμεν, νὰ πολεμήσωμεν πρὸς αὐτὸν (τὸν Καίσαρα)· τὸ ἀπκρέμψ. contendere, ὡς καὶ τὰ προηγούμενα (aut) haberi (aut) persuaderi (aut) haberi (comitia) (aut) adduci—ἐπίσης καὶ τὰ κατωτέρω facere, ire, εἶναι ὑποκείμενα τῆς ἐν ἀρχῇ ἀπροσώπου φράσεως sit necesse. || nobis... paratis ἀραιρ. ἀπόλ.= ἡμῶν ἡττον (οὕτω καλῶς) παρεσκευασμένων. || tum cum... impetratum non sit (ut ratis Caesaris comitiis habeatur) τότε ὅτε δὲν θέλει ἐπιτευχθῆ (ὅπως ὁ Καίσαρ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν). || comitiis τῇ τῶν ἀρχαιρειῶν ἡμέρᾳ. || ut e lege ratio (eius comitiis) habeatur ὅπως συμφώνως πρὸς τὸν νόμον ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἢ ὑποψηφιότης αὐτοῦ, καίπερ ἀπόντος, κατὰ τὰς ἀρχαιρείας. || circumscriptus περιορισθεῖς ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς ἐξουσίας του. || sublatus κατργηθεῖς, παυθεῖς.

|| dicensve ἢ ἂν ἔλεγε (χωρὶς νὰ εἶναι τοῦτο ἀληθές). || tenenda sit —intercludendus sit σύμπτυξις ἀντὶ (sit necesse) teneri urbem— illum intercludi. || quorum aliquod certe subeundum est (nobis) τῶν ὁποίων ἔν τι ὄρισμένως πρέπει νὰ ὑπομείνωμεν, ἀναπόφευκτον.

|| persuaderi illi... συμπλήρωσον: dices profecto te minimum ma- 3 lum putare persuaderi illi.. || descendat συγκαταβῆ, συγκατατεθῆ || id eum...non facere miror καὶ παραξενεύομαι: διότι (ὁ Καῖσαρ) δέν το κάμνει αὐτό. || si non obtinet, ut... ἔάν δέν ὑπερισχύῃ, ὥστε νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς διατηρῶν τὸν στρατόν. || ut quidam putant ὡς τινες (οἱ περὶ τὸν Πομπήιον φιλοπόλεμοι) νομίζου- σιν. || ille (Caesar) consul ἐκεῖνος ἔάν γίνῃ ὕπατος. || at sic malo..., ἀλλά, θὰ εἶπης, προτιμῶ οὕτω (νὰ γίνῃ ὕπατος ἄνευ στρατοῦ), παρὰ (νὰ γίνῃ ὕπατος) μετὰ στρατοῦ. || aliquis ὁ Πομπήιος. || neque ei... ullum οὐδὲ ὑπάρχει κανὲν φάρμακον κατ' αὐτοῦ. || cendendum est (nobis) πρέπει νὰ ὑποχωρήσωμεν... || vide consulem iterum (ἰδὲ) φαντάσου, συλλογίσου ὕπατον δευτέραν φοράν... || imbecillus μολο- νότι ἦτο ἀσθενής (πολιτικῶς). || Quid nunc putas? Τί νομίζεις (ἔτι θὰ γίνῃ) τώρα, πὺ δέν εἶναι πλέον ἀδύνατος (imbecillus), ὡς ἦτο ἐν τῇ πρώτῃ του ὑπατεία; δέν θὰ ἰσχύσῃ πλεῖστον; (nonne pluri- mum valebit?) || et eo consule... (ἔχε δὲ ὑπ' ὄψιν σου) καὶ (τοῦτο ἀκόμη, ἔτι) αὐτοῦ (τοῦ Καῖσαρος) ὑπατεύοντος ὁ Πομπήιος ἀπόφα- σιν ἀμετάτρεπτον ἔχει (Pompeio certum est) νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν (ἢ ὁποία ἦτο ἐπαρχιακὴ διοίκησις αὐτοῦ). || O rem mi- seram! ὦ! δυστυχία! || id ipsum αὐτὸ καθ' αὐτό, τὸ νὰ εἶναι ὁ Καῖσαρ ὕπατος ἐν Ῥώμῃ καὶ ὁ Πομπήιος ἐν Ἰσπανίᾳ, ἄνευ δηλ. τῶν ἐπακολούθων αὐτοῦ. || quod recusari non potest ἔπερ δέν εἶναι δυνα- τὸν νὰ το ἀρνηθῆ οὐδεὶς. || iamiam... gratiam τότε ἀμέσως θέλει κερδίσει μὲ τὸ μέρος του τὴν μεγίστην πάντων τῶν χρηστῶν πολι- τῶν (ἀριστοκρατικῶν) ἀγάπην. || Tollamus igitur hoc, quo...ἄς ἄρω- 4 μεν λοιπὸν ἐκ τοῦ μέσου (ἄς ἀποκλεισθῆ αὐτὴ ἢ περίπτωσις) τοῦτο, διὰ τοῦ ὁποίου λέγουσιν ἔτι δέν εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος νὰ παρακι- νηθῆ: εἶναι δὲ τοῦτο: **νὰ ἀφήσῃ τὸν στρατόν, ἵνα οὕτω γίνῃ ὕπα- τος.** || concedere illi id, quod... postulat νὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς τὰς ἀναιδεστάτας ἀξιώσεις ἐκείνου, δηλ. νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς, καίπερ ἀπὸν καὶ τὸν στρατὸν διατηρῶν. || ut idem dicit ὡς ὁ ἴδιος ὁ Πομπήιος λέγει. || Tenuisti provinciam... ἐκράτησας

σύ, ὁ Καῖσαρ... || per factionem διὰ στάσεως (τῶν φίλων σου). || libidinis tuae τῆς (αὐθαιρέτου) ἐπιθυμίας σου, τοῦ γούστου σου. || fac tamen legis ἀλλ' ἔστω νόμου, ἄς ὑποτεθῆ ὅτι τὰ δέκα ἔτη ἐδόθησαν διὰ νόμου. || ut succedatur, decernitur γίνεται ἀπόφρασις τῆς συγκλήτου, ἀποφασίζει ἡ σύγκλητος νὰ σκληρῶν διάδοχος σου (succedatur successor) εἰς τὴν Γαλατίαν. || habe meam rationem (comitiis) λάβε με ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς. || Habe tu nostram (rationem) λάβε σὺ ὑπ' ὄψιν ἡμᾶς, λογάριάσε μας. || habeas...? νὰ ἔχῃς; = οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἔχῃς· ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ ἀπρέσκειαν καὶ ἀγανάκτησιν. || invito senatu? ἀκούσης, πρὸς τὴν θέλησιν τῆς συγκλήτου; || depugnes (mecum)... ἂν μὴ ἐπιτρέπῃς τοῦτο (νὰ διατηρῶ ἐγώ, ὁ Καῖσαρ, τὸν στρατὸν περισσότερον χρόνον, τότε) πρέπει νὰ πολεμήσῃς ἐναντίον μου. || Cum bonā... (θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ πολεμήσωμεν πρὸς σὲ) μετ' ἐλπίδος βεβαίως ἀγαθῆς ἢ νὰ νικήσωμεν ἢ ν' ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι. || ut ait idem δηλ. ὁ Πομπήιος. || Iam si... τῶρ εἰναι ἀνάγκη νὰ πολεμήσωμεν, τοῦτο κεῖται, τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. || itaque te.. διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν σε βασανίζω ἐπὶ τούτου τοῦ ζητήματος (δηλ. πότε καὶ πῶς θὰ πολεμήσωμεν) || adfer δὲς λύσιν τινά. || torqueor βασανίζομαι σκεπτόμενος τὴν κατάστασιν.

Πραγματικαὶ παρατηρήσεις :

- 1 Cotidiene... «**Δοιπὸν καθ' ἡμέραν πρέπει νὰ λαμβάνω παρὰ σοῦ ἐπιστολάς;**» ἔγραψεν ὁ Ἀττικὸς πρὸς τὸν Κικέρωνα· οὗτος ἀπκντᾷ: «**καθ' ἡμέραν, ἀρκεῖ νὰ ἔχω ἄνθρωπον, μὲ τὸν ὁποῖον νὰ σου στέλλω αὐτάς**» (si habebo cui dem cotidie) || «At iam ipse ades ἀλλὰ τῶρ ἔρχεσσι πλέον μόνος σου» — τοῦ γράφει ὁ Ἀττικὸς —, τότε θὰ πύσω νὰ σου γράψω, ἀπαντᾷ ὁ Κικέρων, ὅταν θὰ ἔχω ἔλθει. Ἡ συχνὴ ἀλληλογραφία δεκνύει καὶ τὴν χαρὰν τοῦ Κικέρωνος διὰ τὴν εἰς Ῥώμην ἐπάνοδόν του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς φίλους του. Πρὸς τὸν Ἀττικὸν μόνον κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰκοσαμῆνου ἐκ Ῥώμης ἀπουσίας του ἔγραψε περὶ τὰς 40 ἐπιστολάς, αἵτινες διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶναι: πάρα πολλά, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἡ γραφικὴ ὕλη δὲν ἦτο τόσο ἀφθονος, ὅσον σήμερον, καὶ ἡ δυσκολία περὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν ἦτο μεγάλη. || Tò bustum Basili ἦτο ἔξω τῆς πόλεως (ad urbem) πρὸς τὴν Ἀππίαν ὁδόν· ὁ τόπος ἦτο κητάλληλος εἰς ἐνέ-

δραν και πολλά κακουργήματα ειχον γίνει εκεί. || Cum sit necesse... Τὸ πολιτικὸν πρόβλημα, οὐ ὁ Κικέρων ζητεῖ παρὰ τοῦ Ἀττικοῦ τὴν λύσιν, εἶναι τὸ ἐξῆς: Ποῖον εἶναι τὸ μικρότερον κακόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πάθῃ ἡ πολιτεία, ἵνα ἐξεέλθῃ ἐκ τῆς κρισιμωτάτης καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιήγαγον αὐτὴν αἱ ἀξιώσεις τοῦ Καίσαρος ἀφ' ἐνὸς και τοῦ Πομπηίου και τῆς συγκλήτου ἀφ' ἑτέρου. Τὰ κακὰ ταῦτα ἀπαριθμεῖ ἐφεξῆς ὁ Κικέρων. || provinciam ἢ διοίκησις τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία ἔληγε τῇ 1ῃ Μαρτίου τοῦ 49, ἀλλ' οὗτος ἐπεθύμει νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ διοικήσει μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θ' ἀνελάμβανε τὴν ὑπατείαν (1 Ἰανουαρίου 48), ἐὰν ἐξελέγετο ὑπατος. Οἱ ἀντίπαλοι ἰσχυρίζοντο ὅτι δὲν ἐπετρέπετο νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Καίσαρος ἀπόντος ἐκ Ῥώμης. || ad interregnum ἂν δι' οἰονδήποτε λόγον δὲν ἐγίνοντο ἐκλογαὶ ἀρχόντων (ὑπάτων, στρατηγῶν κ. ἄ.) μέχρι τῆς 1ης Ἰανουαρίου, ἐπειδὴ οἱ ἄρχοντες τοῦ προηγούμενου ἔτους ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ καταθέσωσι τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους, 31 Δεκεμβρίου, ἵνα μὴ μείνῃ ἡ πόλις ἄνευ ἀρχόντων, καθίστατο **μεσοβασιλεία** (interregnum), καθ' ἣν ἤρχεν εἰς μεσοβασίλευς ἐπὶ πέντε ἡμέρας, μετὰ τοῦτον ἄλλος μεσοβασίλευς ἄλλας 5 και οὕτω καθεξῆς, ἕως νὰ γίνωσιν ἐκλογαὶ τακτικῶν ἀρχόντων. || e lege οἱ φίλοι τοῦ Καίσαρος ἐν ἔτει 52 τῇ συνδρομῇ τοῦ Πομπηίου εἶχον ἐπιτύχει νὰ ψηφισθῇ νόμος ἐπιτρέπων αὐτῷ νὰ ἐκθέσῃ ὑποψηφιότητα καίπερ ἀπὼν· ἀλλὰ τὸν νόμον τοῦτον δὲν ἐθεώρουν ἰσχύοντα τῶρα οἱ ἀντίπαλοί του. || additā causā ὁ Κικέρων ἠδύνατο νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῆς συγκλήτου εἴτε διὰ μόνην τὴν αἰτίαν ὅτι δὲν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας (aut hanc unam ob causam, quod ratio non habeatur), εἴτε ἀκόμη και διότι ἴσως δήμαρχός τις (φίλος του) στιγματισθεὶς ἢ ἄλλο τι παθὼν ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἤθελε καταρῦγει πρὸς αὐτόν (aut additā causa, si forte... confugerit). || Οἱ δήμαρχοι ἐστιγματίζοντο (notatus), ἐὰν ἡ σύγκλητος ἀπεφάνετο περὶ αὐτῶν ὅτι ὅσα εἶχον πράξει ἦσαν ἐναντίον τῆς πολιτείας (ea quae fecissent contra rem publicam fecisse)· περιωρίζοντο δὲ (circumscriptus), ἂν ἡ σύγκλητος καθώριζε τὰ ὅρια τῆς ἐνεργείας αὐτῶν και προσέθετεν ἐν τέλει: si quis aliter fecerit, is contra rem publicam faciet ἢ is in hostium numero habebitur. Τέλος κατηγοροῦντο (sublatus) οἱ δήμαρχοι, ἐὰν ἡ σύγκλητος ἐξέδειξε τὸ λεγόμενον senatus

consultum ultimum: videant, ἢ dent operam consules, ne quid res publica detrimenti capiat, δι' οὗ συγκλητικῶς δόγματος οἱ ὑπάτοι: ἐλάμβανον ἀπόλυτον, **δικτατορικὴν**, ἐξουσίαν, πάντων τῶν ἄλλων ἀρχόντων καταργουμένων ἢ ἐκτελούντων μόνον διαταγὰς τῶν ὑπάτων. || suscepto autem bello... ἀναληφθέντος δὲ τοῦ πολέμου (ὑφ' ἡμιῶν): ὁ Κικέρων καὶ ἄλλοι ἀριστοκρατικοὶ συνετάσσοντο μετὰ τοῦ Πομπηίου κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ὁ Κικέρων λέγει: καὶ ἂν ἀναδεχθῶμεν τὸν πόλεμον (suscepto bello), γεννῶνται ὑποζητήματα ἄλλα, δηλ. ἂν πρέπει νὰ μείνωμεν καὶ νὰ ἀμυνθῶμεν ἐν τῇ πόλει (tenenda sit urbs) ἢ ἐγκαταλιπόντες αὐτὴν ἂν πρέπει νὰ ἐπιδιώξωμεν ν' ἀποκλείσωμεν τὸν Καίσαρα ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων (σίτου καὶ ἄλλων τροφῶν) καὶ τῶν ἄλλων ἐφοδίων (ea relicta ille com-
 3 meatu et reliquis copiis intercludendus sit. || per annos decem ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ 58 μέχρι τέλους τοῦ 50, εἶναι ἑννέα, ὄχι πλήρη, ἔτη. Ἀλλὰ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Καίσαρος ἦτο νὰ παραταθῇ ἡ διοίκησις του, ὥστε θὰ ὑπερέβαινεν αὐτὴ τὰ ἑννέα ἔτη.

Εἰς τὴν 11ην ἐπιστολὴν (ad Att. XIII, 52)

Ὁ Κικέρων μένων ἐν τινι πρᾶ τὴν πόλιν τῆς Καμπανίας Puteoli κτήματί του (Puteolanum) ἐδέχθη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῶν Κρονίων (Saturnalia), δηλ. τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου τοῦ 45 π. X., ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν τοῦ Καίσαρος, μετὰ τῶν σωματοφυλάκων του καὶ ἄλλης πολλῆς ἀκολουθίας, ταξειδεύοντος χάριν ἀναψυχῆς. Τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καὶ τὴν ὄχι μικρὰν ταρχήν του γράφει ὁ Κικέρων πρὸς τὸν φίλον του ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ γραφείσῃ εἴτε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ εἴτε τῇ ἐπομένῃ.

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις:

- I O hospitem mihi tam gravem, **ἀμεταμέλητον** || ὦ! τὸν τόσον εἰς ἐμὲ ὄχι εὐάρεστον ξένον, διὰ τοῦ ὁποίου ὄμωσ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ φιλοξενίαν δὲν μεταμελοῦμι, δὲν λυποῦμι || fuit enim periucunde διότι (ὁ Καῖσαρ) ἦτο εἰς πολὺ καλὴν διάθεσιν, ἦτο θαυμασία. Πολλάκις τὸ ῥῆμα sum συνάπτεται μετὰ ἐπιρρήματος ἐν τῇ σημασίᾳ εὐρίσκομαι, ζῶ. ὡς καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἐλληνικῇ γλώσσῃ. || sed ἀλλὰ ἄς ἀφήσω τὰς ἀνα-

φωνήσεις καὶ ἄς ἔλθω εἰς τὸ θέμα μου· διὰ τοῦ sed δηλ. ἐνταῦθα δὲν δηλοῦται ἀντίθεσις πρὸς τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ διακοπή ἀπότομος.

|| secundis Saturnalibus τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῶν Κρονίων (18 Δεκεμβρίου). || vesperi ἐπιρρ. ἐσπέρας. || completa a militibus κατελήφθη καὶ ἐπληρώθη ὑπὸ στρατιωτῶν. || ut vix triclinium... vacaret ὥστε μόνις νὰ εὐκαιρῇ (νὰ μὴ εἶναι κατελημμένον) τὸ τρίκλινον ἢ τρικλίνιον (δηλ. ἡ αἴθουσα), ἐν τῷ ὁποίῳ ἔμελλε νὰ δειπνήσῃ ὁ Καῖσαρ.

|| quippe hominum CIJCIJ (fuerunt) κηθόσον ἦσαν δύο χιλιάδες ἄνθρωποι. || sum cōmīnotus ἀνησύχησα, ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται ἡ πλῆγία ἐρώτησις quid futurum esset postridie. || postridie τῇ ὑστεραίᾳ (19 Δεκεμ.), καθ' ἣν θὰ ἐγευμάτιζεν εἰς τοῦ Κικέρωνος τὴν ἔπαυλιν.

|| subvenit συνέδραμεν, ἦλθεν ἐπίκουρος. || custodes dedit ἔδωκέ μοι φρουρούς, ἵνα κρατήσῃσι τοὺς στρατιώτας μακρὰν ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως τοῦ Κικέρωνος· οὗτοι κατεσκήνωσαν ἐν ὑπάλιθρῳ (castra in agro ἐνν. posita sunt). || villa ἐνν. mea. || nec quemquam admisit ἐνν. ad se οὐδὲ ἐδέχθη τινά. || rationes opinor cum Balbo ἐνν. confecit=πιστεύω ἔκαμε λογαριασμούς μετ' ὃν Βάλβον. || inde ἔπειτα. || in balneum ἐνν. iit ἐπῆγεν εἰς τὸ λουτρόν (ἐν τῇ ἐπύλει τοῦ Κικέρωνος, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἔπειτα καὶ ἐγευμάτισεν). || unctus est ἠλείφθη μύροις.

|| accubuit κατεκλίθη εἰς εὐωχίαν. || ἐμετικὴν (τέχνην) agebat ἦσκε ἐμετικὴν τέχνην, τ. ἔ. ἔτρωγεν ὡς ἐμέσων. || edit et bibit πρᾶκ. ||

|| oripare sane et apparate (illum accipi) δαψιλῶς ἀληθῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐκείνον ὑπεδέχθη καὶ ἐφιλοξένησα. || sed... bene cocto et condito... ἀλλὰ καὶ μετ' ἀγαθὸν καλῶς μαγειρευμένον καὶ καρυ-

κευμένον, μετ' ὀμίλιαν ὠραίαν καί, ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς, εὐαρέστως (ἐπεράσαμε ὠραία). Τὸ bene cocto et condito, sermone bono et, si quaeris, libenter εἶναι ἀπόσπασμα ἐκ τινος σατιρικοῦ ποιητοῦ Λουκιλίου. || accepti ἐνν. sunt (ἐν ἄλλῃ αἰθούσῃ βεβαίως). || valde 2

copiose ἐν πολλῇ ἀφθονίᾳ, πλουσιοπαρόχως. || minus lautis ὀλιγώτερον κομψοῖς, κάπως προστυχωτέροις. || lautiores τοὺς κομψότερους, τοὺς ὀλιγώτερον προστύχους. || Quid multa (dicam)? τί νὰ σοῦ τα

πολυλογῶ; || Homines visi sumus ἐφάνημεν (ἐδείξαμεν πῶς εἶμεθα) ἄνθρωποι. || Hospes ὁ Καῖσαρ. || non is (visus est) ὄχι τοιοῦτος (ἐδείχθη). || quōi (ἀρχαία δοτικὴ)=cui. || dicerēs νὰ εἶπῃς, νὰ εἶπη

τις. || Amabo te (θά σε ἀγαπήσω, θὰ εὐχαριστηθῶ) σὲ παρακκλῶ. || eodem ad me (ἐνν. hospitio deverte) εἰς τὸν αὐτὸν τόπον παρ' ἐμοί,

εἰς τὸν οἶκόν μου κατάλυσον, περάσετε παρακαλῶ καὶ πάλιν. || cum revertēre ἔταν θὰ ἐπιστρέψῃς. Ὁλῆ ἢ φράσις amabo te... revertēre εἶναι τῆς λαλουμένης γλώσσης. || Semel satis est εἶναι ἀρκετὸν μίαν φοράν (νὰ φιλοξενήσῃς τὸν Καίσαρα). || Quid quaeris? τί ἔρωτᾷς; Μή σού τα πολυλογῶ (συνών. quid multa)? delectatus est et libenter fuit εὐχαριστήθη καὶ ἐπέρασε ὥραϊν. || se fore... aiebat ἔλεγεν ὅτι θὰ μείνῃ· καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίαις τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐξ ἐνεργητικοῦ ῥήματος ἐξερτωμένου εἰδικοῦ ἀπαρεμράτου τίθεται κατ' αἰτιατικὴν ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ. || Habēs hospitium (σοῦ περιεγραφεῖς) (ἔχεις περιγραφεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ) φιλοξενίαν. || ἐπισταθμεία λ. στρατιωτικῆ=στρατοπέδευσις. || odiosam mihi τῆς αὐτῆς ἐννοίας μετὰ τὸ ἐν ἀρχῇ (hospitem) gravem. || non molestam (ἀμεταμέλητον) ὄχι δυσάρεστον, ὄχι ὀχληράν. || hic ἐνν. ero ἢ manebo. || deinde ἐνν. abibo ἔπειτα θὰ ὑπάγω. || cum praeteriret ὅτε πηρήρχετο (ὁ Καίσαρ), ὅτε ἐπερνοῦσεν ἀπὸ... || dextrā sinistra δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ (τοῦ Καίσαρος). || ad equum (Caesaris) παρὰ τὸν ἵππον τοῦ Καίσαρος. || ex Nicia ἐνν. audivi,

Πραγματικαὶ παρατηρήσεις :

ad Philippum εἰς τὸν οἶκον τοῦ (Λευκίου Μαρκίου) Φιλίππου. Οὗτος ἦτο δεύτερος σύζυγος τῆς ἀνεψιάς τοῦ Καίσαρος, Ἀτίας, τῆς μητρὸς τοῦ Ὀκταουτοῦ (Αὐγούστου). || Τρικλίνιον ἐκκλῶνοντο κυρίως αἱ τρεῖς μόνον κλῖναι, αἱ περὶ τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ ἐν εἴδει Π τοποθετούμεναι, ἐφ' ὧν κατεκλῖνοντο οἱ εὐωχοῦμενοι· σύνεκδοχικῶς περιλαμβάνετο καὶ ἡ τράπεζα αὐτή· εἶτα ἡ εὐωχία (πρόβλ. ἀρχιτρίκλινος=δ διευθύων τὴν εὐωχίαν, ὅστις ἦτο συνήθως ὁ οἰκοδεσπότης) καὶ ἀκόμη καὶ ἡ αἴθουσα τῆς εὐωχίας, ὡς ἐνταῦθα. || Barba Cassius φίλος τις τοῦ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου. || ad horam VII μέχρι· τῆς 7ης ὥρας (δηλ. τῆς 1 μ. μ. περίπου, διότι οἱ Ῥωμαῖοι ἤρχιζον μετροῦντες τὰς ὥρας ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως, ὥστε 6η ὥρα νὰ εἶναι περὶ τὴν μεσημβρίαν). || L. Cornelius Balbus ἐκ Γαδείρων τῆς Ἰσπανίας, ἔνεκα ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν ἐγένετο Ῥωμαῖος πολίτης καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Ῥώμῃ ἐγένετο ἐπιρρανής. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἠκολούθησε τὸν Καίσαρα, ὅστις τοῦ ἐνεπιστεύθη ἔπειτα τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. || de Mamurra (πιθανῶς) περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μαμούρρα, τοῦ διαδοχικοῦ ἀσώτου, ὃν ὁ Καίσαρ ἐν

Γαλατία εἶχε διορίσει προϊστάμενον τῶν λόχων τῶν τεχνιτῶν (praefectus fabrum). || unctus est κατὰ τὴν συνθήθειαν τῶν Ῥωμαίων ν' ἀλείφονται μύροις μετὰ τὸ λουτρὸν καὶ πρὸ τοῦ γεύματος. || Ἐμετικὴν (τέχνην) agebat, Πολλοὶ λαίμαργοι, ἀφ' οὐ ἔτρωγον καὶ ἔπινον μέχρι κόρου, ἤμουν ἔπειτα, ἕνα ἐκ νέου φάγωσι καὶ πίωσι καὶ οὕτω νέας ἡδονὰς ἀπολαύσασιν· ἄλλοι· πάλιν, ἀφ' οὐ ἔτρωγον μέχρι κόρου, ἤμουν μόνον καὶ μόνον ἕνα μὴ ὑποστῶσι τὰ κακὰ τῆς πολυφαγίας· τοιοῦτόν τι πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ περὶ τοῦ Καίσαρος (ἰδὲ καὶ Κικέρ. p. reg. Deiot. 21: cum... vomere te post cenam velle dixisses). Τὰς τοιαύτας ἀσχημίας φαίνεται ὅτι δὲν ἀπετροπιάζοντο οἱ φιλήδονοι Ῥωμαῖοι. || Libertis servisque οἱ πλούσιοι καὶ ἐπιφανεῖς Ῥωμαῖοι ταξιδεύοντές που καὶ χάριν ἀναψυχῆς παρηκολουθοῦντο ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐλευθέρων καὶ ἀπελευθέρων καὶ δούλων, καὶ γυναικῶν ἀκόμη (αὐλητρίδων, θεραπαινῶν κἄ.). || Σπουδαῖον δηλ. πολιτικὸν ζήτημα. Περὶ πολιτικοῦ ζητήματος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος μετὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Κικέρωνος, ὁπαδοῦ τοῦ Πομπηίου. Μόνον φιλολογικὰ ζητήματα (φιλόλογα multa) συνεζήτησαν. || ad Baias (παρὰ τὰς Βαίας) Baiae μικρὰ παραλία πόλις ἀλλ' ὀνομαστή διὰ τὴν θελκτικότητα τῆς φύσεως, τὴν ἰαματικὴν δύναμιν τῶν θερμῶν πηγῶν τῆς καὶ τὴν εὐθυμον ζωὴν τῆς, κειμένη ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Καμπανίας ἀντικρὺ τῶν Ποτιόλων. || Tusculanum ἄλλο κτῆμα τοῦ Κικέρωνος παρὰ τὴν ἐν Λατίῳ, νοτιοανατολικώτερον τῆς Ῥώμης, κειμένην πόλιν Tusculum. || Dolabellae τοῦ Δολαβέλλα, γαμβροῦ τοῦ Κικέρωνος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Τυλλίᾳ (ὡς τρίτου συζύγου αὐτῆς). || omnis... copia... ἡ τοιαύτη παρέλασις πρὸς τῆς ἐπαύλεως τοῦ Δολαβέλλα ἐσημαίνει τιμὴν πρὸς αὐτὸν τὸν Δολαβέλλαν, τὸν ὅποιον ὁ Καίσαρ προώριζεν ὑπατον διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, μολονότι οὔτε τὴν προσήκουσαν ἡλικίαν εἶχεν οὔτε τὸ κατώτερον ἀξίωμα, τὴν στρατηγίαν, εἶχεν ἄρξει. Ὁ Δολαβέλλας ἐγένετο ὑπατος consul suffectus ἀντὶ τοῦ Καίσαρος δολοφονηθέντος (15 Μαρτίου 44). || ex Nicia ὁ Νικίας οὗτος ἦτο φίλος τοῦ Δολαβέλλα, πεπαιδευμένος ἀνὴρ.

Εἰς τὴν 12ην ἐπιστολήν (ad Att. XIV, 10).

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τῇ 19ῃ Ἀπριλίου τοῦ 44, ἕνα δηλ. περὶπου μῆνα μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος (15 Μαρτίου), ἀναφέ-

ρεται δὲ εἰς γεγονότα ἐπακολουθήσαντα μετὰ τὴν δολοφονίαν. Οἱ δολοφόνοι Βροῦτος καὶ Κάσσιος ἀμέσως μετὰ τὴν δολοφονίαν ἀνέδησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ἐκεῖ συνηθροίσθησαν ἄλλοι τε πολλοὶ ὁμόφρονες καὶ ὁ Κικέρων, ὅστις προέτεινεν ὅπως ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος ὡς πραιτώρες συγκαλέσωσιν ἀμελλητὶ τὴν σύγκλητον ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη, διότι ἡ σύγκλητος τότε μόνον συνεκαλεῖτο ὑπὸ πραιτῶρων, ὅτε δὲν ἦσαν ὑπατοὶ ἐν Ῥώμῃ· καὶ εἶχε μὲν φρονεῦθῃ ὁ Καῖσαρ (ὑπατος πέμπτην φορὰν τότε), ἀλλ' ὑπῆρχεν ἀκόμη ὁ συνύπατος αὐτοῦ M. Antonius, μολονότι οὗτος ἔντρομος εἶχε σπεύσει νὰ κρυφθῇ. Θαρρήσας ὅμως οὗτος ἐκ τῆς ἀδρακείας τῶν συνωμοτῶν συνεκάλεσε τὴν σύγκλητον τῇ 17ῃ Μαρτίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἐωρτάζοντο τὰ Liberalia (πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου Liber), καὶ ἐψηφίσθη τότε ἀμνηστία διὰ τοὺς δολοφόνους, ἐπεκυρώθησαν ὅμως πᾶσαι αἱ πράξεις τοῦ Καίσαρος καὶ ἐκείναι ἀκόμη τὰς ὁποίας οὗτος εἶχε μελετήσει καὶ ἐτοιμοὺς νὰ τὰς κυρώσῃ διὰ τῆς συγκλήτου· εἰτα ἀνεγνώσθησαν αἱ διαθήκαι αὐτοῦ, ἐν αἷς εὐρέθη δεδομένη **Ῥωμαίων ἐκάστῳ δόσις ἀξιόλογος** (Πλούτ. β. Καίσαρ. 68)· τὸ πλῆθος διετέθη ὑπὲρ τοῦ δολοφονηθέντος καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἐκφωνῶν τὸν ἐπικηδεῖον, ὡς συνάρχων τοῦ Καίσαρος, ἐξηρέθισεν αὐτὸ ἐναντίον τῶν δολοφόνων τόσον, ὥστε οὗτοι φοβηθέντες ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν· ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος διέμειναν μέχρι Ἰουνίου ἐν Λανουδίῳ (Lanuvium). Καὶ ὁ Κικέρων δὲ αὐτὸς ἔφυγεν ἐκ Ῥώμης καὶ διέμεινεν ἄλλοτε ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν ἐπαυλείων του (Puteolanum, Cumanum, Tusculanum).

Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις :

Itane vero ? ἔτσι λοιπόν ; Συνήθης ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπιστολῶν (καὶ ἀλλαγῶν) ἐρώτησις, δηλοῦσα ἔκπληξιν διὰ τὴν ἐν τῇ ἐφεξῆς ἐρωτήσει δηλουμένην πράξιν, ἣν ἀποδοκιμάζει μετ' ἀγανακτήσεως ὁ γράφων. || hoc meus... esset αὐτὸ λοιπόν ἦτο τὸ κατόρθωμα τοῦ ἔκαμεν ὁ Βροῦτος ὁ ἰδικός μου καὶ ὁ ἰδικός σου : νὰ μὲν δηλ. ἐν Λανουδίῳ ; Νὰ ἀπέλθῃ ὁ Τρεδώνιος εἰς τὴν διοίκησίν του ὄχι διὰ τῆς εὐθείας, τῆς συνήθους, τῆς κανόνικης ὁδοῦ : Διὰ νὰ... ; || Meministine... ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐγὼ ἐφώναζα κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν τοῦ Καπιτωλίου (δηλ. καθ' ἣν συνηθροίσθημεν εἰς τὸ Καπιτώλιον) νὰ κα-

λέσωσιν οἱ πραιτώρες τὴν σύγκλητον εἰς τὸ Καπιτώλιον; || laetan-
tibus omnibus bonis χαίρόντων πάντων τῶν χρηστῶν πολιτῶν. || sat
bonis ἱκανῶς χρηστῶν. || fractis latronibus κατασυντριβέντων τῶν
ληστῶν (τῶν ἀντιθέτων, οὓς ἐχθροὺς τῶν χρηστῶν καὶ τῆς ἐλευθέρως
πολιτείας ἐθεώρει). || immisi ἔνν. sunt ἐξαπεστάλησαν κατὰ... Quae
deinde? ποῖα δὲ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τούτων; || γῆν πρὸ γῆς co-
gito διανοοῦμαι ν' ἀλλάσω χώραν πρὸ ἄλλης χώρας, δηλ. νὰ μὴ
μένω ἡσυχος ἐν τινὶ τόπῳ, ἀλλὰ ν' ἀλλάσω διαμονήν. Ἡ φράσις
γῆν πρὸ γῆς ἐλήφθη ἐκ τοῦ Προμηθέως τοῦ Αἰσχύλου, ἔνθα ἡ Ἰὼ
λέγει: **Οἰστροπλήξ δ' ἐγὼ μάσιγι θεῖα γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνομαι.**

|| naurea... σοῦ παρήλθε πλέον παντελῶς ἢ ναυτία (ἐμετικὴ διάθε-
σις); | Mihi quidem.., εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον συμπεριλόντα ἐκ τῆς
ἐπιστολῆς σου οὕτως ἐφαίνετο (ὅτι δηλ. παρήλθεν). || Redeo ad Tre-
bassos... ἐπανερχομαι πάλιν εἰς τὸν περὶ τῶν... λόγον. || hos tu...
nobis? νομίζεις σὺ ὅτι οὗτοι ἐπίστευον ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ καταλά-
θωσι καὶ νὰ ἔχωσιν ἐκεῖνα (τὰ καταληφθέντα κτήματα τῶν Πομ-
πητιανῶν), ἂν ἡμεῖς ἐμένομεν σταθεροί (καὶ δὲν ἀπεδειλιώμεν καὶ
ἀπεσυρόμεθα); || in quibus (nobis)... ἐν τοῖς ὁποίοις (ἡμῖν) περισσο-
τέρα ἀνδρεία ἐνόμισαν ὅτι ὑπάρχει ἢ ὄσσην ἐδοκίμασαν. || Pacis isti...
αὐτοὶ (οἱ veterani τοῦ Καίσαρος) ἐπιθυμοῦσι τὴν εἰρήνην βεβαίως
καὶ δὲν εἶναι οἱ πρωτοῦργοι τῆς ληστρικῆς πράξεως. || At ego cum...
ἀλλ' ἐγὼ γράψας πρὸς σὲ περὶ Κορτιλίου καὶ τοῦ κτήματος τοῦ Σεξ-
τιλίου, σοὶ ἔγραψα περὶ τοῦ Κηνσωρίνου... περὶ ὅλης τῆς τάξεως
(ταύτης). || Melius fuit nobis... καλύτερον θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς, ἀφ' οὗ
ἐκεῖνος (ὁ Καίσαρ) ἐφρονεῦθη, ν' ἀποθάνωμεν (ἀγωνιζόμενοι κατὰ
τῶν ὀπαδῶν ἐκεῖνου), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἠθέλεε συμβῆ (δηλ.
ν' ἀποθάνωμεν, διότι θὰ ὑπερισχύομεν αὐτῶν, ἂν ἐδρῶμεν τότε δεόν-
τως). || quam haec videre παρὰ νὰ βλέπωμεν τώρα αὐτὰ ποῦ γίνον-
ται. Neapolim venit XIII Kal. ἔνν. Maias. Ὁ Κικέρων παρέλειψε
τὸ Maias, διότι καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔγραψε XIII Kal. Maias.
Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο περὶ ἡμέρας τῆς ἰδίας χρονικῆς περιόδου
(Kal. Maias), παρέλειψε τὸ ἐπιθ. Maias, ὡς καὶ ἡμεῖς λέγομεν προ-
κειμένου περὶ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος: π.χ. τὴν **Πέμπτην** ἔφυγε: ἢ:
τὸ **Σάββατον** θὰ ἔλθῃ ἢ περὶ ὥρων τῆς ἰδίας ἡμέρας λέγομεν:
π.χ. εἰς τὰς **3 μ.μ.** ἢ περὶ μηνῶν τοῦ ἰδίου ἔτους λέγομεν μόνον:
τὸν **Φεβρουάριον** ἀνεχώρησε: ἢ: τὸν **Μάιον** θὰ ἀναχωρήσῃ.

|| Ibi (δηλ. Neapoli) eum Balbus ένν. adit προσήλθεν εις αυτόν, τόν έπεσκέφθη. || eodem die δηλ. τῆ XIII Cal. Maias, καθ' ἣν ἡμέραν έγράφη και ἡ παροῦσα έπιστολή. "Οτι δὲ όμιλεῖ ώς περι ἡμέρας άλλης, περσσμένης, και δὲν λέγει **σήμερον**, τουτο εξηγγειται εκ τῆς συνηθείας τῶν Ῥωμαίων να λαμβάνωσιν ύπ' όψιν όχι τόν χρόνον καθ' όν έγγραφον τήν έπιστολήν, αλλά τόν χρόνον καθ' όν θ' άνεγινώσκετο αυτη ύπό του άποδέκτου. || mecum in Cumano ένν. adiit eum Balbus. Έν ταῖς έπιστολαῖς πολλα λέξεις δυνάμεναι εύκόλως να έννοηθῶσι παραλείπονται. || illum... ένν. Balbus dixit ό Βάλβος ειπεν ότι εκείνος (ό Όκτάδιος) θα (έπιχειρήση να) καταλάβη τήν κληρονομίαν (του Καίσαρος). || sed, ut scribis... ένν. εκ τῶν ἡγουμένων τὸ adibit (ό Όκτάδιος) θα προέλθη εις ρῆξιν πρὸς τόν Ἄντώνιον. Ἡ λ. **ριξόθεμις** έσχηματίσθη εκ τῆς λατινικῆς λέξεως rixa = έρις, και τῆς έλληνικῆς θέμις, ώστε όρθότερον γραπτέον rixóθεμιν. || mihi est... erit curae έμοι μέλημά έστι και έσται, και τώρα φροντίζω και εις τὸ μέλλον θα φροντίσω περι αυτού. || Quod quaeris (έκεινο) όπερ έρωτάς. || iamne ad centena Cluvianum (ένν. perducat) = άν ἤδη ἡ παρὰ του Κλουδίου κληρονομία φθάνει εις τὰς 100000 σηστερτίων. || adventare videtur φαίνεται: ότι φθάνει (τὰς 100000 σηστερτίων). || scilicet primo anno... δηλ. κατὰ τὸ πρώτον έτος (45 π. X.) έμαζεύσαμεν 80000 σηστερτίων. || gravia χαλεπά, δυσάρεστα. || maxime quod... πρὸ πάντων ότι τώρα χαρίζεται τῆ μητρί, κάμνει τὸ χατίρι τῆς μάνας του. || cui (matri), antea... πρὸς τήν όποιαν μητέρα πρότερον ό υἱός έφέρειτο ώς έχθρός, μολονότι εκείνη πρὸς αυτόν έφέρειτο καλῶς (bene merenti). || ardentēs... in eum litteras έπιστολήν φλογεράν, πῦρ κατ' αυτού (του υἱου) πνέουσαν || ad me misit πρὸς έμέ έπεμψεν (ό πατήρ Κόιντος). || ille quid agat... άν ξεύρης, εκείνος τί κάνει, και άν δὲν έχῃς απέλθει εκ Ῥώμης. || scribas ad me velim θα έπεθύμουν να μου γράψῃς. || hercule μὰ τόν Ἡρακλέα. || si quid aliud, vehementer delector tuis litteris ειπερ τι άλλο, σφόδρα χάρω λαμβάνων έπιστολάς σου.

Πραγματικαί παρατηρήσεις :

Τὸ Λανούβιον ἦτο πόλις του Λατίου, νοτιοανατολικώτερον τῆς

Ῥώμης, παρὰ τὴν Ἀππίαν ὁδόν. || ὁ C. Trebonius ἤτο ποτε ὑπαρχος (legatus) τοῦ Καίσαρος ἐν Παλατίᾳ, ὑπατος ἀναπληρωτικὸς (consul suffectus) κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος (45) ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος κηκταθεῖς, καὶ ὁμοῦ ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ συνωμοτῶν, ὁ μόνος ἐκ τῶν ἐχόντων χρηματικαί: ὑπάτων (vir consularis), καὶ ὡς ἀνθύπατος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Καίσαρος τῆς Ἀσίας διωρισμένος μετέσχε τῆς δολοφονίας καὶ περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐπαρχίαν του, ἀλλὰ deviiis itineribus τ. ἔ. ἀκολουθῶν. ὄχι τὰς εὐθείας, τὰς συνήθεις ὁδοὺς, ἀλλὰ πλαγίας, ἐκ φόβου βεβαίως. || ut omnia facta... νὰ ἐσχύσωσι πᾶσαι αἱ (ἤδη γεγενημέναι) πράξεις τοῦ Καίσαρος, τὰ καταλειφθέντα χειρόγραφα του, ὅσα εἶχεν εἶπει, ὅσα εἶχεν ὑποσχεθῆ, ὅσα εἶχε διανοηθῆ περισσότερον παρὰ ἐὰν ἔζη αὐτὸς ὁ ἴδιος; Διὰ τούτων θέλει νὰ ψέξη ὁ Κικέρων τὴν ὑπερβολικὴν ἀνοχήν τῶν περὶ τὸν Βροῦτον, διότι ἐπέτρεψαν νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἀκόμη καὶ ὅσα εἶχε σκεφθῆ ὁ Καίσαρ, ἐν ᾧ ἔπρεπε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἐκτελεσθῶσιν ὅσα δὲν εἶχον ἐκτελεσθῆ ἐκ τῶν σχεδίων του, ἐκ τῶν ὁποίων, λέγει, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἂν ἔζη, θὰ παρέλειπέ τινα || Liberalia... σὺ αἰτιάσαι τὰ Διονύσια (τελούμενα τῇ 17ῃ Μαρτίου). Ὁ Κικέρων δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀττικόν, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι ἔπρεπε κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς δολοφονίας νὰ ἐνεργήσωσι δραστικώτερον οἱ τυραννοκτόνοι; ἀλλ' ἀφήκην τὴν κατάλληλον αὐτὴν στιγμήν καὶ ἀπώλεσαν τὴν εὐκαιρίαν. || iam pridem perieramus ἤδη εἶχομεν ἀπολεσθῆ, δηλ. εὐθύς ὡς οἱ συνωμοταί δὲν ἔπραξαν ἐκεῖνο ὅπερ ἔπρεπε. || Meministine te... ἐνθυμείσαι ὅτι ἐφώνασες ὅτι τὸ πρᾶγμα (ἢ ὑπόθεσις) δι' ἡμᾶς ἐχάθη, ἐὰν ἢ ἐκφορὰ (τοῦ Καίσαρος) ἤθελε τελεσθῆ ἐν πομπῇ: Οἱ νόμοι ἀπηγόρευον νὰ γίνῃ μετὰ πομπῆς ἢ ἐκφορὰ τυράννου τινός, καὶ τὸ σχέδιον τῶν συνωμοτῶν ἤτο νὰ ῥίψωσι τὸν νεκρὸν τοῦ Καίσαρος εἰς τὸν Τίβεριν, ἀλλὰ τοῦτο δυστυχῶς δι' ἑαυτοὺς δὲν ἐξετέλεσεν. || At ille etiam... ἀλλ' ἐκεῖνος ὄχι μόνον μετὰ πομπῆς ἐκηδεύθη, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκάη καὶ ἐπικήδειον συγκλητικὸν τοῦ ἐξεφώνησεν (ὁ Ἀντώνιος), καὶ ἐπακολούθημα τούτου ἤτο ὅτι οἱ δοῦλοι καὶ πενέστεροι τῶν πολιτῶν ὤρμησαν κατὰ τῶν οἰκιῶν ἡμῶν μὲ δᾶδας [πρὸβλ. Πλούτ. β. Καίσο. 68: ἀράμενοι δὲ (τὸ πλῆθος) δαλοὺς διαπύρους ἔθειον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνηρηκότων ὡς καταφλέξοντες, ἄλλοι δὲ ἐφοίτων

πανταχόσε τῆς πόλεως συλλαβεῖν καὶ διασπάσασθαι τοὺς ἀνδρας ζητούντες]. || tua tamen (γῆ) ὁ Ἀττικὸς εἶχε μεγάλα κτήματα ἐν Βουθρωτῶ τῆς Ἡπείρου, ὥστε τὴν Ἡπειρον ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Κικέρων διὰ τοῦ tua tamen (γῆ)· χαρακτηρίζει δὲ ταύτην εἰκονικῶς ὑπηγέμιον = ὑποκειμένην εἰς τοὺς ἀνέμους, προσβαλλομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ ἐπομένως ἀκατάλληλον, νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ ὁ Κικέρων, διότι ἦτο πολὺ πλησίον τῆς Ἰταλίας καὶ ἦτο δι' αὐτὸν ἐπικίνδυνον νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Λοιπὸν ἐσκέπτετο νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν Ἀσίαν. || Trebassi Scaevae Frangones, ἦσαν παλαίμαχοι στρατιῶται (veterani) τοῦ Καίσαρος, εἰς τοὺς ὁποίους διεμοιράσθησαν κτήματα τῶν Πομπηϊανῶν καταληφθέντα ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος. || Octavius... Οὗτος εὗρίσκετο ἐν Ἀπολλωνίᾳ, ὅτε ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος, ἀμέσως δ' ἔσπευσε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, ἀπεβιάσθη πλησίον τοῦ Βρινδησίου καὶ ἀφ' οὗ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ υἱὸς τοῦ Καίσαρος, ὠνόμασεν ἑαυτὸν Γάιον Ἰούλιον Καίσαρα. || Ὁ Cornelius Balbus ἦτο φίλος τοῦ Καίσαρος, ἐκ Γαδείρων τῆς Ἰσπανίας ἔχων τὴν καταγωγὴν. || Τὸ Cumanum, κτῆμα παρὰ τὴν πόλιν Cumae, ἔκειτο ὄχι μακρὰν τῆς Νεαπόλεως (3-4 ὥρες), ὥστε ἠδύνατό τις ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμέρας νὰ εὑρεθῇ καὶ ἐν Νεαπόλει καὶ in Cumano. || illum hereditatem... ὁ Ὀκτάβιος, υἱὸς τῆς ἀνεψίφης τοῦ Καίσαρος Ἀτίας εἶχεν υἰοθετηθῆ ὑπ' ἐκείνου καὶ ἦτο κληρονόμος ἐξ υἰοθεσίας· ἦτο δὲ ὁ Ὀκτάβιος καθ' ὃν χρόνον ἐδολοφονήθη ὁ Καίσαρ 19 ἐτῶν (γενν. τῇ 23 Σεπτ. τοῦ 63), ὥστε ἡ κληρονομία ἀνδρὸς οἷος ὁ μέγας Καίσαρ ἦτο λίαν βραρεῖα διὰ τὸν ἀνήλικον Ὀκτάβιον. Εὐτυχῶς διὰ τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἐδείχθη λίαν ἀντάξιος τοῦ μεγάλου θεοῦ του, ἐπιτυχῶν ὥστε νὰ ἐμπεδωθῇ κατὰ πρῶτον τόσον νέος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος καὶ ὕστερον νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ Ἀντωνίου καὶ νὰ δημιουργήσῃ διὰ τῶν πράξεών του, ὄχι μόνον τῶν πολεμικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν εἰρηνικῶν, τὸν ἐξ αὐτοῦ δικαιοτάτα ἐπικληθέντα **χρυσσοῦν αἰῶνα**. || Buthrotia... tua res (εἰς τὸ Βουθρωτὸν ἀφορῶσα ὑπόθεσίς σου)· ὁ Ἀττικὸς εἶχεν ἐν Βουθρωτῶ τῆς Ἡπείρου μεγάλα κτήματα· ἀλλ' ὁ Καίσαρ εἶχε περιλάβει καὶ τὸ Βουθρωτὸν εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας διένειμεν εἰς τοὺς παλαίμαχους στρατιώτας του (veterani)· ὁ Ἀττικὸς ἐζήτησε παρὰ τοῦ Καίσαρος διὰ μέσου τοῦ Κικέρωνος ν' ἀνακληθῇ ἢ ἀπό-

Εκείνη η στιγμή που ο κόσμος
είχε

και σαν οι μισοί να δούσαν

δεν άφρανε να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν

Το θέμα του δούσαν. *το θέμα του δούσαν*

~~το θέμα του δούσαν~~
το θέμα του δούσαν = όλη η ζωή να δούσαν
το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν
το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

τόπος =

το θέμα του δούσαν = να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

το θέμα του δούσαν να δούσαν να δούσαν να δούσαν

Ἄριθ. (πρωτ. 27966
διεκλ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1917

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Θεοφάνη Α. Κακριδῆν.

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, ἐνεκρίθη ἡ χορῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθέντος βιβλίου *Κικέρωνος Ἐπιστολαὶ* διὰ τὴν γ' τάξιν τῶν τετρατάξιων Γυμνασίων καὶ τὴν ἀντίστοιχον τάξιν τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαίδευσέως καὶ διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917-1918 καὶ ἐφεξῆς κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 114 πράξιν αὐτοῦ.

Ὁ Υπουργός
ΔΗΜ. ΔΡ. ΚΑΣ

Η. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ

Συνεπεί τῆς ὑπ' ἀριθ. 699/22-8-24 πράξεως τῶν γενικῶν συνεδρίων τοῦ εκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἀλλάσσεται ἡ τελικὴ τιμὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν σχολείων τῆς μέσης καὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσέως κατὰ 10% ἐφ' ὅσον ταῦτα μεταφέρονται ἐκ τῆς πόλεως ἐν ἣ ἐξεδόθησαν εἰς ἄλλας πόλεις.